

Grey Scale #13

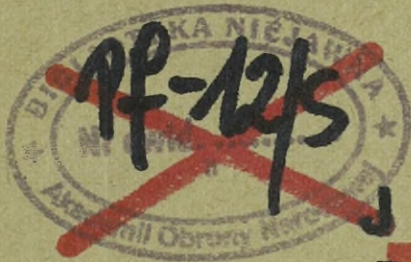
A 1 2 3 4 5 6 M 8 9 10 11 12 13 14 15 B 17 18 19

742

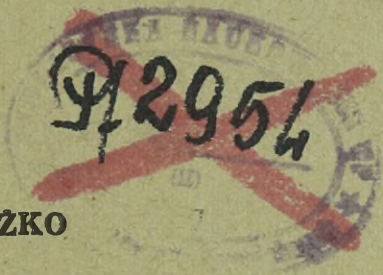
AKADEMIA SZTABU GENERALNEGO WP

ASG WP wewn. 4244/89

JAWNE
POUFNE

Egz. Nr.....1

Plk prof. dr Kazimierz NOŻKO

WŁAŚCIWOŚCI PIERWSZEJ OPERACJI OBRONNEJ FRONTU PRZYGOTOWYWANEJ NA OBSZARZE KRAJU

PODRĘCZNIK

60811

WARSZAWA

1989

Blue
Cyan
Green
Yellow
Red
Magenta
White
3/Color
Black

Colour Chart #13

742

AKADEMIA SZTABU GENERALNEGO WP

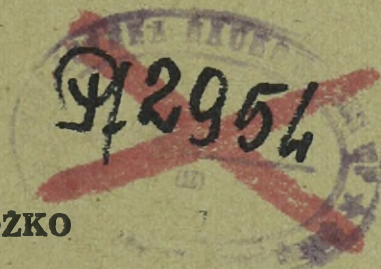

ASG WP wewn. 4244/89

JAWNE

POUFNE

Egz. Nr.....1

Plk prof. dr Kazimierz NOŻKO

WŁAŚCIWOŚCI PIERWSZEJ OPERACJI OBRONNEJ FRONTU PRZYGOTOWYWANEJ NA OBSZARZE KRAJU

PODRECZNIK

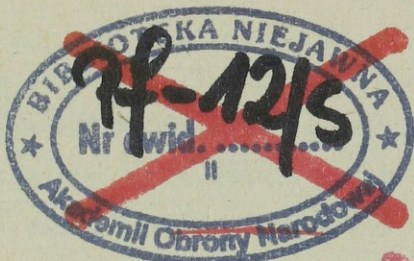
60811

AKADEMIA SZTABU GENERALNEGO WP
im.gen.broni Karola Świerczewskiego

03032006 Anna Kolek Bli
Pocis. prot. projekt. N vch. 647
Lch. 24022006

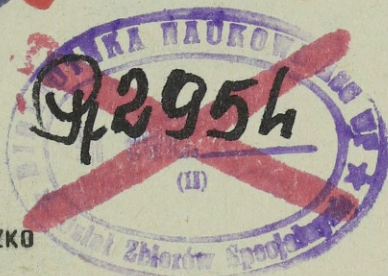
JAWNE

ASG WP wewn. 4244/89

POUENE

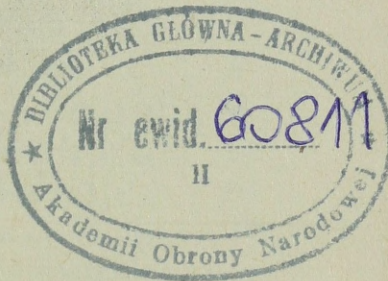
Egz. nr ...

Płk prof.dr Kazimierz NOŻKO

WŁAŚCIWOŚCI PIERWSZEJ OPERACJI OBRONNEJ FRONTU
PRZYGOTOWYWANEJ NA OBSZARZE KRAJU

Podręcznik

Warszawa 1969 r.

WAL

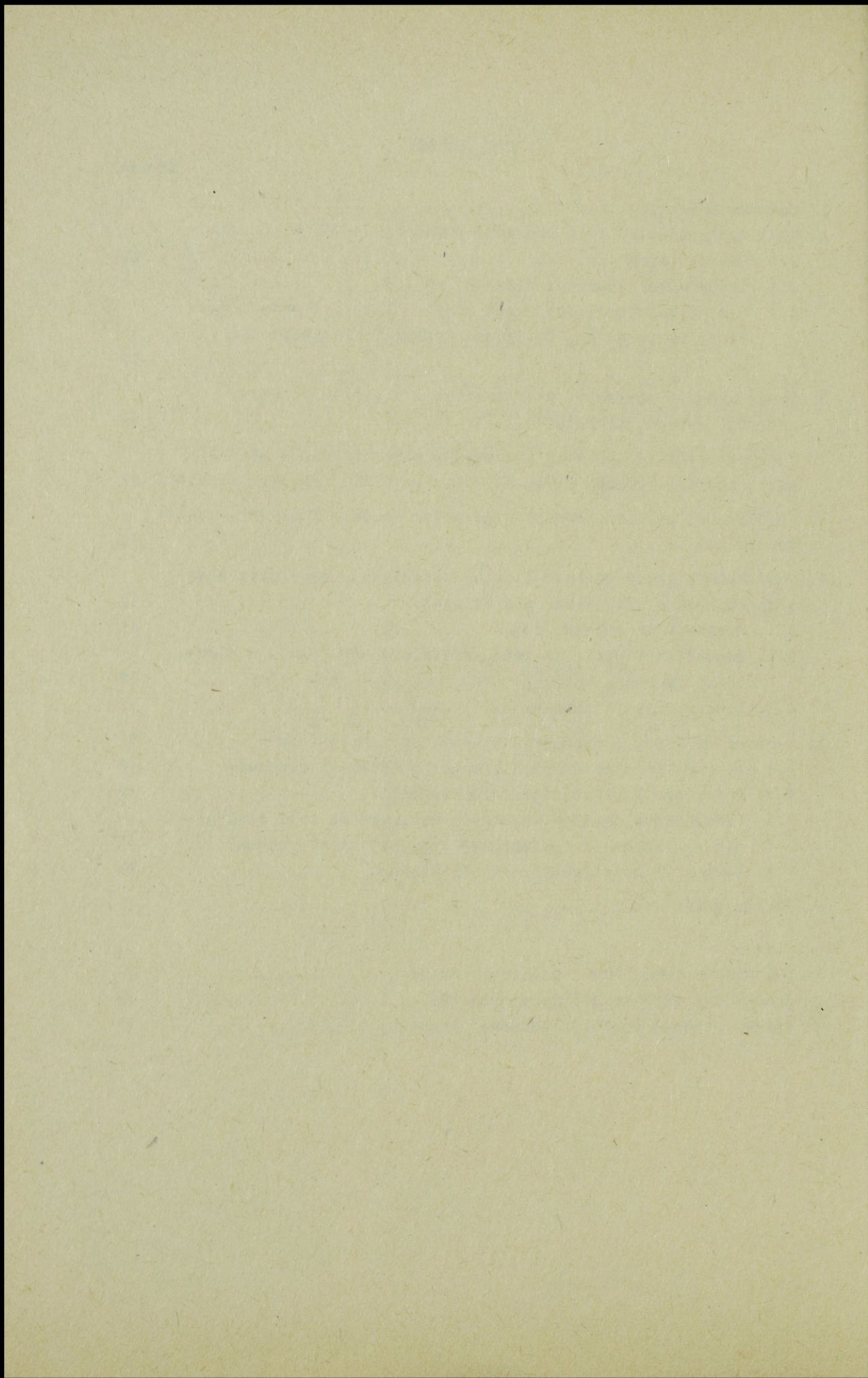
1969-20

Wprowadzam do procesu dydaktycznego słuchaczy:
Podyplomowego Studium Operacyjno-Strategicznego, kursów - III,
podyplomowych i doktoranckich oraz nauczycieli akademickich
Akademii Sztabu Generalnego WP podręcznik p.t. : "Właściwości
pierwszej operacji obronnej frontu przygotowywanej na
obszarze kraju"

KOMENDANT
AKADEMII SZTABU GENERALNEGO WP
im. gen. broni Karola Świerczewskiego
gen. dyw. prof. dr hab. *Władysław* MRÓZ

SPIS TREŚCI

	Strona
1. Założenia wstępne	5
2. Miejsce i rola frontu w operacji obronnej na TDW w początko- wym okresie wojny	11
2.1. Właściwości operacji obronnej na TDW	11
2.2. Ogólne założenia dotyczące miejsca i roli frontu w ope- racji obronnej na TDW prowadzonej w początkowym okresie wojny	15
3. Treść zadań i parametry przestrzenne i czasowe pierwszej operacji obronnej frontu	20
4. Zgrupowania i ugrupowanie operacyjne wojsk frontu w pier- wszej operacji obronnej	27
5. Właściwości wypracowywania decyzji przez dowódcę i sztab frontu	33
6. Postawienie zadań wojskom frontu, organizacja współdziałania i operacyjnego zabezpieczenia działań	41
6.1. Postawienie wojskom zadań	41
6.2. Organizacja współdziałania przez dowódcę frontu w pier- wszej operacji obronnej początkowego okresu wojny	47
6.3. Zabezpieczenie operacyjne działań wojsk	50
7. Wybrane problemy prowadzenia operacji obronnej frontu	54
7.1. Warunki przejścia wojsk frontu do operacji obronnej ...	54
7.2. Porażenie ogniowe wojsk nieprzyjaciela	59
7.3. Prowadzenie działań obronnych mających na celu utrzyma- nie taktycznej i operacyjnej armijnej strefy obrony ...	62
7.4. Wykonanie przeciwwuderzenia frontowego	65
8. Zakończenie	73
 Schematy:	
1. Geograficzno-strategiczne położenie Polski	77
2. Zasadnicze zadania sił zbrojnych PRL	78
3. Ideowy schemat operacji obronnej frontu	79

1. ZAŁOŻENIA WSTĘPNE

Zgodnie z obronnym charakterem narodowej i koalicyjnej doktryny wojennej, w ASG WP po raz pierwszy opracowano podręcznik, którego celem jest przedstawienie wybranej niezwykle bogatej problematyki przygotowania i prowadzenia pierwszej operacji obronnej frontu w początkowym okresie wojny. Jego opracowanie poprzedziły gruntowne badania oraz konfrontacja założeń teoretycznych w czasie sympozjów i konferencji naukowych, organizowanych w latach 1987-1989 w Sztabie Generalnym WP, GZSB WP i ASG WP. Dążono przy tym do jak najpełniejszego uwzględnienia w nim wniosków i doświadczeń wynikających z ćwiczeń, przeprowadzonych przez ministra obrony narodowej, szefa Sztabu Generalnego WP, szefa GZSB WP, dowództwa okręgów wojskowych i ćwiczeń organizowanych w ASG WP.

Wykorzystano również wnioski wypływające z ćwiczeń, które były prowadzone w układzie koalicyjnym, głównie zaś takich, jak: Granit-86, Sojuz-87, Družba-88, Siewier-88 i Družba-89. Podstawę jednak do rozpatrzenia, uogólnienia i przewartościowania wielu założeń dotyczących operacji obronnej frontu stanowiły: ćwiczenie Tarcza-88 i jego podsumowanie przez ministra obrony narodowej oraz restrukturyzacja sił zbrojnych PRL, zwłaszcza przyjęcie jednolitej, tzw. zunifikowanej DZ.

W dokonywaniu uogólnień teoretycznych kierowano się również ustaleniami zawartymi w historycznym dokumencie z majowego (1987 r.) posiedzenia Doradczego Komitetu Politycznego w Berlinie: "O doktrynie wojennej państw - stron Układu Warszawskiego" oraz wnioskami wynikającymi z ustaleń ujętych w "Komunikacie o naradzie DKP" z 15 i 16 lipca 1988 r. oraz w "Oświadczeniu w sprawie redukcji sił zbrojnych i zbrojeń konwencjonalnych w Europie". Omawiając poszczególne zagadnienia uwzględniono restrukturyzację sił zbrojnych PRL, przede wszystkim zaś możliwość wykorzystania i działania zunifikowanej DZ Wojska Polskiego, którą przyjęto za podstawę niezbędnych kalkulacji, związanych z przygotowaniem i prowadzeniem operacji obronnej frontu.

Nie pominięto też doświadczeń historycznych, zwłaszcza uzyskanych w początkowym okresie wojny (w latach: 1939, 1940 i 1941) oraz podczas konfliktów zbrojnych, wywoływanych po drugiej wojnie światowej, głównie na Bliskim Wschodzie. Szczególnie dokładnie zbadano doświadczenia wynikające z operacji balatońskiej oraz operacji obronnych prowadzonych przez armie pancerne w czasie II wojny światowej. Wszystkie te doświadczenia były rozpatrywane w aspekcie prawidłowości prowadzenia obrony w warunkach współczesnych.

Wiele przewartościowań i nowych ustaleń uzyskano w wyniku konferencji naukowej przeprowadzonej w maju 1988 r. w ASG WP na temat: "Przygotowanie i prowadzenie operacji obronnej frontu i armii w początkowym okresie wojny" oraz sesji naukowej na podobny temat zorganizowanej przez Sztab Generalny WP, a także sesji naukowej w czerwcu 1989 r., która odbyła się w ASG WP nt.: "Wpływ nowych środków walki na przygotowanie i prowadzenie współczesnych operacji".

W obecnej dobie podstawową prawidłowością jest zależność sposobu przygotowania i prowadzenia operacji obronnej od ciągłych zmian jakościowych środków walki, uwarunkowanych rozwojem techniki wojennej. Nowe, coraz doskonalsze środki walki wprowadza się do uzbrojenia wojsk z wyraźnym przyspieszeniem. Za przykład może tu posłużyć broń precyzyjna, w tym dalsze doskonalenie systemów rozpoznawczo-uderzeniowych, zwłaszcza typu "Joint STARS" (Joint Surveillance Target Attack Radar System)^{1/}. Posiadanie tej broni umożliwi urzeczywistnianie amerykańskiej koncepcji strategicznej "powietrzno-lądowych operacji (bitew) - 2000", zmodyfikowanej w NATO jako koncepcja operacyjno-strategiczna "głębokich uderzeń" lub "zwalczania odwodów i drugich rzutów" (FOFA).

U podstaw tych koncepcji legły dążenia do gwałtownego przeniesienia działań wojennych - i to już w chwili ich rozpoczęcia - na obszary państw stron Układu Warszawskiego. Szczególnie wysoką rangę nadano czynnikowi zaskoczenia, wielokrotniąjącego siłę uderzenia powietrzno-lądowych i powietrzno-morskich zgrupowań uderzeniowych wojsk przeciwnika.

Istota koncepcji "głębokich uderzeń" polega na dokładnym zaplanowaniu i uzgodnieniu (według czasu i miejsca) manewrowych działań wojsk lądowych i lotnictwa, a jednocześnie - uwzględnieniu wykorzystywania na szeroką skalę desantów powietrznych (powietrznego i lądowego manewru grup, oddziałów i pododdziałów wojsk specjalnych) oraz stosowania wszystkich -----

1/ Jest to nowy system (zastępujący system "Assault Breaker"), którego projekt zatwierdzono w sierpniu 1983 r. W maju 1988 r. system ten uznano - po przeprowadzeniu testów - za udany. Wejdzie on do uzbrojenia armii już w 1989 r. (wg SIGNAL ze stycznia 1988 r.).

rodzajów broni, zwłaszcza broni precyzyjnej, a także broni masowego rażenia.

W wyniku tych operacji oraz przy użyciu techniki i środków "wojny elektronicznej" zamierza się dokonać jednoczesnego porażenia przeciwnika na całą głębokość TDW (1000 km i więcej), dążąc do rozbicia go w krótkim czasie.

Ocena możliwości wykonania początkowego uderzenia przez zgrupowania wojsk przeciwnika wykazała, że odparcie lub udaremnienie uderzeń zaczepnych tych zgrupowań w krótkotrwałej operacji obronnej prowadzonej na TDW będzie niemożliwe. Związki taktyczne bowiem oraz oddziały frontu i wojsk sojuszniczych, ich stanowiska dowodzenia i urządzenia tyłowe będą atakowane w garnizonach, w czasie ich mobilizacyjnego i operacyjnego rozwijania, zwłaszcza podczas przegrupowywania i zajmowania rejonów i pasów obronnych. Ciągi komunikacyjne i węzły dróg mogą zostać poważnie naruszone, a narastanie sił (głównie jednostek zabezpieczenia materiałowego i technicznospecjalnego) może być poważnie opóźnione. Już wstępne kalkulacje wykazują, że przejście do operacji obronnej w początkowym okresie wojny będzie wyjątkowo skomplikowane. Jednak przejście we właściwym czasie do obrony wpłynie w sposób bardzo znaczący na zmniejszenie strat od pierwszych zamasowanych uderzeń przeciwnika, zwłaszcza bronią precyzyjną.

Dlatego też front tworzony z sił zbrojnych PRL, w którego skład mogą wejść także jednostki wojsk sojuszniczych, powinien być przygotowany przede wszystkim do operacji obronnej - przechodzenia do niej wzdłuż Odry, Nysy Łużyckiej i wybrzeża Morza Bałtyckiego (podobnie jak w ćwiczeniu "Sojuz-87").

Przypomnijmy w tym miejscu następujący fragment omówienia ćwiczenia "Tarcza-88": "... u podstaw naszej doktryny wojennej leży przekonanie, iż bezpieczeństwo możemy zapewnić sobie tylko wspólnym wysiłkiem. Dlatego narodową obronność rozwijamy odpowiednio do własnych potrzeb i możliwości oraz zgodnie z rolą Polski w sojuszniczej wspólnocie jako systemu koalicyjnego.

"Z faktu, iż obecnie mamy otoczenia sojusznicze, ale jednocześnie otwartą granicę morską oraz że przez terytorium Polski przebiegają określone ciągi komunikacyjne - wynikają odpowiednie zadania. Można je ująć w dwie grupy.

"Pierwsza obejmuje zadania operacyjno-strategiczne zawarte w ustaleniach koalicyjnych, co powoduje, że działania naszych sił zbrojnych mogą mieć różny charakter, a druga - zadania związane z bezpośrednią obroną terytorium kraju oraz z zapewnieniem na jego obszarze warunków do działań koalicyjnych.

"Z pierwszej grupy zadań wypływa konieczność wszechstronnego przygotowania polskich sił zbrojnych do prowadzenia różnych form działań obronnych, typowych dla północnonadmorskiego kierunku operacyjnego. W początkowym okresie wojny mogą to być aktywne działania obronne w głębi strategicznego ugrupowania koalicyjnego, w tym wykonywanie zwrotów zaczepnych w formie kontrataków i przeciwuderzeń oraz przygotowanie warunków do przeciwnatarcia, a - z uwagi na otwartą granicę morską - obrona przeciwdesantowa w pierwszym rzucie operacyjnym. Wynika stąd na przykład potrzeba doskonalenia w ramach koalicyjnego współdziałania prowadzenia obrony wybrzeża morskiego wspólnie z siłami ZFB.

"Zadania zaliczane do grupy drugiej obejmują wykonanie przedsięwzięć zabezpieczających tranzyt, zapewniających swobodę przegrupowania i manewru zarówno wojsk własnych, jak i sojusznicznych. Stąd, też wzrosła rola przygotowania TDW, w tym zabezpieczenia komunikacyjnego, zdolności działań awaryjnych, obrony powietrznej, a na wybrzeżu morskim - obrony przeciwdesantowej. Ta grupa zadań znalazła odzwierciedlenie w systemie obrony kraju. Uwzględnia on potrzeby naszego państwa i koalicji w myśl sojuszniczej koncepcji strategicznej, zgodnie z narodowymi rozwiązaniami wynikającymi z naszych właściwości, możliwości i potrzeb"^{2/}.

Wymienione zadania i system obrony kraju określają możliwości oraz sposoby przygotowania i prowadzenia pierwszej operacji obronnej frontu.

Front przygotowujący obronę wzdłuż zachodniej granicy PRL i wybrzeża morskiego będzie w zasadzie stanowić drugi rzut strategiczno-operacyjny (schemat nr 1) w operacji obronnej na TDW. Dlatego może on częścią sił pogłębiać obronę pierwszego rzutu strategicznego (na terytorium kraju sojusznicznego) lub przechodzić do przeciwuderzenia strategicznego, zorganizowanego przez NO ZSZ na ZTDW (schemat nr 2). Niekiedy główne siły frontu mogą wziąć udział w przeciwnatarciu.

Przejście do przeciwuderzenia frontowego i strategicznego oraz do przeciwnatarcia może nastąpić bezpośrednio z ugrupowania obronnego lub rozpocząć się w czasie rozwijania (podchodzenia z głębi) wojsk frontu i wojsk sojusznicznych - przy nieznacznej przewadze liczebnej nad przeciwnikiem, a niekiedy nawet przy równym stosunku sił i środków w skali operacyjnej. Przewagę nad nieprzyjacielem - zarówno podczas operacji obronnej, jak i w wypadku przejścia do przeciwuderzenia lub przeciwnatarcia - trzeba będzie tworzyć nie w sensie liczbowym, lecz w kategoriach trudno wymiernych. Będzie to przede wszystkim wymagać nieoczekiwanego otwarcia i umiejętnego koncentrowania ognia na obiektach najważniejszych,

2/ Omówienie ćwiczenia "Tarcza-88" przez ministra obrony narodowej, gen. armii Floriana Siwickiego, Warszawa 1988 r.

wykonanie zaskakujących przeciwnika zwrotów zaczepnych, uderzenia w najsłabsze miejsca jego ugrupowania (wyprowadzające jednak na skrzydła i tyły głównych zgrupowań uderzeniowych), zapewnienia skutecznej obrony przed bronią precyzyjną oraz umiejętne wykorzystania geograficznych i topograficzno-taktycznych właściwości terenu. Szczególnie efektywne, z punktu widzenia operacyjnego, będą takie działania, w których uderzenia ogniem i wojskami będą wyprzedzać działania przeciwnika, ograniczać swobodę jego manewru i dezorganizować logistykę.

Front przygotowuje i prowadzi obronę stałą, a niekiedy, zwłaszcza w warunkach niekorzystnych lub nagłej napaści przeciwnika może przechodzić i prowadzić część sił lub głównymi siłami - obronę manewrową.

W przechodzeniu do operacji obronnej frontu szczególne miejsce zajmuje ogniowe porażenie obiektów pierwszej kolejności rażenia. Do takich obiektów zalicza się: główne ośrodki dowodzenia i kierowania, systemy rozpoznawczo-uderzeniowe oraz systemy broni jądrowej i chemicznej, systemy OPL i wybrane urządzenia logistyczne. Obiekty te muszą znajdować się pod ciągłą obserwacją i "namiarem" oraz być niszczone bezpośrednio po wykryciu. Wymaga to wydzielenia odpowiednich sił i środków już na początku operacji obronnej oraz wcześniejszego ich wysunięcia na pozycje ogniowe (startowe, lotniska), często pod pozorem ćwiczeń.

Coraz większego znaczenia nabiera zapobieganie zaskoczeniu zarówno strategicznemu, jak i operacyjno-taktycznemu. Zaskoczenie bowiem będzie nadal powodować wielokrotne zwiększenie siły bojowej wojsk dokonujących agresji.

Operacja obronna frontu, prowadzona na obszarze własnego kraju, będzie miała wiele cech szczególnych, dotyczących głównie ewakuacji (lub rozśrodkowania) ludności cywilnej, dóbr kulturalnych, obiektów przemysłowych, racjonalnego wykorzystania zasobów miejscowych, sposobów przygotowania i prowadzenia bitwy obronnej oraz każdego z rodzajów wszechstronnego zabezpieczenia operacyjnego (bojowego). Między innymi przewiduje się wykorzystanie zmilitaryzowanych oddziałów układu terytorialnego do wykonywania prac związanych z inżynierską rozbudową pozycji obronnych na obszarze własnego kraju, usuwania i likwidowania zniszczeń na trasach przegrupowywania wojsk własnych i tranzytu wojsk sojusznicych, bezpośrednią ochronę i obronę ważnych obiektów, w tym również wykorzystywanych dla tyłowego zabezpieczenia.

Przygotowując i prowadząc operację obronną frontu na obszarze własnego kraju wystąpi specyfika w organizacji współdziałania z marynarką wojenną PRL, co pozwoli zwiększyć siłę i trwałość obrony wybrzeża morskiego. Wojska OP, wspólnie z wojskami lotniczymi i wojskami OPL frontu, powinny zapewnić odparcie zmasowanego powietrznego uderzenia przeciwnika.

W czasie organizowania operacji obronnej frontu na zachodniej granicy państwa bardzo dokładnie uzgadnia się wspólne działania z wojskami sojusznicznymi podchodzącymi z głębi oraz z wojskami prowadzącymi bitwę graniczną na przedpolu. Dotyczyć to może zarówno wzmocnienia obrony wojsk sojusznicznych, zwłaszcza na tych kierunkach, na których nieprzyjaciół uzyskuje zdecydowane powodzenie, jak i przechodzenia przez ugrupowanie frontu wycofujących się związków oraz zwalczania desantów powietrznych i wszelkiego rodzaju grup i oddziałów specjalnych.

Rozpatrując problematykę operacji obronnej w początkowym okresie wojny, należy stale kierować się założeniami doktryny wojennej o charakterze obronnym, ponieważ "jako wykładnia politycznej filozofii naszej wspólnoty ma ona ściśle obronny charakter, zakłada utrzymanie sił zbrojnych na poziomie niezbędnej wystarczalności, zapewniającej kolektywną obronę. Państwa - strony Układu Warszawskiego dobitnie i wiarygodnie zadeklarowały, że w żadnych okolicznościach nie rozpoczną działań wojennych przeciw innemu państwu lub sojuszowi państw, jeżeli same nie staną się obiektem zbrojnej napaści; że nigdy pierwsze nieużyją broni jądrowej; że nie wysuwają roszczeń terytorialnych wobec żadnego państwa ani w Europie, ani poza Europą; że - wreszcie - nie traktują żadnego z państw i narodów jako swego wroga...

"Koalicyjna obronna doktryna wojenna nie podważa racji bytu doktryn narodowych, które oprócz treści uniwersalnych, wspólnych dla wszystkich państw, zawierają także ustalenia właściwe dla danych krajów. Bazując na doktrynie sojuszniczej, na narodowych doktrynach uwzględnia się między innymi specyfikę każdego kraju wynikającą z tradycji historycznych, położenia geograficznego, możliwości ekonomicznych, naukowych i technicznych, polityki wewnętrznej i zagranicznej, zwłaszcza zaś stosunki z sąsiadami. Czynniki te kształtują również doktrynę wojenną Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej"^{3/}.

W każdym rozdziale niniejszej pracy starano się jak najpełniej uwzględnić założenia narodowej i koalicyjnej doktryny wojennej o charakterze obronnym.

3/ Omówienia ćwiczenia "Tarcza-88" przez ministra obrony narodowej, gen. armii Floriana Siwickiego, Warszawa 1988 r.

2. MIEJSCE I ROLA FRONTU W OPERACJI OBRONNEJ NA TDW W POCZĄTKOWYM OKRESIE WOJNY^{4/}

2.1. Właściwości operacji obronnej na TDW

Przejsście do operacji obronnej na TDW może być wymuszone lub zamierzone. Dotychczas pojęcie "operacja obronna na TDW" nie zostało jednoznacznie zdefiniowane. Spróbujemy je zdefiniować, przejmując za punkt wyjścia pojęcie "obrona strategiczna". Przez pojęcie "obrona strategiczna" należy rozumieć rodzaj działań wojennych sił zbrojnych, prowadzonych w celu odparcia natarcia strategicznych zgrupowań nieprzyjaciela i zadanie im znacznych strat, utrzymania życiowo ważnych rejonów na terytorium własnego państwa (koalicji państw), stworzenia warunków do ujęcia inicjatywy strategicznej (przejścia do przeciwnatarcia lub zyskania na czasie. Dzięki tym działaniom można będzie zakończyć operacyjne rozwinięcie sił zbrojnych, odtworzyć zdolność bojową zgrupowań swoich wojsk (sił), a także zaoszczędzić siły na drugorzędym TDW (kierunku strategicznym) w celu uzyskania przewagi na kierunku głównym. Obrona strategiczna może być prowadzona na początku działań wojennych oraz w czasie ich trwania na całym froncie lub kierunku strategicznym^{5/}.

Biorąc za podstawę powyższe sformułowanie i uwzględniając regulaminową definicję operacji^{6/} oraz założenia polskiej doktryny wojennej, w niniejszej pracy przyjęto, że operacja obronna na TDW stanowi zespół uzgodnionych co do celu, zadań, kierunków strategicznych (miejsca) i czasu operacji przeciwpowietrznej i operacji obronnych związków operacyjnych, a także działań bojowych sił marynarki wojennej na morzu przyległym do lądowe-

4/ Pojęcie "operacja obronna na TDW" zastępuje obowiązujące dotychczas pojęcie "strategiczna operacja obronna na TDW". W nowym pojęciu zaakcentowano przede wszystkim obronny charakter narodowej i koalicyjnej doktryny wojennej.

5/ Wojennyj encyklopedycznyj słowar, Moskwa 1986 r., s. 498.

6/ Regulamin walki wojsk lądowych cz. I - dywizja, pułk. Warszawa 1985 r.

go TDW. Są one prowadzone według jednolitego zamiaru ND ZSZ na TDW w celu załamania lądowo-powietrznych, powietrznodesantowych i desantowomorskich operacji wojsk przeciwnika, zadania im maksymalnych strat, utrzymania ważnych obszarów, rubieży, rejonów i obiektów, zachowania lub odtworzenia zdolności bojowej wojsk własnych, zakończenia operacyjnego rozwinięcia sił zbrojnych, zdobycie przewagi na wybranych kierunkach, ujęcie inicjatywy strategicznej i przejścia głównymi siłami do przeciwnatarcia.

Operację obronną na TDW prowadzą ZSZ. Zamykają one główne kierunki strategiczne; równocześnie mogą wykonywać częścią sił zwroty zaczepne na tych kierunkach, na których zapewni się niezbędną przewagę nad wojskami nieprzyjaciela.

W operacji obronnej na TDW, zwłaszcza w czasie wykonywania przeciwwuderzeń lub przechodzenia do przeciwnatarcia, mogą być przygotowywane i prowadzone operacje desantowoszturmowe; mogą także działać ZT jako oddziały rajdowe.

Podstawę operacji obronnych na TDW stanowią:

- operacja przeciwpowietrzna, a w wypadku przejścia do przeciwnatarcia - również operacja powietrzna;
- wywołanie lokalnej przewagi w powietrzu przy przejściu do przeciwwuderzeń armijnych, frontowych i przeciwwuderzenia strategicznego na kierunkach ich wykonywania;
- operacje obronne frontów, a na samodzielnym kierunku operacyjnym - również operacje obronne armii oraz obrona wybrzeża morskiego;
- działania bojowe flot na morzach przyległych do danego TDW;
- operacyjne przygotowanie TDW i wszechstronne zabezpieczenie operacyjne, w tym system zabezpieczenia tyłowego i techniczno-specjalnego.

W operacji obronnej na TDW główny wysiłek obrony skupia się na tym kierunku strategicznym, na którym przewiduje się działanie głównych zgrupowań wojsk przeciwnika. Planowanie operacji obronnej na TDW wymaga umiejętnego łączenia celów politycznych z konkretnymi celami strategicznymi i operacyjnymi: rozbicia głównych sił wojsk nieprzyjaciela i uniemożliwienie im przerwania się (lądowania desantów) w głąb systemu obronnego.

System operacji obronnej na TDW planuje się w warunkach użycia zarówno broni konwencjonalnej, jak i broni masowego zniszczenia. Włączając w system operacji obronnej na TDW obszar Polski, należy zakładać, że jego obronę mogą prowadzić wojska frontu utworzonego z sił zbrojnych PRL;

również część naszego terytorium może wchodzić w pas frontu sojusznicze-
go. Front WP może być w składzie narodowym, ale najprawdopodobniej będzie
frontem o organizacji koalicyjnej. Oprócz uderzenia nieprzyjaciela na
kierunku głównym, należy liczyć się z możliwością wykonywania przez zgru-
powania przeciwnika głębokich uderzeń na kierunkach: PRAGA, WROCLAW,
LÓDŹ, WARSZAWA, GDANSK, WLOCLAWEK.

W wypadku głębokich, zwłaszcza skrzydłowych, uderzeń wojsk przeciwnika
należy przewidywać uderzenia lotnictwa i oddziaływanie systemów rozpoznaw-
czo-uderzeniowych na głębokie zaplecze i odpowiednio się im przeciwstawić,
utrudniając one bowiem manewr i dopływ świeżych sił z głębi kraju.
W tych warunkach front częścią sił lub siłami jednej-dwóch armii może
przejsć do obrony manewrowej. Liczyć się również trzeba z bardzo silnym
oddziaływaniem sił i środków "wojny elektronicznej", dezorganizującym
system dowodzenia i kierowania. Trzeba też mieć na względzie spotęgowa-
nie "wojny psychologicznej", osłabiającej morale i dyscyplinę sił zbroj-
nych oraz zwartość i jedność społeczeństwa, a także wywołującej niepokoje
społeczne i powodującej zakłócenia mobilizacyjnego i operacyjnego
rozwiązania wojsk.

System operacji obronnej na IDW obejmuje: zgrupowania wojsk i ich
ugrupowanie operacyjne, rejon, pozycje i rubież obronne; przygotowane
porażenie ogniowe, skuteczną obronę powietrzną i obronę przeciwpancerną,
przeciwdesantową i przeciwkutrą; wszechstronne zabezpieczenie, w tym
tyłowe i technicznospeczjalne, a także działania bojowe marynarki wojen-
nej.

Do systemu operacji obronnej włącza się rozbudowaną pod względem
inżynierskim sferę osłony granicy państwowej wraz z wojskami przeznaczo-
nymi do prowadzenia obrony w strefie nadgranicznej. Będą to wojska
stanowiące pierwszy rzut strategiczno-operacyjny ZSZ na IDW. W tej sytu-
cji front wydzielony z sił zbrojnych PRL może wchodzić w skład drugiego
rzutu strategiczno-operacyjnego ZSZ na IDW. W systemie operacji obronnej
przewiduje się uporczywy opór połączony z szerokim manewrem, uderzeniami
ogniem i zgrupowaniami wojsk, zwłaszcza na tyły i skrzydła nacierających
głównych zgrupowań wojsk nieprzyjaciela. Im szerszy i rozleglejszy jest
front obrony wyznaczony dla związków, przede wszystkim operacyjnych, w
tym większym stopniu system obrony powinien być oparty na:

- zapewnieniu jak najlepszych warunków do wykonania sprawnego i szyb-
kiego manewru siłami, środkami i ogniem;
- silnych odwodach, przeznaczonych do wykonywania zdecydowanych zwro-
tów zaczepnych (kontrataków i przeciwuderzeń);
- nieustannym zwalczaniu i niszczeniu obiektów i celów pierwszej ko-
leności rażenia oraz zapewnienie w pasie obrony frontu skutecznej osłony.

zgrupowań wojsk, ważnych obiektów i centrów gospodarczych, politycznych i administracyjnych przed uderzeniami z powietrza, a także uderzeniami od strony morza;

- umiejętnym wykorzystywaniu obronnych właściwości terenu i zamykaniu głównych oraz prawdopodobnych kierunków natarcia nieprzyjaciela, przy aktywnym zwalczaniu desantów i grup specjalnych, używając do tego również sił i środków obrony terytorialnej;

- ciągłym prowadzeniu aktywnej obrony przed bronią precyzyjną.

Wszystkie siły i środki o charakterze wojskowym, znajdujące się na obszarze objętym operacją obronną na TDW i mogące wziąć udział w obronie, podlegają bezpośrednio lub tylko operacyjnie odpowiednim dowódcom.

Na przykład jeżeli front organizuje obronę na obszarze własnego kraju, to siły i środki o charakterze wojskowym również podporządkowuje się dowódcy frontu i odpowiednio dowódcom armii. Jeśli na obszarze naszego kraju organizuje obronę front sojuszniczy, to dowódca frontu i dowódcy armii sojuszniczych dysponują tymi siłami i środkami za pośrednictwem grup operacyjnych, specjalnie w tym celu wydzielonych ze sztabu OW czasu "W".

W operacji obronnej na TDW zgrupowania wojsk i ich ugrupowanie operacyjne tworzy się i rozmieszcza w przewidywaniu uporczywej i aktywnej obrony, wykonania manewru oraz utworzenia zgrupowań uderzeniowych przeznaczonych do wykonania przeciwwuderzenia i ewentualnego przeciwnatarcia.

"W systemie operacji obronnej na TDW ważne miejsce zajmuje maskowanie operacyjne. Jego celem będzie wprowadzenie nieprzyjaciela w błąd co do ugrupowania operacyjnego i rozmieszczenia jego poszczególnych elementów, organizacji systemu ognia, rozbudowy inżynieryjnej, manewru, czasu i sposobu wykonania zmasowanego uderzenia ogniowego i przeciwwuderzeń. Szczególnie kunsztownego maskowania wymaga przygotowanie do przejścia do przeciwnatarcia oraz wprowadzenie przeciwnika w błąd co do skoncentrowania głównego wysiłku w obronie"^{7/}.

Polecenia:

1. Zdefiniować pojęcie "operacja obronna na TDW".
2. Scharakteryzować system operacji obronnej na TDW.

^{7/} Omówienie ćwiczenia "Tarcza-88" przez ministra obrony narodowej gen. armii Floriana Siwickiego, Warszawa 1988 r.

2.2. Ogólne założenia dotyczące miejsca i roli frontu w operacji obronnej na TDW, prowadzonej w początkowym okresie wojny

W wypadku przejścia do operacji obronnej na TDW, front WP będzie organizować obronę wzdłuż zachodniej granicy PRL i wybrzeża Morza Bałtyckiego. Będzie on stanowić drugi rzut strategiczny i organizować drugą strategiczną rubież obrony lub drugą strefę strategiczną.

Front może przechodzić do operacji obronnej całością sił bezpośrednio z operacyjnego rozwinięcia. Może jednak zaistnieć sytuacja, że główne siły frontu - lub ich część - przejdą do obrony wzdłuż Odry i Nysy Łużyckiej oraz wybrzeża morskiego, a część sił - niekiedy siły główne - przejdzie wprost z marszu do przeciwuderzenia strategicznego, organizowanego przez ND ZSZ na ZTDW.

Nie należy wykluczać sytuacji, w której jedna z armii po zajęciu obrony wyznaczona zostanie do wykonania przeciwuderzenia strategicznego lub wzięcia w nim udziału. Może też zaistnieć i taka sytuacja, w której front głównymi siłami przejdzie do przeciwnatarcia, a niekiedy obrony manewrowej. Armie wchodzące w skład frontu mogą być w pierwszym rzucie operacyjnym frontu, na głównym lub drugim kierunku uderzenia nieprzyjaciela. Mogą też być w drugim rzucie operacyjnym; wówczas będą przeznaczone do rozbudowy frontowej strefy obrony i wykonania przeciwuderzenia frontowego lub przejścia do przeciwnatarcia. Podobna sytuacja wytworzyła się w ćwiczeniu "Tarcza-88", w którym w pierwszym rzucie operacyjnym były armie sojusznicze (AR, Cz.AL i NAL NRD). Jedna z armii WP stanowiła drugi rzut, druga zaś początkowo była w odwodzie ND ZSZ na ZTDW, po czym została podporządkowana frontowi WP.

Operacja obronna frontu będzie stanowić zespół uzgodnionych co do celu, zadań, miejsca i czasu operacji, bitew, walk, uderzeń i manewrów, realizowanych według jednolitego zamiaru i planu. Ich celem będzie załamanie natarcia zgrupowań lądowo-powietrznych, powietrznodesantowych i desantowomorskich, zadanie im maksymalnych strat, utrzymanie ważnych obszarów, rubieży i rejonów wraz ze znajdującymi się tam obiektami, uzyskanie na czasie, zapewnienie osłony operacyjnego rozwinięcia sił zbrojnych, uniknięcie strat od pierwszych zmasowanych uderzeń przeciwnika, wywalczenie przewagi operacyjnej na wybranych kierunkach i stworzenie dogodnych warunków do wykonania przeciwnatarcia (ewentualnie wzięcia w nim udziału).

Operacja obronna frontu, prowadzona w ramach operacji obronnej na ZTDW, może się składać z operacji obronnych armii pierwszego i drugiego rzutu operacyjnego, ogniowego kontrprzygotowania i przeciwuderzenia frontowego, działań bojowych WRiA, wojsk lotniczych frontu, wojsk OPL, ZI i oddziałów rodzajów wojsk oraz odwodów frontu, a także działań bojowych wojsk OP, sił i środków układu terytorialnego, znajdujących się w pasie obrony.

Należy również zakładać, że część sił frontu weźmie udział w operacji przeciwpowietrznej organizowanej przez ND ZSZ na TDW. Jedna z armii, wchodząca w skład frontu, może całością lub tylko częścią sił organizować obronę przeciwdesantową wybrzeża morskiego.

Operacja obronna frontu może się rozpocząć i być prowadzona w warunkach stosowania konwencjonalnych środków rażenia - w ciągłej gotowości do użycia broni jądrowej - oraz w warunkach stosowania tej broni, jeżeli przeciwnik odważy się jej użyć.

Warunki przejścia frontu do operacji obronnej mogą być różne. Będą one zależeć przede wszystkim od: sytuacji polityczno-militarnej na ZTDW; charakteru wojny i konkretnej sytuacji operacyjno-strategicznej, celu operacji obronnej, terytorium, na którym organizowana jest obrona; czasu przeznaczanego na organizację obrony; zachowania zdolności bojowej wojsk frontu i ich dyslokacji (przegrupowania); kierunków i charakteru działań zaczepnych rozwijanych przez nieprzyjaciela oraz od zamiaru ND ZSZ na TDW.

Niezależnie od warunków, obrona będzie przygotowywana w zasadzie w ograniczonym czasie. Trzeba się liczyć z zaistnieniem sytuacji, w której tylko część wojsk frontu (rozwinęte związki pierwszego rzutu) będzie organizować obronę tuż przed wybuchem wojny, część zaś - z chwilą jej wybuchu. Znaczne siły frontu mogą w tym czasie osiągać pełną gotowość bojową bądź też przegrupowywać się do wyznaczonych im rejonów obrony lub rejonów ześrodkowania.

"Wejście wojsk w obronę we właściwym czasie - ich ciągła gotowość do uniknięcia zaskoczenia w dużej mierze będzie zależeć od sprawnie prowadzonego mobilizacyjnego i operacyjnego rozwijania wojsk, odpowiednio do nastającego zagrożenia"^{8/}. Od sprawności więc i gotowości wojsk do skrytego operacyjnego rozwinięcia się w znacznym stopniu zależy zorganizowane zajmowanie pasów i rejonów obrony, zwłaszcza przez tę część oddziałów i związków taktycznych, które przed wybuchem wojny są wyprawdane pod pozorem ćwiczeń z miejsc stałej dyslokacji. Stanowią one bowiem kościec przewidywanej obrony frontu, ponieważ umożliwiają stawianie skutecznego oporu na zasadniczych kierunkach uderzeń przeciwnika. Trzeba

8/ Tamże.

im zatem stworzyć warunki niezbędne do uniknięcia strat od pierwszego zmasowanego uderzenia przeciwnika, zwłaszcza od broni precyzyjnej. Pierwszeństwo w zajmowaniu pozycji i rejonów powinny mieć te siły i środki, które zostały wydzielone do zwalczania obiektów pierwszej kolejności rażenia.

Czas na przygotowanie pierwszej operacji obronnej frontu, która ma być prowadzona wzdłuż zachodniej granicy kraju i wybrzeża morskiego, w dużej mierze będzie uwarunkowany rezultatami bitwy granicznej, prowadzonej przez wojska sojusznice, i tempem rozwijania działań zaczepnych przez nieprzyjaciela, możliwością wysadzenia wzdłuż Odry i Nisy oraz na wybrzeże morskie operacyjnego desantu powietrznego i powietrzno-morskiego, a także sytuacją powietrzno-morską w akwenie Bałtyku i sąsiednich mórz. Okres, w którym brak jest bezpośredniego oddziaływania tylko lądowych zgrupowań uderzeniowych nieprzyjaciela, powinien być wykorzystany do przygotowania strefy taktycznej obrony i jej obsadzenia przez związki taktyczne pierwszego rzutu operacyjnego armii oraz na organizację i prowadzenie rozpoznania.

W pierwszej kolejności organizuje się obronę powietrzną wojsk oraz przygotowuje porażenie ogniowe nieprzyjaciela, w tym system ognia przeciwpancernego, a na wybrzeżu morskim - przeciwkutrowego, system zapór, pozycje, rubieże i rejony obrony, zwłaszcza na kierunkach przewidywanego lub rozwijanego natarcia nieprzyjaciela.

Rejony obrony i ześrodkowania związków taktycznych i oddziałów, stanowiska startowe wojsk raketowych, stanowiska ogniowe artylerii, stanowiska wojsk OPL, lotniska i stanowiska dowodzenia powinny być przygotowane do obrony okrężnej i zdolne do odparcia uderzeń nieprzyjaciela, jego desantów i grup dywersyjno-rozpoznawczych.

W pasie operacji obronnej frontu znajdzie się wiele dużych miast, ośrodków i obiektów przemysłowych, rejonów szczególnie ważnych pod względem gospodarczym, ośrodków administracyjnych oraz wiele miasteczek i osiedli. Ich specyfika wywrze istotny wpływ na organizację systemu obrony. Przystosowując bowiem wymienione obiekty do obrony, stworzy się na ich bazie szczególnie silne rejony (pozycje i węzły) obrony lub tylko punkty oporu, włączone w system obrony frontu. Poza tym właściwości rejonów zurbanizowanych będą miały zasadniczy wpływ na organizację systemu ognia, zwłaszcza przeciwpancernego, rozmieszczenie poszczególnych elementów ugrupowania operacyjnego i bojowego wojsk, przeprowadzenie manewru siłami i środkami oraz wykonanie kontrataków i przeciwuderzeń.

Wielką sztuką dowódczo-sztabowego działania w obronie - i to poczynając od najniższego szczebla dowodzenia - będzie umiejętne i racjonalne wykorzystanie terenu do maksymalnego zwiększenia możliwości ogniowych, siły oporu, sprawnego i szybkiego wykonania manewru, zwłaszcza z kierunków nieatakowanych na zagrożone, oraz do wykonania nieoczekiwanych dla nieprzyjaciela kontrataków i przeciwuderzeń.

W czasie omawiania ćwiczenia "Tarcza-88" minister obrony narodowej powie-
dział na ten temat m.in.: "Wśród problemów operacji obronnej wyjątkowo
ważną rolę odgrywa umiejętne i wszechstronne wykorzystanie warunków te-
renowych. Wprawdzie każde działanie bojowe wymaga ścisłego związania z
terenem, ale obrona jest z nim wręcz zrośnięta. Dlatego nie toleruje ona
pod tym względem żadnych umowności, oderwania od realiów, osadzenia w
próżni. Mówiąc obrazowo, obrona planowana na papierze, mapie czy szkicu
- będzie zawsze obroną papierową, także jeżeli chodzi o jej trwałość i
aktywność. Teren bowiem to nie tylko miejsce rozmieszczenia i walki wojsk,
ale także jeden z głównych czynników mających wpływ na treść podejmowa-
nych decyzji oraz formy i sposoby prowadzenia działań zarówno w skali
taktycznej, jak i operacyjnej. Właściwości fizyczne, geograficzne, topo-
graficzne terenu przesądzają o tym, jaka będzie struktura obrony, jej
inżynierska rozbudowa, sposoby maskowania itp."^{9/}. Właściwa ocena tere-
nu i racjonalne jego wykorzystanie pozwolą uniknąć szablonu w inżynie-
ryjnym przygotowaniu obrony i sposobie jej prowadzenia. Trzeba sobie zdawać
sprawę, że teren racjonalnie wykorzystany i odpowiednio przystosowany mo-
że stanowić doskonałą ochronę przed uderzeniami broni precyzyjnej nie-
przyjaciela.

W związku z tym, że obecnie coraz bardziej wzrasta groźba poważnego
naruszenia operacyjnego rozwijania wojsk frontu, a nawet jego zerwania,
zachodzi konieczność skrytego wykonania wielu czynności związanych z
rozwijaniem wojsk, w tym i zajmowaniem obrony jeszcze w okresie pokoju.
Niektóre związki i oddziały, zwłaszcza zaś siły przeznaczone do zwalczania
tych obiektów nieprzyjaciela, które mają być zniszczone w pierwszej
kolejności rażenia, należy wyprowadzać na kierunki ich działania pod po-
zorem ćwiczeń, przy czym powinny one zachować ciągłą zdolność bojową.
Wszelkie przegrupowania i zajmowanie przez wojska obrony muszą być bar-
dzo ściśle powiązane z realizacją przedsięwzięć maskowania operacyjnego.

Przygotowując wojska frontu do przegrupowania należy tak je ugrupować
aby mogły w sposób zorganizowany przejść zarówno do operacji obronnej,
jak i przeciwuderzenia lub przeciwnatarcia, jeżeli początkowe uderzenie

9/ Tamże.

wojsk przeciwnika zostanie załamane przez wojska sojusznicze w czasie bitwy granicznej.

Polecenia:

1. Omówić warunki, w których front może przechodzić do operacji obronnej.
2. Zdefiniować pojęcie "operacja obronna frontu".
3. Wykazać wpływ warunków geograficzno-topograficznych na miejsce frontu w operacji obronnej na TDW.

3. TREŚĆ ZADAŃ I PARAMETRY PRZESTRZENNE I CZASOWE PIERWSZEJ OPERACJI OBRONNEJ FRONTU

Treść zadań w operacji obronnej frontu wynika z jej celu. Cel operacji obronnej frontu może być określony przez Sztab Generalny WP lub ND ZSZ na TDW^{10/}, w zależności od celu i ogólnego zamiaru operacji obronnej na TDW, z uwzględnieniem konkretnej sytuacji, zwłaszcza zaistniałej w pasie działania frontu. Dla każdej operacji obronnej frontu mogą być formułowane odrębne cele, które jednak będą miały wiele cech wspólnych, sprowadzających się do:

- zadania przeważającym siłom nieprzyjaciela maksymalnych strat, zerwania, załamania lub opóźnienia jego natarcia, utrzymania bronionych obszarów, rubieży i rejonów, przy równoczesnym zachowaniu zdolności bojowej wojsk własnych;
- zyskania na czasie w celu zorganizowania działania, które stworzy warunki sprzyjające rozgromieniu silniejszego liczebnie nieprzyjaciela w sytuacji jak najdogodniejszej dla wojsk własnych;
- zapewnienia osłony operacyjnego rozwinięcia sił zbrojnych własnych i sojuszniczych;
- stworzenia warunków sprzyjających przejściu do przeciwnatarcia zgrupowań wojsk własnych i sojuszniczych.

Celem pierwszej operacji obronnej frontu może być obrona obszaru kraju, wspólnie z wojskami sojuszniczymi, przed nieoczekiwanym uderzeniem zgrupowań lądowo-powietrznych, powietrznodesantowych i desantowomorskich nieprzyjaciela, załamanie jego działań zaczepnych, zadanie mu maksymalnych strat, zapewnienie osłony operacyjnego rozwinięcia sił zbrojnych i stworzenie warunków dogodnych do przejścia do przeciwnatarcia.

10/ Jeśli armia stanowi odwód ND ZSZ na TDW (podobnie jak to było w czasie ćwiczenia "Tarcza-88" w odniesieniu do 10 AWP), to cel ten określa ND.

Podczas organizowania obrony wzdłuż zachodniej granicy PRL wyniknie konieczność włączenia w system obrony frontu obrony wybrzeża morskiego. Wówczas celem operacji będzie również uniemożliwienie lądowania desantu powietrznego i morskiego nieprzyjaciela, w razie zaś wylądowania - jego rozbicie i utrzymanie portów, baz morskich oraz zapewnienie ich funkcjonowania. Obronę wybrzeża morskiego prowadzi się w ścisłym współdziałaniu z siłami marynarki wojennej i lotnictwa - niezależnie od ich podporządkowania - z wojskami OPK oraz siłami i środkami układu terytorialnego. Armia będąca w drugim rzucie operacyjnym frontu tworzy operacyjną głębokość frontowej strefy i - oprócz rozbudowy inżynieryjnej - przygotowuje się do wykonania przeciwuderzenia frontowego całością lub tylko częścią swych sił.

Celem pierwszej operacji obronnej frontu może być ponadto wzmocnienie i pogłębienie obrony wojsk sojusznicych prowadzących bitwę graniczną, zapewnienie warunków niezbędnych do utworzenia zgrupowania uderzeniowego z wojsk własnych i sojusznicych oraz przejścia ich do przeciwuderzenia strategicznego.

Cel operacji obronnej frontu osiąga się w rezultacie wykonania zadań, do których można zliczyć:

- wykonanie pierwszego uderzenia jądrowego frontu w wypadku użycia przez przeciwnika broni jądrowej (albo wykonania kolejnych uderzeń jądrowych) lub wykonanie tylko zmasowanego uderzenia ogniowego (najczęściej w ramach ogniowego kontrprzygotowania) na główne zgrupowanie wojsk nieprzyjaciela rozwijających się lub przechodzących do działań zaczepnych (prowadzących te działania), w tym zniszczenie urządzeń naziemnych systemów rozpoznawczo-uderzeniowych;

- odparcie natarcia zgrupowań wojsk, uderzeń lotnictwa, śmigłowców bojowych i rozbicie desantów nieprzyjaciela, a także utrzymanie ważnych rejonów i rubieży terenowych oraz obiektów gospodarczych, ośrodków administracyjnych i politycznych;

- rozbicie zgrupowań nieprzyjaciela, które wdarły się w głąb obrony, oraz likwidację desantów nieprzyjaciela;

- stworzenie warunków do przygotowania i przejścia sił głównych frontu lub jego części (na przykład jedną lub dwiema armiami) do przeciwuderzenia strategicznego, w tym także na terytorium kraju sojusznicych, oraz do przeciwnatarcia.

Na kierunku nadmorskim podstawowym zadaniem będzie organizacja obrony przeciwdesantowej, zniszczenie desantów morskich i powietrznych nieprzyjaciela oraz utrzymanie zajmowanego (bronionego) wybrzeża morskiego.

Jednym z zadań wojsk frontu może być wzmocnienie obrony wojsk sojusznicznych prowadzących bitwę graniczną. Dla wzmocnienia obrony (oporu) wydziela się jednak tylko część sił frontu, główne zaś jego siły mogą wziąć udział w wykonaniu silnego przeciwuderzenia lub przejść do przeciwnatarcia.

Planując pierwsze operacje frontu trzeba się liczyć z tym, że mogą wyniknąć takie zadania, których uprzednio nie przewidziano, a które będą związane z koniecznością dokonania przez wojska frontu szybkiego manewru lub ich przejścia do obrony w wyniku niepomyślnego przebiegu bitwy spotkaniowej, stoczonej podczas przechodzenia do przeciwnatarcia głównymi siłami frontu.

Cel i zadania, realizowane przez wojska frontu, determinują konkretne parametry przestrzenne i czasowe. Do zasadniczych z nich zalicza się: szerokość i głębokość pasa operacji obronnej frontu, wskaźniki rozmachu przygotowywanego przeciwuderzenia frontowego lub strategicznego oraz wskaźniki charakteryzujące poszczególne strefy obrony.

Szerokość pasa obrony frontu będzie uzależniona od miejsca i roli frontu w operacji obronnej prowadzonej na TDW. Jeżeli front broni zachodniej granicy PRL od Bałtyku po Karpaty, to wówczas szerokość frontu obrony wyniesie ok. 400 km oraz około 300 do 500 km wybrzeża morskiego. Jeśli obronę południowej części Polski będzie organizować front sojusznicy, to szerokość frontu obrony wyniesie 200-300 km, plus szerokość obrony wybrzeża morskiego. Głębokość pasa obrony frontu wyniesie od 300 do 350 km i więcej.

W przeciętnych warunkach armia, będąca w pierwszym rzucie operacyjnym frontu, może bronić pasa szerokości 150-200 km i głębokości 100-120 km. Jeżeli armia broni wybrzeża morskiego, to szerokość jej pasa może wynosić do 500 km, głębokość zaś - 100-120 km.

Przy wykonywaniu przez front przeciwuderzenia frontowego siłami armii drugiego rzutu operacyjnego wskaźniki mogą być bardzo różne. Na przykład szerokość pasa przeciwuderzenia będzie zależała od sił użytych do jego wykonania oraz liczby kierunków, na których się je wykonuje. Jeżeli drugorzutowa armia wykonuje przeciwuderzenie na jednym kierunku, to szerokość pasa wyniesie: na rubieży wejścia wojsk do bitwy - 40-60 km a na rubieży wykonania zadania dalszego - 100 km i więcej. Jeżeli przeciwuderzenie wykonywane jest na dwóch zbieżnych kierunkach, to pierwszy, główny, kierunek pozostanie bez zmian, natomiast na drugim kierunku szerokość pasa będzie mniejsza i zależeć będzie od liczby dywizji, które rozpoczną początkowe uderzenie, i może wynosić od 30 do 40 km. Ponadto trzeba uwzględ-

niać siły, które przejdą do kontrataku lub przeciwuderzenia na skrzydłach głównego przeciwuderzającego zgrupowania, oraz siły prowadzące bitwę obronną w bezpośredniej styczności z przeciwnikiem.

Głębokość przeciwuderzenia frontowego może wynosić od 80 do 120 km, w tym głębokość zadania bliższego - 40-60 km, przeciętne tempo natarcia - 10-15 km na dobę, czas wykonania - 3-4 doby; zadanie dalsze - głębokość również 40-60 km, przeciętne tempo natarcia 15-20 km na dobę, czas wykonania - 2-3 doby. W sumie przeciwuderzenie frontowe może trwać od 5 do 7 dób.

Inne będą wskaźniki przy wykonywaniu przez armię przeciwuderzenia strategicznego. Szerokość pasa może wynieść od 60 do 80 km i więcej, głębokość - 120-200 km; przeciętne tempo natarcia - 20-25 km na dobę; czas wykonania - 6-8 dób. Zadanie bliższe może wynosić 60-80 km, czas wykonania - 3-4 doby, przeciętne tempo natarcia - 20-25 km na dobę, zadanie dalsze - 80-120 km, przeciętne tempo natarcia - 20-30 km na dobę, czas wykonania - 3-4 doby.

W wypadku wykonywania uderzenia przed przedni skraj obrony na rzecz wojsk sojuszniczych, prowadzących bitwę graniczną, wskaźniki będą podobne do wskaźników charakterystycznych dla przeciwuderzenia frontowego. Wyżej wymienione wskaźniki, zwłaszcza głębokość i przeciętne tempo natarcia, zostały ustalone za pomocą symulacji komputerowej. Mogą one ulegać zmianie w zależności od struktury organizacyjnej wojsk własnych i przeciwnika, charakteru i sposobu jego przeciwdziałania oraz warunków terenowych. Stąd wniosek, że wymienione wskaźniki mogą również być inne. W związku z powyższym konieczne jest ich określanie po uprzednim dokonaniu głębokiej i wszechstronnej oceny sytuacji operacyjno-taktycznej i warunków terenowych.

Front może też głównymi siłami przejść do przeciwnatarcia. W zależności od sytuacji i warunków jego głębokość może wynosić około 300-350 km. Uderzenia mogą być wykonywane na kilku kierunkach. Szerokość pasa frontu może być podobna do szerokości tego pasa, w którym front prowadził operację obronną (niekiedy może on zmniejszyć się do 200-250 km). Tempo działań będzie podobne do tempa, które wyznacza się armii, biorącej udział w przeciwuderzeniu strategicznym.

W systemie obrony frontu ważną funkcję spełniają rubieże obronne rozbudowywane w poszczególnych strefach (schemat nr 3).

Organizuje się następujące strefy:

- strefę ubezpieczeń (pas ubezpieczeń lub pas przesłaniania);
- strefę taktyczną;

- strefę operacyjną armijną;
- strefę operacyjną frontową.

W każdej sytuacji strefy organizowane wzdłuż zachodniej granicy państwa są bardzo ściśle powiązane ze strukturą obrony wybrzeża i stanowią jednolity system. Z wyjątkiem stref ubezpieczeń, w każdej strefie rozbudowuje się po dwa pasy obrony oraz pozycje i rubieże ryglowe. Przed frontowym pierwszym pasem obrony może być rozbudowana strefa ubezpieczeń - jako pas przesłaniania - głębokości 20-40 km. Ostatnio obserwuje się tendencję do zmniejszenia głębokości pasa przesłaniania od 5 do 10 km ^{11/}.

Strefy ubezpieczeń przy przechodzeniu do obrony wzdłuż zachodniej granicy państwa najczęściej nie będzie się tworzyć. Jej rolę spełniać będą wojska sojusznicze prowadzące bitwę graniczną. Tylko wtedy, gdy front wydzieli część swych sił do wzmocnienia obrony walczących wojsk, będą one spełniać, wspólnie z wojskami sojuszniczymi, rolę wojsk osłonowych działających w pasie przesłaniania. Niekiedy może zostać powzięta decyzja o odsunięciu na niektórych kierunkach głównego pasa obrony od wschodniego brzegu Odry lub Nysy Łużyckiej w głąb. Wówczas również będzie się organizować pas przesłaniania oparty o zachodnią granicę, zwłaszcza na wybranych kierunkach. Pas ten spełni swoje zadanie wówczas, gdy rozbuduje się go na głębokość 20-40 km w stosunku do przedniego skraju głównego pasa obrony. Pas przesłaniania będzie także organizowany przed przednim skrajem pierwszego pasa frontowej rubieży obrony.

Główny pas obrony (pierwszą rubież obrony) rozbudowuje się na głębokość 20-25 km; zwykle składa się on z 3-4 pozycji obrony. Przedni skraj głównego pasa obrony stanowi przedni skraj obrony frontu (armii). Określa go osobiście dowódca frontu, a precyzują w terenie dowódcy armii i dywizji. W razie konieczności przed głównym pasem obrony, w odległości 6-8 km ^{12/} od przedniego skraju obrony, może być pozycja przednia.

Drugi pas obrony (pośrednią rubież obrony) może być rozbudowywany na najważniejszych kierunkach spodziewanego natarcia nieprzyjaciela, za głównym pasem, w odległości do 10 km od niego, na głębokość 10-15 km. Konieczność jego rozbudowy wyniknie wówczas, gdy pierwsza armijna rubież obrony będzie przebiegać w odległości ponad 60-70 km od przedniego skraju obrony. Pas ten stanowi o głębokości taktycznej strefy obrony.

11/ Ustalenia takie są krytykowane, gdyż przy tej głębokości pas przesłaniania nie spełni swojego zadania. Należy podkreślić, że w ćwiczeniu "Drużba-88" tworzone pas przesłaniania głębokości 5-10 km, natomiast w ćwiczeniu "Drużba-89" - już głębokości 15 km.

12/ W ćwiczeniu "Drużba-88" pozycję przednią rozbudowywano w odległości 3-5 km od przedniego skraju; w ćwiczeniu "Drużba-89" odległość ta wynosiła już 5-8 km.

Składa się z jednej-dwóch pozycji i może być obsadzony przez czołowe pułki dywizji drugiego rzutu armii oraz różnego rodzaju odwody armijne lub wojska wycofujące się z pierwszego pasa. Może on być rubieżą wyjściową do wykonania przeciwuderzenia siłami drugiego rzutu operacyjnego armii pierwszego rzutu operacyjnego frontu. Niekiedy drugi pas może być obsadzany przez jedną z dywizji drugiego rzutu armii; wówczas jego głębokość i inżynierska rozbudowa będą podobne do głębokości i rozbudowy głównego pasa.

Armijne pasy (rubieże) obrony zwykle rozbudowuje się w odległości: pierwszy - 60-70 km, drugi jeżeli jest organizowany - 90-100 km od przedniego skraju obrony. Mogą one być obsadzane zawczasu albo w toku operacji obronnej przez dywizje drugiego rzutu lub odwód ogólnowojskowy armii oraz przez wycofujące się wojska pierwszego rzutu. Głębokość tych pasów wynosi około 20 km. Każdy z nich składa się z 2-3 pozycji obrony. W zależności od zamiaru dowódcy frontu prowadzenia bitwy obronnej część frontowych odwodów może być rozmieszczana na armijnych pasach obrony.

Jeśli armia główny wysiłek obrony skupi w głębszego pasa obrony (czego nie należy wykluczać), to wówczas ta rubież obrony, na której będą rozwinięte jej siły główne, stanie się głównym pasem obrony, przy czym jego głębokość wyniesie do 25 km.

Frontowe pasy (rubieże) obrony zwykle rozbudowuje się w odległości: pierwszy - 150-200 km, drugi - 250-300 km od przedniego skraju obrony. Są one z zasady obsadzane przez drugie rzuty i odwody frontu. Na frontowych pasach obrony i między nimi rozbudowuje się rejony i węzły obrony oraz pozycje i rubieże ryglowe, uniemożliwiające rozprzestrzenianie się nieprzyjaciela w stronę skrzydeł lub służące do rozwijania wojsk podczas wykonywania kontrataków i przeciwuderzeń; rubież ryglowa może się składać z jednej-dwóch pozycji. Pas obrony frontu stanowią dwie strefy: taktyczna strefa obrony głębokości 60-70 km i operacyjna strefa obrony głębokości 250-350 km.

Do inżynierskiej rozbudowy obrony frontu należy przywiązywać szczególną wagę. Podkreślił to wyraźnie minister obrony narodowej w czasie podsumowywania ćwiczenia "Tarcza-88", stwierdzając m.in.: "O tym, w jakim stopniu rozbudowa inżynierska jest "mnożnikiem" siły bojowej wojsk w obronie, świadczy chociażby to, że wykonanie prac fortyfikacyjnych tylko pierwszej kolejności zmniejsza 10-krotnie skuteczność uderzeń ogniowych artylerii i lotnictwa nieprzyjaciela, a masowe użycie zapór minowych paraliżuje ruch jego zgrupowań pancernych.

"Jednym z problemów rozbudowy inżynierskiej jest określenie jej charakteru: czy ma to być tradycyjny system ciągłych rowów, czy oddzielnych

punktów oporu, czy też jeszcze inny. Nie ma już przecież tradycyjnej piechoty, wzrosło niepomierzenie nasycenie wojsk opancerzonymi pojazdami bojowymi; zwiększył się zasięg skutecznego ognia. Zmienił się wreszcie, i to najbardziej, zakres oraz sposób oddziaływania przeciwnika. W tych warunkach najważniejsze w fortyfikacji staje się szybkie wykonanie ukryć, zwłaszcza schronów dla ludzi i okopów z przykryciami dla pojazdów bojowych, zapewniających maskowanie i możliwość prowadzenia celnego ognia. Dlatego wydaje się, że strukturą rozbudowy inżynieryjnej powinny tworzyć oddzielne batalionowe rejony obrony, oparte na systemie kompanijnych i plutonowych punktów oporu, dobrze osłoniętych zaporami minowymi, głównie przeciwpancernymi, i powiązanych z przeszkodami naturalnymi. Ważne jest przy tym ogniowe powiązanie punktów oporu. Zasięg skutecznego ognia, zwłaszcza przeciwpancernego, i konfiguracja terenu powinny określać odległość między punktami oporu"^{13/}.

W żadnym wypadku rozbudowa inżynieryjna pasa obrony i rozmieszczenie w niej wojsk frontu nie powinny stanowić szablonu. Każdy szablon w obronie może bowiem ułatwić przeciwnikowi prowadzenie działań zaczepnych i przyczynić się do poniesienia przez obrońcę poważnych strat. Rozbudowa inżynieryjna strefy taktycznej i operacyjnej powinna także zapewniać swobodę manewru, zwłaszcza podczas wykonywania kontrataków i przeciwuderzeń, oraz skuteczną ochronę i obronę przed bronią precyzyjną.

Integralnym elementem systemu obrony frontu, szczególnie inżynieryjnej rozbudowy, powinny być urządzenia i elementy maskowania operacyjnego.

Polecenia:

1. Przedstawić możliwe cele operacji obronnej frontu.
2. Uzasadnić parametry przestrzenne i czasowe w operacji obronnej frontu.
3. Scharakteryzować poszczególne strefy obrony tworzone w pasie operacji obronnej frontu.

13/ Omówienie przez ministra obrony narodowej gen.armii Floriana Siwickiego ćwiczenia "Tarcza-88", Warszawa 1988 r.

4. ZGRUPOWANIA I UGRUPOWANIE OPERACYJNE WOJSK FRONTU W PIERWSZEJ OPERACJI OBRONNEJ

Do prowadzenia operacji obronnej frontu tworzy się odpowiednie zgrupowania wojsk i ich ugrupowanie operacyjne. Powinny one zapewnić osiągnięcie celu operacji obronnej i wykonanie poszczególnych zadań przy minimalnych stratach własnych. W zależności od zamiaru prowadzenia operacji obronnej ugrupowanie operacyjne powinno być tworzone tak, aby zapewniało skuteczne prowadzenie bitwy obronnej zarówno z użyciem, jak i bez stosowania broni masowego rażenia. Siła i rozmieszczenie elementów ugrupowania operacyjnego frontu i poszczególnych armii powinny umożliwiać ścisłe współdziałanie rodzajów sił zbrojnych i wojsk frontu z wojskami OP i OW czasu "W" oraz innymi siłami i środkami obrony cywilnej, a także siłami marynarki wojennej.

Myślą przewodnią w czasie formowania i rozmieszczenia ugrupowania operacyjnego jest stworzenie jak najdogodniejszych warunków do wykonania manewru zarówno ogniem, jak i uderzeniem wojskami oraz zapewnienie obrony przed bronią precyzyjną, a także warunków do wykonania zadań maskowania operacyjnego.

Współcześnie zapewnienie odporności i żywotności elementów ugrupowania operacyjnego staje się jednym z podstawowych wymagań obrony. Zmusza to będzie do bardziej rozśrodkowanego rozmieszczenia oddziałów i związków taktycznych oraz operacyjnych, tworzących ugrupowanie operacyjne, i zapewnienia przy tym dużej swobody działania, potrzebnej do szybkiego koncentrowania uderzeń na wybranych zgrupowaniach i obiektach przeciwnika. Stąd też podczas tworzenia i rozmieszczenia ugrupowania operacyjnego ważne jest skupianie głównego wysiłku oraz określanie rejonów i rubieży, od których utrzymania zależy trwałość obrony. Obecnie główny wysiłek powinno się zapewniać nie przez rozmieszczenie w danym rejonie dużej ilości wojsk ("zagęszczanie ugrupowania"), chociaż niekiedy będzie to konieczne, lecz przede wszystkim przez ześrodkowanie ognia, manewr odwodami, zwi-

szcza przeciwpancernymi, skuteczne niszczenie desantów, wykonywanie zwrotów zaczepnych, przy jednoczesnym izolowaniu pola walki, uniemożliwienie dopływu świeżych sił nieprzyjaciela i udaremnianie ich manewru.

Tak więc warunkiem zapewnienia głównego wysiłku w operacji obronnej będzie nie statyczne rozmieszczenie wojsk w rejonie decydującym o sile i trwałości obrony, ale dynamiczne ich wykorzystanie. Polegać ono powinno na koncentrowaniu ognia i działań w rejonie głównego wysiłku oraz aktywnym szukaniu w nim rozstrzygnięcia bitwy obronnej.

W toku operacji obronnej zgrupowania wojsk i ich ugrupowanie operacyjne powinny sprzyjać wzrostowi siły i skuteczności przeciwdziałania nacierającym wojskom przeciwnika oraz odparciu jego natarcia na każdym kierunku działania, w tym i od strony wybrzeża morskiego zarówno w strefie powietrznej, jak i lądowej.

Zgrupowanie wojsk frontu składa się ze zgrupowania wojsk broniących się na głównym kierunku natarcia nieprzyjaciela (w rejonie głównego wysiłku obrony frontu), zgrupowania wojsk broniących się na drugich kierunkach, zgrupowania przeznaczonego do wykonania przeciwuderzeń, zgrupowania wojsk rakiетowych, zgrupowania artylerii, zgrupowania lotnictwa, zgrupowania wojsk DPL oraz zgrupowań pozostałych rodzajów wojsk, związków taktycznych, oddziałów i urządzeń tyłowych.

Ugrupowanie operacyjne wojsk frontu w obronie składa się zwykle z pierwszego i drugiego rzutu, odwodu ogólnowojskowego, zgrupowania wojsk lotniczych (tylko we froncie), zgrupowania WRiA, zgrupowania wojsk DPL, odwodów przeciwpancernych, oddziałów zaporowych, frontowych zgrupowań rodzajów wojsk i tyłów frontu. Mogą też być włączone w jego skład grupy rozpoznawczo-uderzeniowe i rozpoznawczo-ogniowe do zwalczania systemów rozpoznawczo-uderzeniowych nieprzyjaciela. Ponadto w niektórych sytuacjach można tworzyć oddziały rajdowe frontu, a nawet armii, zwłaszcza na czas przechodzenia do przeciwuderzenia lub przeciwnatarcia. W tym też okresie mogą być organizowane desanty taktyczne lub operacyjno-taktyczne.

Zadania i rozmieszczenie poszczególnych elementów ugrupowania operacyjnego frontu wynikają z konkretnych potrzeb prowadzenia operacji obronnej oraz z przewidywanego charakteru działań po jej zakończeniu. Jeden z wariantów ugrupowania operacyjnego frontu przedstawia schemat nr 3. Poważny wpływ na tworzenie ugrupowania operacyjnego frontu wywiera szerokość pasa obrony. Im front obrony jest szerszy, tym silniejsze powinny być drugie rzuty i odwody, przeznaczone do wykonywania manewru na zagrożone kierunki, zajmowania obrony oraz wykonywania kontrataków i przeciwuderzeń.

Pierwszy rzut operacyjny frontu w operacji obronnej zwykle jest przeznaczony do odparcia natarcia nieprzyjaciela, porażenia nacierających

zgrupowań jego wojsk i stworzenia warunków niezbędnych do całkowitego ich rozbicia, zwłaszcza w wyniku wykonania przeciwuderzenia. Z tego rzutu mogą być wydzielone związki taktyczne do wzmocnienia obrony wojsk pierwszego rzutu strategiczno-operacyjnego. Stworzą one, wspólnie z wojskami sojuszniczymi, swoisty pas przesłaniania.

Drugi rzut operacyjny frontu w operacji obronnej przeznaczony jest do wykonania przeciwuderzenia na nacierające wojska nieprzyjaciela, rozbicia włamujących się w obronę jego zgrupowań oraz do utrzymania rubieży, pozycji i rejonów obrony w głębi operacyjnej. W czasie organizowania obrony wzdłuż wybrzeża morskiego drugi rzut frontu przygotowuje wykonanie przeciwuderzeń na kierunki, na których nieprzyjaciel wysadza desant operacyjny, i w szybkim tempie rozwija natarcie w głąb lądu. Nie należy wykluczać możliwości zajęcia przez część drugiego rzutu obrony na kierunku głębokiego włamania desantu morskiego i powietrznego. Drugi rzut operacyjny frontu rozmieszcza się zwykle w rejonach ześrodkowania na frontowych rubieżach obronnych; równocześnie przygotowuje się obronę pierwszego i drugiego pasa obrony w strefie operacyjnej frontu (pierwszej i drugiej rubieży obrony frontu). Odległość rejonów ześrodkowania od przedniego skraju obrony może wynosić od 150 do 250 km. Drugiemu rzutowi wyznacza się kilka kierunków wykonania przeciwuderzenia, a na tych kierunkach - 2-3 rubieże jego rozwinięcia oraz rejony do zwalczania desantów powietrznych i morskich. Przeciwuderzenie drugim rzutem frontu może zostać wykonane na jednym lub dwóch - zwykle zbieżnych - kierunkach.

Odwód ogólnowojskowy frontu mogą tworzyć siły od jednej do kilku dywizji zmechanizowanych. Wykorzystuje się go do wykonania nieprzewidzianych zadań, wynikłych w toku bitwy obronnej, oraz do zamiany tych związków taktycznych, które utraciły zdolność bojową. Odwód ogólnowojskowy może też brać udział w wykonywaniu przeciwuderzeń lub w obsadzaniu obrony na kierunkach szczególnie zagrożonych, w tym i na wybrzeżu morskim. Odwód ten rozmieszcza się w rejonach ześrodkowania, w odległości od 100 do 300 km od przedniego skraju obrony.

Urzutowanie wojsk frontu i armii zależy od wielu czynników. Zawsze ugrupowanie wojsk frontu powinno zapewniać skrytość, skuteczność i aktywność obrony, w tym obrony przed bronią precyzyjną. Broniące się wojska powinny być w stałej gotowości do odparcia zmasowanych uderzeń lotnictwa i zgrupowań pancerno-zmechanizowanych przeciwnika oraz jego desantów powietrznych, a na kierunku nadmorskim - morskich. Powstaje przy tym problem dotyczący sposobu rozmieszczania drugich rzutów i odwodów. Sprawdza się on do tego, czy większość sił, w tym również część wojsk frontu, ma być rozmieszczona w strefie taktycznej, czy odwodowe siły armii, a nawet frontu, mają uczestniczyć już w bitwie o strefę taktyczną.

Zasada trwałości obrony wskazuje na celowość rozwiązań preferujących niejako przeniesienie wysiłku do przodu - na główny pas obrony w celu jego utrzymania. Oznacza to poważne "zagęszczenie" strefy taktycznej w wyniku zmniejszenia głębokości ugrupowania.

Z kolei zasada aktywności obrony wymaga takiego ugrupowania drugich rzutów, aby mogły one zachować zdolność manewrową, to znaczy zdolność do szybkiej zmiany ugrupowania z obronnego na zaczepne, do wykonania szybkiego manewru i zdecydowanych uderzeń w formie kontrataków i przeciwuderzeń. Przy możliwości zmasowanego wykorzystania przez przeciwnika broni precyzyjnej "zagęszczenie" strefy taktycznej w wyniku zmniejszenia głębokości obrony jest niewskazane i niebezpieczne, gdyż wojska te zostają narażone na poważne straty. Po przełamaniu zaś strefy taktycznej nieprzyjaciel zyska swobodę działania w strefie operacyjnej. Stąd też przy tworzeniu ugrupowania operacyjnego należy unikać szablonowych rozwiązań, które będą dla przeciwnika łatwe do rozszyfrowania. Preferować trzeba takie rozwiązania, które zapewnią warunki do manewru i umożliwią osiągnięcie celu operacji obronnej przy minimalnych stratach własnych.

Zgrupowanie wojsk rakietowych frontu w obronie składa się z brygady frontowej (jeżeli jest ona w strukturze organizacyjnej frontu) i brygad armijnych rakiet operacyjno-taktycznych oraz dywizjonów rakiet taktycznych poszczególnych dywizji zmechanizowanych, które z kolei wchodzi w skład ugrupowania operacyjnego frontu i armii oraz ugrupowania bojowego dywizji.

Zgrupowanie artylerii frontu w obronie składa się z armijnych i dywizyjnych zgrupowań artylerii. Zgrupowanie to tworzy się z etatowych i przydzielonych związków i oddziałów artylerii w celu ogniowego porażenia wojsk nieprzyjaciela we wszystkich okresach bitwy obronnej. Ze zgrupowania artylerii frontu wydziela się (wyznacza) pododdziały i oddziały artylerii, z których mogą być organizowane grupy rozpoznawczo-uderzeniowe i rozpoznawczo-ogniowe.

Zgrupowanie wojsk OPL frontu składa się z frontowego zgrupowania i armijnych zgrupowań wojsk OPL oraz oddziałów OPL dywizji zmechanizowanych i pancernych (w skład tych zgrupowań mogą wchodzić związki i oddziały wojsk OP). Zgrupowanie frontowe i zgrupowania armijne wojsk OPL stanowią odpowiednio element ugrupowania operacyjnego frontu i armii, natomiast oddziały OPL dywizji - element ugrupowania bojowego dywizji.

Rejony stanowisk startowych i ogniowych frontowych i armijnych związków taktycznych oraz oddziałów OPL wyznacza się tak, aby powstały możliwie jak najlepsze warunki do prowadzenia skutecznej walki ze środkami napadu powietrznego nieprzyjaciela na maksymalnych odległościach i skrajnie

małych wysokościach, zapewniając tym samym szczelną osłonę powietrzną zgrupowań wojsk i obiektów znajdujących się w pasach działania wojsk frontu.

Zgrupowanie wojsk lotniczych stanowi odpowiedni element ugrupowania operacyjnego frontu.

Wojska lotnicze frontu w operacji obronnej bazują na lotniskach i lądowiskach, których odległość od przedniego skraju obrony powinna wynosić odpowiednio: dla śmigłowców bojowych - 70-80 km; dla lotnictwa frontowego: myśliwskiego i szturmowego - 100-150 km, myśliwsko-bombowego - ponad 150 km, bombowego - ponad 200 km.

Na szczęblu frontu tworzy się zwykle dwa odwody przeciwpancerne.

W obronie rozmieszcza się je w rejonach ześrodkowania w odległości 80-100 km od przedniego skraju. Wykonują one zwykle swoje zadania wspólnie z oddziałami (pododdziałami) śmigłowców bojowych i oddziałami zaporowymi.

Oddziały zaporowe frontu są przeznaczone do zwalczania środków opancerzonych nieprzyjaciela, głównie jego czołgów, utrudniania mu przeprowadzenia manewru wojskami przez wykonanie zapór i niszczeń na kierunkach natarcia zgrupowań jego wojsk oraz do osłony: kierunków zagrożonych uderzeniem czołgów nieprzyjaciela, otwartych skrzydeł, przerw i wyłomów w obronie oraz rubieży rozwinięcia wojsk wykonujących przeciwuderzenia i kontrataki. Oddziały te rozmieszcza się w rejonach ześrodkowania w odległości 80-100 km od przedniego skraju obrony.

Frontowe zgrupowania rodzajów wojsk w operacji obronnej tworzy się z etatowych i przydzielonych związków taktycznych i oddziałów. Zgrupowania te są przeznaczone przede wszystkim do wykonania zadań związanych z zabezpieczeniem działań wojsk frontu w operacji obronnej. Będą to frontowe zgrupowania sił i środków rozpoznania i walki radioelektronicznej, wojsk inżynierskich i obrony przeciwchemicznej oraz innych rodzajów wojsk i służb.

Frontowe zgrupowania rodzajów wojsk stanowią jednocześnie element ugrupowania operacyjnego wojsk odpowiedniego szczebla.

W operacji obronnej frontu mogą być tworzone oddziały rajdowe. Można je wprowadzać do działań jednocześnie z wykonaniem przeciwuderzenia frontowego, a niekiedy - gdy zaistnieją odpowiednie warunki - przed jego wykonaniem. Wprowadza się je zwykle w lukę zapewniającą wyjście na głębokie tyły nacierających zgrupowań przeciwnika. ZI przeznaczone do działań rajdowych rozmieszcza się na pierwszym pasie frontowej rubieży obronnej.

Polecenia:

1. Przedstawić warunki i wymagania dotyczące tworzenia zgrupowań i ugrupowania operacyjnego frontu.

2. Uzasadnić konieczność wyodrębnienia poszczególnych elementów ugrupowania operacyjnego frontu.
3. Scharakteryzować poszczególne elementy ugrupowania operacyjnego frontu i ich miejsce w systemie obrony.

5. WŁAŚCIWOŚCI WYPRACOWYWANIA DECYZJI PRZEZ DOWÓDCĘ I SZTAB FRONTU^{14/}

Wypracowanie decyzji przez dowódcę - przy aktywnym współudziale oficerów sztabu - jest wyjątkowo odpowiedzialnym i twórczym etapem pracy, którego nie można porównać z żadną inną działalnością intelektualną człowieka. W decyzji dowódcy bowiem zamyka się cała idea i sztuka celowego, najracjonalniejszego wykorzystania różnych rodzajów sił zbrojnych, rodzajów wojsk i służb dla osiągnięcia konkretnego celu operacji obronnej frontu przy minimalnych stratach własnych.

Akt wypracowywania decyzji przez dowódcę frontu (w którym coraz większą rolę odgrywiają oficerowie sztabu, szefowie rodzajów wojsk i służb oraz ich sztaby), wymaga rozległej i gruntownej wiedzy ogólnej i operacyjno-strategicznej - po prostu wielkiego rozumu, talentu, a także intuicji i silnej woli.

Z powzięciem decyzji na szczeblu frontu wiąże się konieczność głębokiego wniknięcia w sytuację polityczną i ekonomiczną własnego kraju i przeciwnika, w wyjątkowo złożone procesy poprzedzające wybuch wojny, oraz wszechstronnego rozpatrzenia możliwości uniknięcia pierwszego zaskakującego uderzenia przeciwnika. Konieczne także są dalekowzroczne przewidywania rozwoju sytuacji, zwłaszcza przebiegu mobilizacyjnego i operacyjnego rozwijania wojsk frontu oraz możliwości prowadzenia działań bojowych przez wojska sojusznicze na przedpolu frontowego pasa obrony. Jednocześnie trzeba uwzględniać rozwój sytuacji na morzu oraz ewentualne możliwości wysadzenia przez przeciwnika desantu powietrzno-morskiego.

Należy sobie zdawać sprawę, że wypracowanie decyzji o operacji obronnej to tylko jeden z elementów złożonego systemu jej przygotowania. Przypomnijmy, że przygotowanie operacji obronnej obejmuje:

- wypracowanie zamiaru i powzięcie decyzji;

14/ Szczegółowo problematyka wypracowywania decyzji została przedstawiona w podręczniku K.Nożki "Operacja obronna armii", ASG WP 1989 r.

- postawienie zadań wojskom;
- planowanie operacji i ogniowego porażenia nieprzyjaciela;
- organizację współdziałania;
- przygotowanie organów dowodzenia i wojsk do wykonania zadań bojowych;
- inżynierską rozbudowę terenu;
- organizację wszechstronnego zabezpieczenia operacyjnego, w tym mobilizacyjnego i operacyjnego rozwijania;
- organizację dowodzenia;
- organizację rozwinięcia wojsk i zajęcie obrony;
- kontrolę gotowości dowództw, sztabów i wojsk do prowadzenia bitwy obronnej.

Wiele z tych elementów, w tym i powzięcie decyzji, realizuje się częściowo w poważnym stopniu w okresie pokoju. Niektóre z nich będą realizowane tuż przed wybuchem wojny, inne zaś - w chwili jej rozpoczęcia. Ogólna decyzja dowódcy frontu o operacji obronnej zostanie powzięta w okresie pokoju i będzie nieustannie uaktualniana. Ostateczne spreycyzowanie jej lub dokonanie w niej niezbędnych korekt może nastąpić bezpośrednio przed wybuchem wojny.

Dowódca frontu zawsze podejmuje decyzję osobiście - jednosobowo, wypracowuje ją jednak przy wydatnym współdziałaniu oficerów sztabu, często w sytuacjach trudnych i w maksymalnie ograniczonym czasie. Racjonalne i mądre korzystanie z wiedzy, doświadczenia, umiejętności oraz inwencji twórczej oficerów sztabu stanowi jeden z istotnych elementów sztuki dowódczego. Podjęcie decyzji - to pojedynek intelektualny z przeciwnikiem. Wygranie go wymaga zarówno od dowódcy, jak i oficerów sztabu wyjątkowej koncentracji psychicznej, konsekwencji i zdecydowania w działaniu, silnej woli, inicjatywy oraz umiejętności ponoszenia pełnej odpowiedzialności za rezultaty własnej decyzji i działania podwładnych.

Dowódca i oficerowie sztabu, zwłaszcza na szczeblu operacyjnym, muszą myśleć wyjątkowo precyzyjnie i szybko, działać zaś z ogromną rozwagą, bez nadmiernego pośpiechu, mając zawsze na względzie osiągnięcie celu operacji przy minimalnych stratach własnych^{15/}.

Walka o przewagę intelektualną w dowodzeniu jest zacięta, bezwzględna i uporczywa. Jej przebieg w poważnej mierze zależy od przyjętej metody pracy dowódcy i sztabu. Jednak zaproponowanie jednej metody wypracowywania decyzji, zwłaszcza na szczeblu frontu, jest trudne i z reguły nie-

15/ W. Mróz, Kierowanie i organizacja pracy sztabowej w okresie pokoju, Warszawa 1974 r.

celowe. Każdy bowiem dowódca i jego sztab wypracowują (stosują) metody najbardziej odpowiadające ich cechom osobowym oraz konkretnej sytuacji i warunkom, w których działają, uwzględniając przede wszystkim specyfikę przejścia z okresu pokojowego do działań wojennych, które mogą być inne, niż uprzednio przewidywane. Mimo to obowiązuje - jak wiadomo - ogólnie stosowany model skutecznej i operatywnej pracy dowódcy i oficerów sztabu. Trzeba go, oczywiście, znać i twórczo stosować, wypełniając zawsze konkretną, aktualną i nieszablonową treścią.

W każdej sytuacji dowódca i oficerowie sztabu, uczestniczący w procesie wypracowywania decyzji, rozpoczynają swoją pracę od wyjaśnienia celu operacji obronnej. Właściwe bowiem jego zrozumienie stanowi klucz do trafnego rozpatrzenia, a następnie rozwiązania problemów dotyczących organizacji i prowadzenia bitwy obronnej.

Szczególnie wnikliwego rozpatrzenia wymagają związki przyczynowo-skutkowe między celem operacji obronnej frontu i celami operacji armijnych a środkami, możliwościami i sposobami ich osiągnięcia w konkretnej sytuacji strategiczno-operacyjnej na danym TDW. Już na etapie wyjaśniania celu operacji wynikają wnioski dotyczące m.in. konieczności ześrodkowywania sił i środków na głównych kierunkach prawdopodobnego działania przeciwnika oraz sposobów przygotowania obrony. Z kolei konieczne jest wszechstronne przeanalizowanie zadania frontu przejścia do obrony wzdłuż zachodniej granicy państwa i obrony wybrzeża morskiego, ewentualnie przejścia częścią sił lub siłami głównymi do przeciwuderzenia strategicznego (schemat nr 1). W czasie przeprowadzania analizy zadania zarysowują się zadania szczegółowe dla poszczególnych wykonawców uczestniczących w realizacji celu operacji obronnej. Jednocześnie z analizowaniem własnego zadania trzeba przeanalizować zadania sąsiadów i określić ich wpływ na działania wojsk frontu. Szczególnie dokładnie rozpatruje się możliwości współdziałania w obronie wybrzeża morskiego sił i środków marynarki wojennej.

Wyjaśniając cel i analizując zadanie zarówno dowódca, jak i oficerowie sztabu w swojej części oceny specjalistycznej powinni dążyć do wyciągnięcia konkretnych wniosków, stanowiących podstawę do przedstawienia syntezy operacyjnej określającej sposoby przygotowania i prowadzenia operacji obronnej. W warunkach maksymalnie ograniczonego czasu dowódca frontu podczas wyjaśniania celu operacji i analizowania zadania może uwzględniać niektóre elementy oceny sytuacji (położenia), zwłaszcza odnoszące się do nieprzyjaciela. We wnioskach formułuje się także pytania, dotyczące brakujących informacji, i określa, kto i w jakim czasie powinien je uzyskać.

Z wyjaśnieniem celu i przeprowadzeniem analizy zadania wiąże się ściśle ogólna kalkulacja czasu przewidywanego na pracę dowódcy frontu oraz szczebli podwładnych. Kalkulując ogólny czas, dowódca frontu powinien kierować się zasadą, zgodnie z którą 1/3 czasu powinien przeznaczyć dla siebie, a 2/3 dla podwładnych, zachowując przy tym równoległość pracy na minimum trzech szczeblach dowodzenia. W wyniku kalkulacji czasu powinien powstać szczegółowy harmonogram czynności dowódcy i jego sztabu, obejmujący wszystkie przedsięwzięcia związane z przygotowaniem operacji obronnej.

Niekiedy w rezultacie jedynie wyjaśnienia celu i przeprowadzenia analizy zadania dowódca frontu może sformułować swój zamiar prowadzenia operacji obronnej lub tylko określić pewne zmiany, które należy wprowadzić do zamiaru już powziętego w innym okresie, na przykład w okresie pokoju.

Następnym elementem, składającym się na pełne wypracowanie decyzji dowódcy frontu, jest ocena sytuacji (położenia). Jej dokonanie wymaga wszechstronnego przestudiowania warunków, w których przygotowuje się operację obronną. Ocena sytuacji najczęściej obejmuje:

- położenie, liczebność, możliwości bojowe i przewidywany charakter działań przeciwnika na lądzie, w powietrzu i na morzu;

- położenie, liczebność i możliwości bojowe oraz sposoby wykorzystania wojsk własnych, w tym sojuszniczych, które są podporządkowane frontowi (w tym punkcie dokonuje się także oceny możliwości zabezpieczenia tyłowego i technicznospecjalnego oraz możliwości wykorzystania układu terytorialnego;

- warunki terenowe, ich operacyjno-taktyczne i geograficzno-topograficzne właściwości oraz możliwości wykorzystania terenu do rozbudowy inżynieryjnej, organizacji obrony przeciwdesantowej, a także możliwe sposoby wykorzystania terenu przez przeciwnika do urzeczywistnienia jego koncepcji prowadzenia działań zaczepnych;

- teren - z punktu widzenia warunków politycznych, ekonomicznych i społecznych - w pasie przyszłych działań wojsk frontu;

- sytuację, która może zaistnieć w wypadku użycia przez przeciwnika broni masowego rażenia;

- porę roku i warunki hydrometeorologiczne.

Rozpatrując i oceniając wymienione główne problemy oceny sytuacji, należy uwzględnić wnioski, które wynikły z wyjaśnienia celu i analizy zadania. Dokonując oceny sytuacji, trzeba przewidywać zmiany, które mogą nastąpić w bliższej i dalszej przyszłości zarówno w sytuacji polityczno-

-militarnej, strategiczno-operacyjnej, jak i położeniu wojsk własnych oraz działaniu przeciwnika.

W odniesieniu do każdego problemu, dotyczącego oceny sytuacji, precyzuje się konkretne wnioski końcowe. Mogą one być zgodne ze sobą lub też (najczęściej) mogą występować między nimi pewne sprzeczności. Zasadnicza sprzeczność wystąpi między koniecznością dobrej znajomości aktualnej lub przewidywanej sytuacji a brakiem pełnych informacji, zwłaszcza o możliwościach działania przeciwnika. Z każdego rozpatrywanego problemu oceny sytuacji mogą także wynikać sprzeczne lub przeciwstawne wnioski. Na przykład z oceny przeciwnika mogą wynikać inne wnioski niż z oceny terenu. Nie należy jednak obawiać się takich sprzeczności. Niekiedy trzeba nawet je przejawiać, aby można było szybciej i łatwiej dojść do bardziej obiektywnych uogólnionych wniosków. Jeżeli dowódca lub szef sztabu, oceniając sytuację, nie jest w stanie sam rozstrzygnąć niektórych problemów lub ma w stosunku do nich określone wątpliwości (a niekiedy po prostu dla skonfrontowania własnych ocen), to wówczas zasięga opinii poszczególnych specjalistów, będących w jego sztabie. W niektórych sytuacjach może nakazać dokonania uzupełniających kalkulacji i ocen. W wielu sytuacjach może się również okazać korzystne zasięgnięcie opinii w konkretnej kwestii operacyjno-taktycznej u dowódców, podwładnych lub współdziałających. Może też wynikać konieczność postawienia rozpoznaniu dodatkowych zadań w celu uzyskania brakujących informacji.

W warunkach współczesnych w procesie opracowywania decyzji szczególną rolę odgrywać będzie racjonalne wykorzystanie techniki komputerowej, zwłaszcza zaś symulacji komputerowej^{16/}.

Jednakże mimo ich niepodważalnej użyteczności i powszechności stosowania w sztabach frontu i armii, główną rolę w tym procesie spełniać będzie intelekt dowódcy, szefa sztabu i oficerów sztabu oraz szefów rodzajów wojsk i służb, ponieważ wybór i wstępne opracowanie informacji nie są możliwe bez ich twórczego myślenia i działania. Powinni oni jednak umieć wykorzystywać technikę komputerową do dokonywania ocen, analiz i kalkulacji. W przeprowadzaniu analiz i dokonywaniu ocen szczególne znaczenie mają: obiektywność oceny sytuacji (unikanie subiektywizmu i woluntaryzmu); wszechstronność oceny, studiowanie każdego zjawiska i procesu, wymagającego poznania przedmiotu, oddzielnie, a w wyniku przeprowadzenia analizy wszystkich jego stron - ustalenie całości kształtu powiązań i stosunków oraz wykrycie sprzeczności; określenie zagadnień głównych i mniej istotnych

16/ P.G.Moore, Ryzyko w podejmowaniu decyzji, Warszawa 1975 r.

oraz tych, których właściwe rozwiązanie decydować będzie o powodzeniu lub minimalizacji strat własnych.

Na podstawie szczegółowych wniosków, nasuwających się po wyjaśnieniu celu operacji, przeanalizowaniu zadania i oceniu sytuacji, dowódca frontu, najczęściej wspólnie z szefem sztabu, dokonuje podsumowania w postaci uogólnień, stanowiącego podstawę do sformułowania zamiaru operacji. Zamiar dowódcy stanowi swoisty pas transmisyjny, poruszający wszystkie tryby i mechanizmy tej wielkiej "machiny", jaką jest niewątpliwie przygotowanie i prowadzenie frontowej operacji obronnej.

Zawarta w zamiarze dowódcy frontu koncepcja działania przedstawia główną ideę porażenia ogniowego i manewru oraz sposób prowadzenia bitwy obronnej, mającej na celu rozbitcie głównego zgrupowania przeciwnika, załamanie jego działań zaczepnych i stworzenie dogodnych warunków przejścia do przeciwnatarcia.

W zamiarze powinny wyrażać się wiedza i kunszt dowódczego i sztabowego działania. Powinny w nim również znaleźć odzwierciedlenie wyniki ocen i syntezy przewidywanego rozwoju sytuacji, kalkulacje i wyliczenia związane z przygotowaną, a następnie prowadzoną operacją obronną.

W zamiarze - o czym niekiedy się zapomina - musi być zawarty określony stopień uzasadnionego ryzyka operacyjnego. Na sformułowanie zamiaru dowódca frontu powinien poświęcić jak najmniej czasu przeznaczanego na przygotowanie operacji. Generał armii Radziejewski w swojej książce pisze m.in.: "Na wypracowanie i sformułowanie zamiaru przez dowódcę szczebla operacyjnego powinno się przeznaczać nie więcej niż 5-7% czasu potrzebnego na przygotowanie operacji"^{17/}.

Badania współczesnych ćwiczeń dowodzą, że - w stosunku do czasu poświęconego na przygotowanie operacji - czas, który przeznaczają na wypracowanie zamiaru, wynosi od 8 do 15%, a w niektórych ćwiczeniach więcej. Jest to zbyt wiele czasu, gdy się zważy współczesne warunki przygotowania operacji. Praktyka ćwiczeń dowodzi, że nie tylko można ten czas ograniczyć, lecz może on być poważnie skracany. Aby do minimum ograniczyć wypracowanie zamiaru, należy odpowiednio zorganizować pracę, zwłaszcza oficerów sztabu, dowódców i szefów rodzajów wojsk.

Po otrzymaniu zarządzeń wstępnych lub dyrektywy powinni oni przygotować dowódcy frontu konkretne dane, bez czekania na specjalne wytyczne i wskazówki od niego. Muszą zatem bardzo dobrze znać swoją specjalistyczną dziedzinę oraz ogólną sytuację strategiczno-operacyjną. Dowódca frontu powinien całkowicie polegać na swoich najbliższych współpracownikach. Przy pełnym obopólnym zaufaniu i zrozumieniu dowódca, nie troszcząc

17/ A.J.Radziejewski, Tankowyj udar, Moskwa 1977r., s. 61.

się o szczegóły, będzie mógł koncentrować uwagę na rozwiązywaniu problemów głównych, które muszą być ujęte w zamiarze^{18/}. Ranga właściwych konkretnych danych, ocen, syntez i przedsięwzięć planistycznych na szczeblu frontu jest we współczesnych warunkach wyjątkowa.

Każdy oficer sztabu powinien pamiętać, że ceną, jaką płaci się za nieuwzględnienie realiów współczesnego pola walki, jest krew podwładnych, poniesienie ogromnych strat materialnych i moralnych, niewykonanie zadań bojowych, dawanie szansy wygrania przeciwnikowi oraz osiągnięcie przez niego celów działań zaczepnych.

W zamiarze dowódcy frontu powinny się znaleźć odpowiedzi na następujące pytania: jaki będzie kierunek głównego uderzenia i sposób działania przeciwnika? Jakie będą rejony i rubieże, na których należy skupić główny wysiłek obrony, i rejony, od których utrzymania zależy trwałość obrony? W jakim czasie i w jaki sposób zostanie wykonane przeciwuderzenie frontowe? Jakie będą kolejność i sposób wykonania zadania (przede wszystkim jeśli chodzi o rozbitcie głównego zgrupowania przeciwnika)? W jaki sposób przeprowadzić manewr oraz rozbić desant morski i powietrzny?

W zamiarze ujmuje się też sposób i stopień porażenia ogniowego nieprzyjaciela. Eksponuje się obiekty, które należy porazić w pierwszej kolejności, oraz podaje sposób ich porażenia i zwalczania. Ponadto określa się system układu pasów, rubieży i pozycji obrony. W zakończeniu zamiaru ujmuje się ugrupowanie operacyjne frontu oraz zgrupowania wojsk na poszczególnych kierunkach.

Przedstawione punkty zamiaru dotyczą przede wszystkim okresu przygotowania i prowadzenia operacji obronnej. Nieco odmienny układ ma zamiar dotyczący na przykład przegrupowania, pościgu, bitwy spotkaniowej, wykonania przeciwuderzenia itp. Najczęściej na tle ogólnego zamiaru operacji może być sformułowany zamiar dotyczący jej pewnego fragmentu - na wypadek istotnych zmian w sytuacji strategiczno-operacyjnej. W zamiarze, niezależnie od warunków, w których jest on formułowany, powinna zostać zawarta zwięzła odpowiedź na pytanie: co zamierzam osiągnąć i w jaki sposób?

Zamiar formułuje się w sposób wyjątkowo krótki, zwięzły, jasny i precyzyjny. Powinien on inspirować podwładnych dowódców do wykazywania inicjatywy i pomysłowości w czasie realizacji postawionych im zadań bojowych.

Zamiar dowódcy frontu powinien stanowić swolsty drogowskaz dla wykonawców, lecz nie może ograniczać ich samodzielności i kompetencji oraz poczucia odpowiedzialności za jakość ich działania^{19/}.

18/ J.Kosielecki, Psychologiczna teoria decyzji, Warszawa 1975 r.

19/ I.Kotarbiński, Traktat o dobrej robocie, Warszawa 1965 r.

Po wypracowaniu decyzji przez dowódcę frontu rozpoczyna się mrowcza praca oficerów sztabu, głównie związana z planowaniem, przekazywaniem zadań wykonawcom oraz przeprowadzaniem kontroli.

Niekiedy dowódca frontu może wystosować do podwładnych dowódców specjalne listy, pisane przez niego osobiście (najczęściej odręcznie). Treść tych listów może być bardzo różna (podziękowanie za wzorowe wykonywanie dotychczasowych zadań przez dowódców i żołnierzy danej jednostki, zwrócenie uwagi na znaczenie poczucia odpowiedzialności za wykonanie postawionych im zadań, elementy krytyki, refleksje dowódcy itp.).

Polecenia:

1. Wymienić elementy przygotowywania operacji obronnej frontu.
2. Przedstawić kolejność wypracowywania decyzji przez dowódcę frontu.
3. Omówić zasadnicze problemy, rozpatrywane przez dowódcę frontu w czasie dokonywania oceny sytuacji (położenia).
4. Przedstawić cel i możliwości zastosowania techniki komputerowej w procesie wypracowywania decyzji przez dowódcę frontu.
5. Omówić punkty zamiaru dowódcy frontu dotyczące operacji obronnej.

6. POSTAWIENIE ZADAŃ WOJSKOM FRONTU, ORGANIZACJA WSPÓŁDZIAŁANIA I OPERACYJNEGO ZABEZPIECZENIA DZIAŁAŃ

6.1. Postawienie wojskom zadań

Postawienie przez dowódcę frontu zadań wykonawcom jego zamiaru jest wyjątkowo ważnym aktem działalności dowódcy i sztabu. Treść zadań powinna być jednoznaczna; ponadto trzeba je tak sformułować, aby wyzwały inicjatywę podwładnych dowódców (szefów), co stanowi warunek jak najszybszego ich wykonania. Sposoby stawiania zadań mogą być różne i zależne są przede wszystkim od warunków i sytuacji, w jakiej dowódca frontu wypracowywał decyzję i w jakiej znajdują się wojska przed zajęciem obrony oraz od osobowości dowódcy i jego podwładnych.

Niejednokrotnie sytuacja operacyjna wymagać będzie postawienia w pierwszej kolejności zadań tym wykonawcom, którzy bezzwłocznie powinni wchodzić do bitwy obronnej lub wykonywać swoje zadania.

Dlatego też w pierwszej kolejności zadania mogą być postawione: wojskom OPL, grupom rozpoznawczo-uderzeniowym i rozpoznawczo-ogniowym, wojskom raketowym, wojskom lotniczym oraz związkowi operacyjnemu, stanowiącemu pierwszy rzut operacyjny frontu, lub tym, które mają wzmocnić wojska sojusznicze prowadzące obronę podczas bitwy granicznej. W następnej kolejności można postawić zadania artylerii, drugiemu rzutowi i innym elementom ugrupowania operacyjnego.

Może również już podczas wypracowywania decyzji wyniknąć konieczność postawienia zadań bojowych wojskom, które powinny zostać bezzwłocznie skierowane do likwidacji desantów nieprzyjaciela lub niszczenia broni precyzyjnej.

Dowódca frontu może stawiać zadania ustnie podczas bezpośrednich kontaktów z podległymi dowódcami, przez swoich zastępców (szefów), oficerów kierunkowych lub za pomocą technicznych środków łączności, po czym zadania te potwierdza się w pisemnym rozkazie lub zarządzeniu bojowym, opracowanym i przekazanym przez oficerów kierunkowych.

Zadania stawiane przez dowódcę frontu powinny być zwięzłe, jednoznaczne i wyrażać główną myśl przewodnią (zamiar) osiągnięcia celu operacji obronnej. Zadania przekazywane wykonawcom przez techniczne środki łączności powinny być wyjątkowo krótkie, co zapewni dużą swobodę dowódcom podwładnym, zwłaszcza przy określaniu sposobu ich realizacji. Jeżeli czas pozwala, to treść zadań może być bardziej szczegółowa przede wszystkim przy pisemnym ich opracowywaniu. Na przykład przed sprecyzowaniem zadań dowódca frontu może zapoznać wykonawców z wnioskami wynikającymi z oceny nieprzyjaciela i ewentualnie z aktualną sytuacją strategiczno-operacyjną (jeżeli wykonawcy jej nie znają). Następnie przedstawia swój zamiar operacji obronnej i określa^{20/}:

1. Armii pierwszego rzutu operacyjnego frontu - środki wzmocnienia, cel operacji, pas obrony, rejon (rejon), w którym należy skupić główny wysiłek, zadania do wykonania w czasie odparcia natarcia nieprzyjaciela, w tym do ewentualnego wykonania ogniowego kontrprzygotowania, zarys przedniego skraju i rubieży obrony, ewentualnie pas przesłaniania lub siły, które należy wydzielić do wzmocnienia wojsk broniących się na przedpolu, pozycję przednią, liczbę przydzielonych na operację obronną rakiet, limit lotnictwa przeznaczonego do wsparcia broniących się wojsk, zadania wykonywane w pasie obrony armii środkami frontu lub ND ZSZ na ZTDW, a na kiefunku nadmorskim - środkami marynarki wojennej, zadania sąsiadów i linie rozgraniczenia z nimi, odpowiedzialnych za styki, terminy gotowości obrony, stopień porażenia ogniowego nieprzyjaciela, system zapór inżynierskich, system obrony przeciwdesantowej, oraz miejsce i czas rozwinięcia stanowiska dowodzenia.

2. Armii drugiego rzutu operacyjnego frontu - środki wzmocnienia, rejon ześrodkowania i pas, w którym armia przygotowuje obronę, sposób jego zajęcia i rozbudowy kierunki przeciwuderzeń, rubież rozwinięcia i zadania do wykonania podczas przeciwuderzenia, zadania wykonywane w pasie działania drugiego rzutu przez siły i środki frontu, miejsce i czas rozwinięcia stanowiska dowodzenia. Jeżeli dowódca frontu jest zorientowany do udziału armii w wykonaniu przeciwuderzenia strategicznego, to również powiadamia dowódcę armii drugiego rzutu o gotowości, czasie i ewentualnym kierunku działania.

3. Wojskom raketowym - zadania ogniowe wykonywane przez frontowe i armijne środki raketowe, zadania do wykonania w ramach porażenia ogniowego nieprzyjaciela, rejon stanowisk startowych oraz sposób ich zajęcia,

20/ Wyszczególnione punkty dotyczące treści zadań w praktyce mogą być pomijane, gdyż z wieloma z nich wykonawcy mogą być już zapoznani.

środki dyżurne i sposób ich użycia, ewentualnie środki wydzielone do zwalczania systemów rozpoznawczo-uderzeniowych.

4. Artylerii frontu - podział artylerii w celu wzmocnienia poszczególnych armii pierwszego i drugiego rzutu frontu, siły i środki wydzielone do grup rozpoznawczo-uderzeniowych i rozpoznawczo-ogniowych, zadania do wykonania w ramach porażenia ogniowego nieprzyjaciela oraz sposób zwalczania i niszczenia broni precyzyjnej, zwłaszcza zaś systemów rozpoznawczo-uderzeniowych, udział w ogniowym kontrprzygotowaniu, przydział amunicji, rejony stanowisk ogniowych, sposób ich zajęcia oraz czas gotowości do otwarcia ognia.

5. Wojskom OPL frontu - sposób wspólnego działania z wojskami OP, zadania związane z odparciem uderzeń nieprzyjaciela z powietrza, obiekty, na których osłonie należy skupić główny wysiłek obrony powietrznej, podział sił i środków, zadania, stanowiska startowe (ogniowe), sposób ich zajęcia i rozbudowy, czas i miejsce rozmieszczenia SD oraz sposób organizacji dowodzenia.

6. Wojskom lotniczemu frontu - zadania wykonywane w czasie ogniowego porażenia, zadania wsparcia broniących się wojsk, zadania związane ze wsparciem wojsk wykonujących przeciwuderzenie, zadania rozpoznania powietrznego, limit lotnictwa i jego podział według zadań, rejony bazowania (lotniska, lądowiska), sposób zapewnienia bezpieczeństwa lotów nad własnymi wojskami, czas gotowości do wykonania zadań oraz sposób organizacji dowodzenia.

7. Wojskom inżynierskiemu frontu - podział wojsk inżynierskich, zadania związane z inżynierską rozbudową pasa obrony frontu, system zapór inżynierskich i niszczeń, zadania związane z przygotowaniem dróg manewru i zabezpieczeniem wykonania przeciwuderzeń, czas gotowości prac, które należy zrealizować w pierwszej kolejności, sposób wykorzystania sił i środków układu terytorialnego.

8. Wojskom obrony przeciwchemicznej frontu - podział wojsk OPChem, zadania wynikające z udziału w systemie ognia przeciwpancernej i porażeniu ogniowym, zadania związane z zabezpieczeniem manewru (zadymianie), gotowość do likwidacji skutków uderzeń broni masowego rażenia.

9. Oddwodzi ogólnowojskowemu - skład bojowy, rejony ześrodkowania i kierunki manewru, zadania, rubieże, rejony i pozycje obrony, czas rozbudowy i sposób ich zajmowania, przewidywany charakter działań odwodu.

10. Oddwodzi przeciwpancernej frontu - skład bojowy, rejony ześrodkowania, przewidywane kierunki działania, rubieże rozwinięcia, charakter działań na poszczególnych kierunkach, sposób współdziałania z oddziałem zaporowym.

11. Oddziałowi zaporowemu - skład bojowy, rejony ześrodkowania i kierunki manewru, zadania, zasadnicze i zapasowe rubieże minowania, sposób współdziałania z odwodem przeciwpancernym frontu.

12. Odwodom rodzajów wojsk - skład bojowy, rejony rozmieszczenia oraz zadania przewidziane do wykonania w toku operacji obronnej frontu.

13. Iyłom frontu - rejony rozmieszczenia, terminy gotowości do pracy oraz sposób organizacji: zabezpieczenia tyłowego, techniczno-specjalnego, ochrony i obrony tyłów.

W oddzielnym punkcie, dotyczącym dowodzenia, dowódca frontu może określić czas gotowości systemu ognia, zwłaszcza przeciwpancernego, a w obronie wybitzeża morskiego także ognia przeciwkutrowego, oraz czas wykonania prac inżynierskich pierwszej kolejności.

Jeżeli front w ramach przeciwuderzenia frontowego przewiduje organizację operacji desantowoszturmowej, to wówczas określa się cele i zadania tej operacji oraz udział w niej sił i środków, zwłaszcza desantów wydzielonych z poszczególnych armii, a także ich zadania.

Niekiedy w czasie wykonywania przeciwuderzenia mogą być organizowane oddziały rajdowe frontu (zwykle w składzie jednej dywizji); wówczas w zadaniach dla poszczególnych wykonawców podaje się dodatkowo: czas, kierunek i sposób działania tych sił i ewentualnie sposób współdziałania z nimi.

W podobnej kolejności jak dowódca frontu stawia zadania dowódca armii, określając:

1. Dywizjom pierwszego rzutu operacyjnego armii - środki wzmocnienia i pasy obrony; rejony skupienia głównego wysiłku, zadania związane z odparciem natarcia nieprzyjaciela i rozbiciem włamujących się jego zgromadzeń; zarys przedniego skraju i pozycji obronnych oraz pozycji przedniej lub pasa przesłaniania; gęstość środków przeciwpancernych w rejonie głównego wysiłku obrony; zadania wykonywane w pasie dywizji środkami przełożonego; zadania sąsiadów i linie rozgraniczenia z nimi; odpowiedzialnych za styki i termin gotowości obrony; system ognia i zapór inżynierskich; miejsce i czas rozwinięcia SD.

2. Dywizjom drugiego rzutu operacyjnego - środki wzmocnienia, rejony ześrodkowania (pasy obrony) i sposób ich zajęcia oraz rozbudowy inżynierskiej; rubieże (pozycje) ryglowe; kierunki przeciwuderzeń; rubieże rozwinięcia oraz zadania realizowane podczas wykonywania przeciwuderzenia; zadania wykonywane w pasie działania drugiego rzutu siłami i środkami przełożonego; zadania związane z walką przeciwko desantom; siły i środki biorące udział w zmasowanym uderzeniu ogniowym i ewentualnie w ogniowym kontrprzygotowaniu; miejsce i czas rozwinięcia SD.

3. ABROT - gotowość do wzięcia udziału w zmasowanym uderzeniu ogniowym, w tym również w ogniowym kontrprzygotowaniu i zadania do wykonania; zadania realizowane w czasie odpierania natarcia nieprzyjaciela i zniszczenia w wypadku jego włókania się w głąb obrony; zwalczanie obiektów pierwszej kolejności rażenia zadania realizowane w czasie wykonywania przeciwuderzenia siłami armii i ewentualnie frontu; rejon rozmieszczenia główne i zapasowe.

4. Artylerii - podział artylerii do wzmocnienia poszczególnych dywizji pierwszego i drugiego rzutu operacyjnego; zadania związane z ogniowym porażeniem nieprzyjaciela, w tym zwalczaniem obiektów pierwszej kolejności rażenia; udział w ogniowym kontrprzygotowaniu; rejon stanowisk ogniowych, sposób ich zajęcia, czas gotowości. W wypadku tworzenia armijnej grupy artylerii podaje się ponadto jej skład organizacyjny i stanowiska ogniowe główne i zapasowe. Jeśli są organizowane grupy rozpoznawczo-uderzeniowe i ogniowe, to również podaje się ich skład organizacyjny, zadania i stanowiska ogniowe.

5. OPL - zadania związane z odparciem uderzeń nieprzyjaciela powietrznego; skupienie głównego wysiłku na osłonie szczególnie ważnych obiektów; podział sił i środków; zadania związków taktycznych i oddziałów OPL armii i dywizji, rejon stanowisk startowych i ogniowych; organizację osłony wojsk wykonujących przeciwuderzenie; sposób współdziałania z lotnictwem frontu i wojskami OP; limit przydzielonych rakiet i amunicji; czas i stopień gotowości. Ponadto mogą być postawione zadania związane z udziałem wojsk OPL armii w operacji przeciwpowietrznej.

6. Lotnictwu wojsk lądowych - zadania wykonywane podczas ogniowego kontrprzygotowania i zadania wsparcia broniących się lub kontratakujących wojsk; zadania związane z wykonaniem przeciwuderzenia armijnego i ewentualnie frontowego; sposób współdziałania z lotnictwem; rejon bazowania (lotniska i lądowiska); czas gotowości i organizację dowodzenia.

7. Lotnictwu przeznaczonemu do wsparcia wojsk armii - limit przewidziany do wykonania zadań wsparcia poszczególnych dywizji w czasie walki na przedpolu i o główny pas obrony; zadania wykonywane w ramach ogniowego kontrprzygotowania i zmasowanego uderzenia ogniowego; zadania związane ze zwalczaniem obiektów pierwszej kolejności rażenia oraz zadania na okres wykonywania przeciwuderzenia.

8. Oddziałowi desantowoszturmowemu - rejon ześrodkowania i przewidywane zadania, w tym również osłony (zamknięcia) wyłomów powstałych w obronie; zadania w czasie wykonywania przeciwuderzeń lub rajdów na tyły przeciwnika; organizację dowodzenia. Ponadto oddziałowi desantowoszturmowemu określa się rejon obrony i sposób jego rozbudowy, organizację systemu ognia, warunki i czas zajęcia obrony.

9. Oddwodowi ogólnowojskowemu, jeżeli jest tworzony - rejon ześrodkowania i rubieże (pozycje) obrony; czas ich zajęcia i rozbudowy; orientacyjne zadania do wykonania w poszczególnych okresach bitwy obronnej.

10. Oddwodom przeciwpancernym - skład organizacyjny; rejony ześrodkowania; przewidywane kierunki działania; rubieże rozwinięcia i rodzaj przewidywanych działań; sposób współdziałania z oddziałem zaporowym.

11. Oddwodowi wojsk inżynieryjnych - gotowość do wykonywania zadań inżynieryjnej rozbudowy pasów i pozycji obrony oraz ustawienia min w wyznaczonych rejonach (na odcinkach, rubieżach); zadania związane z likwidacją skutków uderzeń bronią precyzyjną i masowego rażenia; rejon ześrodkowania.

12. Oddziałowi zaporowemu (mogą być dwa) - rejony ześrodkowania, przewidywane kierunki działania i rubieże rozwinięcia oraz rodzaj przewidywanych działań; współdziałanie z oddwodem przeciwpancernym.

13. Oddwodowi wojsk obrony przeciwchemicznej - gotowość do wykonywania zadań zabezpieczenia chemicznego i likwidacji skutków uderzeń bronią precyzyjną i masowego rażenia; rejon ześrodkowania.

14. Tyłom armii - rejony rozmieszczenia, gotowość do pracy i działania, organizację zabezpieczenia tyłowego i techniczno-operacyjnego; sposób ochrony i obrony; drogi dowozu i ewakuacji; sposób organizacji dowodzenia.

W ćwiczeniu "Tarcza-88" zademonstrowano działanie zmilitaryzowanych oddziałów inżynieryjnej rozbudowy terenu, które mają zostać utworzone zgodnie z odpowiednimi decyzjami Komitetu Obrony Kraju.

"O ich wysokiej przydatności świadczyła wydajność oddziału sformowanego na bazie jednego z przedsiębiorstw sprzętu i transportu wodno-melioracyjnego. Możliwość takiego oddziału, to wykonanie w ciągu doby zasadniczych prac fortyfikacyjnych w batalionowym rejonie obrony"^{21/}.
We froncie może być utworzonych kilka takich oddziałów; zadania można im stawiać równocześnie ze stawianiem zadań oddwodom inżynieryjnymu.

Podczas przygotowywania i prowadzenia operacji obronnej dowódca frontu powinien przewidzieć możliwości uściślenia, uzupełnienia, a niekiedy nawet - dokonania zmiany zadań uprzednio postawionych. Ponadto formułując zadania dla poszczególnych wykonawców powinien uwzględniać konkretne warunki terenowe oraz wykonywane przez nich w zaistniałej sytuacji zadania. Uściślenie zadań, zwłaszcza zaś sposobu ich wykonania, nastąpi w czasie organizowania współdziałania przez dowódcę frontu.

^{21/} Omówienie ćwiczenia "Tarcza-88" przez ministra obrony narodowej gen. armii Floriana Siwickiego, Warszawa 1988 r.

6.2. Organizacja współdziałania przez dowódcę frontu w pierwszej operacji obronnej początkowego okresu wojny

W razie przejścia frontu do obrony na obszarze własnego kraju organizacja współdziałania może być poważnie ułatwiona, zwłaszcza wówczas, gdy w okresie pokoju były organizowane i prowadzone ćwiczenia i gry wojenne w przewidywanym pasie operacji obronnej. W praktyce jednak należy przewidzieć czas na organizację współdziałania po każdym postawieniu zadań - zgodnie z zamiarem dowódcy oraz jego wizją i scenariuszem przebiegu operacji obronnej frontu.

Dowódca frontu - organizując współdziałanie w operacji obronnej - może równocześnie uwzględnić wiele zagadnień związanych z ewentualnym przejściem wojsk frontu do przeciwuderzenia strategicznego i przeciwnatarcia.

Rozpoczęcie współdziałania zależy od czasu wypracowania decyzji o operacji obronnej i postawienia zadań bojowych. Mimo przeznaczenia oddzielnego czasu na zorganizowanie współdziałania w operacji obronnej, nie stanowi ono jednorazowego aktu w pracy dowódcy i sztabu oraz dowódców i szefów rodzajów wojsk. Doskonalenie współdziałania, a często jego odtwarzanie, jeżeli zostanie ono naruszone, powinno trwać nieprzerwanie aż do momentu osiągnięcia celu operacji obronnej. Organizując współdziałanie w operacji obronnej, dowódca frontu przewiduje równocześnie bezkolizyjne przejście do przeciwuderzenia strategicznego i wzięcie udziału sił głównych w przeciwnatarciu. Sposoby organizacji współdziałania mogą być różne, zależą one będą bowiem od wielu czynników. Należy przewidywać, że ze względu na ograniczony czas, który dowódca może wydzielić na organizację współdziałania, najczęściej będzie ono organizowane na mapach (choćby wyjazdu w teren nie tylko nie należy wykluczać, lecz wręcz trzeba do niego zachęcać). Podstawową metodą organizacji współdziałania będzie omawianie przez dowódcę frontu sposobu wykonania poszczególnych zadań w zasadniczych okresach prowadzenia operacji obronnej. Stosując tę metodę może on również wymagać od wykonawców przedstawienia meldunków, scenariusza ich działań oraz sposobu wykonania postawionych im zadań. Oczywiście ostatnie słowo będzie należeć do dowódcy frontu.

W każdej sytuacji współdziałanie w operacji obronnej będzie organizowane według zadań, przewidywanych kierunków natarcia nieprzyjaciela i sposobów prowadzenia bitwy obronnej. Zadania te mogą być wyodrębnione w poszczególnych okresach prowadzenia operacji obronnej frontu.

Do głównych okresów działań, w których powinno być organizowane współdziałanie, można by było zaliczyć:

- wykonanie pierwszego zmasowanego uderzenia ogniowego frontu, jeżeli NO na TDW przewiduje udział frontu w jego wykonaniu;

- uczestniczenie sił i środków frontu w operacji przeciwpowietrznej oraz odparcie uderzenia nieprzyjaciela z powietrza (może wówczas być uzgodniony sposób wykonania zadań między wojskami OPL i wojskami OPK oraz lotnictwem);

- niszczenie i obezwładnianie wojsk nieprzyjaciela na dalekich podejściach do obrony (wtedy może być uzgodniony sposób współdziałania z wojskami sojuszniczymi prowadzącymi bitwę graniczną);

- udaremnienie lub odparcie natarcia głównych sił nieprzyjaciela, zwłaszcza w wyniku wykonania ogniowego kontrprzygotowania i ewentualnie uderzenia przed przedni skraj obrony;

- odparcie natarcia nieprzyjaciela przed przednim skrajem obrony i prowadzenie bitwy o utrzymanie głównego pasa obrony;

- rozbitcie zgrupowań wojsk nieprzyjaciela, które wdarły się w głąb obrony, zwłaszcza wykonanie zbieżnych przeciwuderzeń siłami armii pierwszego rzutu operacyjnego frontu;

- załamanie natarcia nieprzyjaciela przed przednim skrajem drugiego pasa (armijną rubieżą ogniową i prowadzenie bitwy o jego utrzymanie;

- wykonanie przeciwuderzenia siłami drugiego rzutu frontu i udział w nim sił i środków armii z pierwszego rzutu operacyjnego;

- utrzymanie frontowych rubieży obrony;

- zwalczanie desantów powietrznych nieprzyjaciela oraz obronę wybrzeża morskiego, w tym współdziałanie z marynarką wojenną.

W poszczególnych punktach planu współdziałania lub oddzielnych dokumentach dowódca frontu może podać sposób:

- wykorzystania wojsk OW czasu "W" oraz innych sił i środków układu terytorialnego;

- obrony ważnych ośrodków przemysłowych i dużych miast;

- zwalczanie broni precyzyjnej nieprzyjaciela, zwłaszcza systemów rozpoznawczo-uderzeniowych;

- działania wojsk, w tym odtwarzania zdolności bojowej wojsk i likwidacji skutków broni masowego rażenia po wykonaniu natarcia jądrowego przez nieprzyjaciela;

Wszechstronne rozpatrzenie każdego z wymienionych okresów wymaga, aby dowódca frontu sformułował:

- cel, który trzeba osiągnąć w danym okresie;

- zamiar osiągnięcia tego celu.

Następnie powinien omówić sposób wykonania poszczególnych zadań, które należałoby zrealizować w danym okresie, oraz ustalić działania rodzajów wojsk lub elementów ugrupowania operacyjnego. Omawianie sposobu wykonania zadań rozpoczyna się zwykle od tego rodzaju wojsk lub elementu ugrupowania operacyjnego, który odgrywa główną (decydującą) rolę w zachowaniu trwałości i aktywności obrony.

Organizując współdziałanie, dowódca frontu szczególne znaczenie przywiązuje do manewru siłami i środkami z kierunków nie atakowanych na kierunki zagrożone. Uzgadnia również wspólne działania armii (dywizji), jeśli nieprzyjaciel wykonuje uderzenie na ich styku. Szczególnie dokładnie uzgadnia się współdziałanie z lotnictwem; dotyczy to zwłaszcza podziału obiektów między wykonawców uderzeń, a mianowicie lotnictwo i WRiA, a na kierunku nadmorskim - również marynarkę wojenną.

Bardzo dokładnie dowódca frontu omawia sposób i czas wykonania przeciwdzierzenia przez drugie rzuty operacyjne armii pierwszego rzutu operacyjnego i drugi rzut frontu. Przede wszystkim określa kierunki uderzeń, rubieże rozwinęcia i ewentualny czas wykonania tych uderzeń, zwłaszcza na zbieżnych kierunkach. Uzgadnia przy tym w szczegóлах sposób skoncentrowania wszystkich możliwych sił i środków, w tym także dywizji pierwszego rzutu operacyjnego, na pełnym zabezpieczeniu działań wojsk wykonujących przeciwdzierzenie i osiągnięciu jego celu. Szczególną uwagę zwraca przy tym na realizację przedsięwzięć maskowania operacyjnego.

Dużą wagę podczas organizowania współdziałania należy przywiązywać także do ustalenia sygnałów współdziałania i wskazywania celów, zwłaszcza zaś sygnałów współdziałania wojsk lądowych z lotnictwem i wojskami sojuszniczymi.

Ważne miejsce w organizacji współdziałania zajmuje uzgodnienie sposobu wspólnych działań z sąsiadami i dowódcami tych sił, które prowadzą działania obronne na przedpolu obrony frontu. Dotyczy to głównie ewentualnego wydzielenia z frontu sił niezbędnych do wzmocnienia obrony wojsk sojuszniczych, sposobu (kierunków) ich przejścia przez przedni skraj obrony frontu oraz rejonów ześrodkowania (rejonów zbiorów) w pasie frontu

Główne problemy współdziałania powinny znaleźć odzwierciedlenie w planie operacji i oczywiście w planie współdziałania, opracowanym przez sztab frontu, oraz w dokumentach dotyczących użycia rodzajów wojsk. W okresie drugiej wojny światowej sztaby frontów opracowywały wyciągi z planów współdziałania i przesyłały je wykonawcom. Również współcześnie sposób wykonania szczególnie ważnych zadań mógłby zostać przedstawiony w wyciągu z planu współdziałania, przesłanym wykonawcom.

Po uzyskaniu bardziej szczegółowych informacji o nieprzyjacielu, zwłaszcza w momencie rozpoczęcia przez niego natarcia w pasie frontu, do uprzednio zorganizowanego współdziałania będą wprowadzane poprawki, zmiany i nowe ustalenia. Szybkość i sprawność zapoznawania z nimi zainteresowanych będzie w znacznym stopniu decydować o realizacji zadań i osiągnięciu celu operacji obronnej (czy też pewnego jej okresu) lub tylko o wykonaniu szczególnie ważnego zadania.

Osiągnięcie celu współdziałania frontu wymaga, aby dowódca, jego zastępcy i oficerowie, wyznaczeni ze sztabu, byli obecni podczas organizowania współdziałania przez dowódców frontu oraz dowódców i szefów rodzajów wojsk. Jeżeli zajdzie konieczność, to mogą oni wnieść zmiany lub uzupełnienia do ustaleń dotyczących współdziałania organizowanego na szczeblu frontu.

6.3. Zabezpieczenie operacyjne działań wojsk

Istota i charakter zabezpieczenia operacyjnego działań wojsk są podobne w operacji obronnej i operacji zaczepnej.

Głównym celem zabezpieczenia operacyjnego działań wojsk w operacji obronnej jest stworzenie warunków sprzyjających sprawnemu przygotowaniu i skutecznemu prowadzeniu uporczywej oraz wysoce aktywnej obrony, umożliwiającą osiągnięcie jej celu przy minimalnych stratach własnych.

Operacyjne zabezpieczenie działań wojsk organizują sztab frontu oraz dowódca i szefowie rodzajów wojsk (zarządów i oddziałów) zgodnie z decyzją dowódcy frontu, jego wytycznymi i wytycznymi lub zarządzeniem ND ZSZ na TDW.

W każdym elemencie zabezpieczenia operacyjnego działań wojsk eksponuje się: cele i zadania, czas i odpowiedzialnych wykonawców.

Dowódca frontu po powzięciu decyzji o operacji obronnej osobiście precyzuje cele i zadania, a niekiedy i przedsięwzięcia w ramach każdego elementu operacyjnego zabezpieczenia działań wojsk, określa siły i środki potrzebne do ich realizacji oraz terminy wykonania.

Sztab, dowódca i szefowie rodzajów wojsk i służb ustalają przedsięwzięcia wykonawcze, planują ich realizację, stawiają zadania wykonawcom, zapewniają należyte współdziałanie sił i środków uczestniczących w danym działaniu oraz kontrolują wykonanie postawionych zadań.

Sztab frontu jest bezpośrednim organizatorem rozpoznania, obrony przed bronią masowego rażenia, maskowania operacyjnego, WRE oraz zabezpieczenia inżynieryjnego, chemicznego, hydrologicznego i topogeodezyjnego.

Obronę wojsk przed bronią masowego rażenia organizuje szef sztabu frontu. Bezpośrednim wykonawcą zadań z zakresu tej obrony jest zarząd operacyjny, który opracowuje plan OPBMR oraz zarządzenia wykonawcze dla podległych sztabów i wojsk, a także kontroluje ich wykonanie. W opracowywaniu planu uczestniczą wszystkie zarządy sztabu frontu oraz szefostwa rodzajów wojsk i służb.

Zasadniczym celem OPBMR w operacji obronnej jest zwiększenie odporności wojsk, uniemożliwienie nieprzyjacielowi zadania wojskom frontu niesymalnych strat bronią masowego rażenia, zapewnienie trwałości i aktywności obrony oraz sprawne odtwarzanie zdolności bojowej porażonych wojsk.

OPBMR organizuje się w pełnym zakresie zarówno podczas przechodzenia do obrony, jak i w czasie jej prowadzenia, w warunkach stosowania tak konwencjonalnych środków rażenia, jak i obustronnego użycia broni jądrowej.

Maskowaniu operacyjnemu w operacji obronnej frontu nadaje się szczególnie wysoką rangę. Jego celem będzie wprowadzenie nieprzyjaciela w błąd co do rzeczywistego ugrupowania operacyjnego i rozmieszczenia wojsk, organizacji systemu ognia, inżynierskiej rozbudowy obrony, manewru, czasu oraz sposobu wykonania ogniowego kontrprzygotowania i przeciwuderzenia.

Szczególnie istotnym zadaniem maskowania operacyjnego będzie ukrycie głównych obiektów obrony i wprowadzenie nieprzyjaciela w błąd co do skoncentrowania głównego wysiłku w obronie oraz sposobu prowadzenia bitwy obronnej.

Realizacja przedsięwzięć z zakresu maskowania operacyjnego powinna zmierzać w dwóch kierunkach. Pierwszym z nich jest uzyskanie zaskoczenia w czasie wykonywania ogniowego kontrprzygotowania, przeciwuderzeń drugimi rzutami, pierwszych rzutów operacyjnych frontu oraz przeciwuderzenia siłami drugiego rzutu frontu, drugim - rozproszenie wysiłku oraz zmniejszenie celności uderzeń ogniowych nieprzyjaciela.

W związku z powyższym szczególną rolę w obronie frontu powinny spełniać takie przedsięwzięcia maskowania, jak: pozorowanie, ukrywanie, rozśrodkowanie, dokonywanie okresowej zmiany rejonów rozmieszczenia wojsk oraz stosowanie nowych generacji technicznych środków maskowania i imitacji.

Z doświadczeń historycznych i ćwiczebnych wynika, że wymagane rezultaty maskowania operacyjnego i przeciwdziałania technicznym środkom rozpoznania przeciwnika można osiągnąć tylko wówczas, gdy użyje się odpowiedniej ilości sił i środków. Na przykład w wypadku pozoracji zgrupowania wojsk rakietowych (w warunkach stosowania makiet do pozoracji systemów rozpoznawczo-uderzeniowych) powinno być około 80% wyrzutni, a pozoracji

wojsk pancernych i zmechanizowanych - od 20 do 30% sprzętu w stosunku do ich rzeczywistego stanu bojowego. Do pozoracji funkcjonowania obiektów należy użyć pododdziałów o stanach równych od 10 do 15% pozorowanego zgrupowania. Badania wykazują, że umiejętne ukrycie i pozorowanie zmniejsza skutki uderzeń broni precyzyjnej nieprzyjaciela o 20-30%.

Jednym z istotnych przedsięwzięć, realizowanych w celu wprowadzenia nieprzyjaciela w błąd i zapewnienia żywotności i odporności wojsk, jest odpowiednie rozśrodkowanie wojsk i obiektów tyłowych.

Podczas wyznaczania granicy rozśrodkowania wojsk i obiektów tyłowych uwzględnia się możliwość rażenia ogniowego, przyjmując za podstawę kalkulacji system rozpoznawczo-uderzeniowy "Assault Breaker". Przy zachowaniu odległości 100-200 m między wozami i 1-1,5 km między pododdziałami, zmniejsza się liczba porażonych wozów bojowych i wojsk o 35-50%. Takie ześrodkowanie ułatwia również maskowanie i tworzenie pozornych rejonów i obiektów. Umiejętne wykorzystanie maskujących właściwości terenu powoduje ponadto zmniejszenie możliwości celnego porażenia wojsk i obiektów o 5-10%.

Z doświadczeń wojen lokalnych wynika, że stosunkowo pewnym i skutecznym sposobem wprowadzania rozpoznania nieprzyjaciela w błąd oraz zmniejszania stopnia porażenia wojsk i obiektów jest dokonywanie okresowej zmiany rejonów ich rozmieszczenia. Opuszczony rejon odpowiednio rozbudowuje się jako rejon pozorny. Przy takim manewrze ("manewr przeciwogniowy") zmniejsza się straty od uderzeń broni precyzyjnej o około 75%.

W operacji obronnej frontu do maskowania operacyjnego należy wykorzystywać rzeczywiste działania wojsk, które będą zwiększać wiarygodność przedsięwzięć maskowniczych, powodować "ożywienie" rejonów lub działań pozornych. Coraz szersze zastosowanie w maskowaniu operacyjnym będą znajdować również dezinformacja i maskowanie przeciwradioelektroniczne oraz specjalne aerozole. Można więc uznać, że funkcje maskowania mogą być wielorakie: wprowadzanie nieprzyjaciela w błąd, ukrywanie wojsk oraz zapewnienie ich żywotności i odporności na uderzenia broni precyzyjnej.

Dowódca frontu w swoim zamiarze dotyczącym maskowania operacyjnego określa: jego cel (zadania), główne wysiłki i zasadnicze przedsięwzięcia, sposób użycia sił i środków oraz czas realizacji tych przedsięwzięć.

Plan maskowania frontu opracowuje szef zarządu (oddziału) operacyjnego z udziałem dowódców oraz szefów rodzajów wojsk i służb, pod bezpośrednim kierownictwem szefa sztabu i zgodnie z wytycznymi ND ZSZ na TDW; plan ten musi być bardzo ściśle skorelowany z planem operacji. Z kolei wszystkie przedsięwzięcia maskowania operacyjnego frontu muszą być powiązane z odpowiednimi przedsięwzięciami maskowania, realizowanymi w poszczególnych armiach.

Zabezpieczenie topograficzne operacji obronnej obejmuje: wyposażenie wojsk w niezbędne komplety map topograficznych, geodezyjnych i grawimetrycznych oraz opisy geograficzne i topograficzne; zapewnienie sprawnego wnoszenia poprawek do map topograficznych według danych fotografowania powietrznego; udzielanie pomocy sztabom w topograficznym zabezpieczeniu wojsk rakietowych, jednostek WRiA, radiotechnicznych i innych. Zabezpieczenie topogeodezyjne organizuje szef oddziału topograficznego według wytycznych szefa sztabu frontu, ujmując wszystkie przedsięwzięcia tej służby w specjalnym planie, zatwierdzanym przez szefa sztabu frontu.

Zabezpieczenie hydrometeorologiczne organizuje zarząd operacyjny sztabu frontu. Obejmuje ono: zbieranie i opracowywanie danych o pogodzie, stanie rzek, jezior, sztucznych zbiorników wodnych; przekazywanie sztabom i dowództwom prognozy pogody, opisów rejonów działań bojowych; określanie czasu i sposobu pracy stacji meteorologicznych, WRiA, OPL i lotnictwa. Zabezpieczenie hydrometeorologiczne ujemuje się w oddzielnym planie, zatwierdzanym przez szefa sztabu frontu.

Polecenia:

1. Określić czas i sposoby postawienia wojskom frontu zadań przejścia do operacji obronnej.
2. Scharakteryzować cel współdziałania oraz sposoby jego organizowania przez dowódcę frontu w operacji obronnej.
3. Omówić istotę i treść zabezpieczenia operacyjnego działań wojsk frontu w operacji obronnej.

7. WYBRANE PROBLEMY PROWADZENIA OPERACJI OBRONNEJ FRONTU

7.1. Warunki przejścia wojsk frontu do operacji obronnej

Przejście wojsk frontu do pierwszej operacji obronnej, organizowanej na obszarze własnego kraju, w poważnym stopniu uzależnione będzie od rozwoju sytuacji w bitwie granicznej, prowadzonej przez wojska sojusznicze, skutków realizowanej przez przeciwnika koncepcji operacyjno-strategicznej "głębokich uderzeń" oraz od tempa, w jakim nieprzyjaciel rozwija natarcie.

Niezależnie jednak od sytuacji, która wytworzy się na przedpolu obrony i wzdłuż wybrzeża morskiego, należy przewidywać, że z chwilą rozpoczęcia agresji przez nieprzyjaciela część sił frontu weźmie udział w operacji przeciwpowietrznej organizowanej i kierowanej przez ND ZSZ na TDW. W operacji tej będą uczestniczyć przede wszystkim wojska obrony powietrznej, będące w gotowości siły i środki OPL oraz WRE, a na kierunku nadmorskim - siły i środki Zjednoczonej Floty Bałtyckiej.

W gotowości do bezwłocznego wykonywania zadań bojowych powinny być oddziały i pododdziały przeznaczone do zwalczania obiektów wytypowanych do zniszczenia w pierwszej kolejności rażenia, zwłaszcza zaś systemów rozpoznawczo-uderzeniowych nieprzyjaciela. Wojska pierwszego rzutu operacyjnego po osiągnięciu pełnej gotowości bojowej będą zajmować i przyrównywać obronę w swoich pasach (rejonach) bezpośrednio z marszu.

Oddziały i związki taktyczne, zajmujące wyznaczone im pasy obrony, rozwijają się i przygotowują swoje rejony i punkty oporu, przyjmują odpowiednie ugrupowanie bojowe i operacyjne, organizują "system" ognia oraz dokonują rozbudowy inżynierskiej terenu. Zajmowanie rejonów, rubieży i pozycji obrony odbywa się skrycie, pod osłoną wydzielonych w tym celu oddziałów.

Wojska frontu przygotowujące obronę powinny przede wszystkim zapewnić ciągłą gotowość systemu ognia i zachować pełną zdolność bojową do odpar-

cia zaskakujących uderzeń lotnictwa i desantów nieprzyjaciela, stawiania skutecznego oporu oraz do wykonania kontrataków i przeciwuderzeń, które mogą się przekształcić w boje spotkaniowe z nacierającymi i włamującymi się w głąb obrony wojskami nieprzyjaciela. Powinna także być zachowana ciągłość dowodzenia - mimo zmasowanych uderzeń wykonywanych środkami "wójny elektronicznej".

Podczas zajmowania obrony w warunkach oddziaływania nieprzyjaciela szczególną uwagę należy zwracać na utworzenie w jak najkrótszym czasie systemu ognia i zapór inżynierskich oraz fortyfikacyjną rozbudowę rejonów i punktów oporu, stanowiących główną rubież obrony i OPL. Dużą wagę przywiązuje się do zachowania ciągłej obrony przed bronią precyzyjną. Zajmując obronę w pierwszej kolejności ustawia się zapory inżynierskie (zapory przeciwczołgowe i miny wybuchowe, zapory przeciw piechocie przed przednim skrajem obrony, w lukach i na skrzydłach), rozbudowuje SD (jeżeli nie zostały rozbudowane w okresie pokoju), wykonuje pozycje wojsk pierwszego rzutu, zasadnicze i zapasowe stanowiska startowe i ogniowe, a także ukrycia dla ludzi na rubieżach obrony, w rejonach rozmieszczenia wojsk drugiego rzutu i odwodów, ustawia się zapory operacyjne, na najważniejszych kierunkach rozbudowuje zasadnicze stanowiska WRiA, wojsk OPL i lotnictwa, lądowiska, rubieże minowania OZap i rubieże rozwinięcia OPpanc, przygotowuje się drogi przegrupowania drugich rzutów (odwodów) i rubieże ich rozwinięcia do wykonania kontrataków i przeciwuderzeń oraz wykonuje prace związane z maskowaniem operacyjnym.

W obronie wybrzeża morskiego konieczne jest tworzenie silnych odwodów i przygotowanie punktów oporu oraz rejonów obrony na tych odcinkach, na których jest najbardziej prawdopodobne lądowanie desantów morskich i powietrznych nieprzyjaciela. Istotną rolę w systemie obrony wybrzeża odegrają siły marynarki wojennej. Oprócz bitwy o panowanie na morzu marynarka wojenna dokonuje na korzyść frontu (armii broniącej wybrzeża morskiego) rozbudowy inżynierskiej systemu obrony przeciwdesantowej w bezpośredniej strefie brzegowej i wodzie, ustawiając zagrody minowe.

W następnej kolejności doskonalą się i rozbudowuje obronę głównego pasa, kolejne rubieże obrony i system zapór inżynierskich. Dodatkowo rozwija się sieć dróg manewru wojsk, dowozu i ewakuacji, przygotowuje rejon i pozycje pozorne oraz intensyfikuje prace związane z maskowaniem operacyjnym.

Inżynierską rozbudowę terenu realizuje się siłami wszystkich rodzajów wojsk, przy czym wojska inżynierskie wykonują najbardziej złożone prace obronne. Angażuje się także do tych prac zmilitaryzowane oddziały inżynierskiej rozbudowy terenu.

W czasie intensywne prac związanych z przygotowaniem obrony należy przewidywać, że nieprzyjaciel na głównych kierunkach rozwijania działań zaczepnych będzie wysadzał desanty powietrzne o różnym przeznaczeniu, na kierunku nadmorskim zaś - desanty powietrzne i morskie. Desanty powietrzne może wysadzać już na rubieżach Odry i Nysy Łużyckiej, a więc na pierwszym pesie obrony, w czasie zajmowania go przez wojska pierwszego rzutu operacyjnego armii. Stąd też wojska te będą zmuszone podjąć walkę z desantem nieprzyjaciela, nie przerywając jednak przygotowywania (rozbudowy) obrony.

Trzeba też przewidzieć, że w tym czasie część wojsk frontu będzie się przegrupowywać, przy czym niektóre z nich mogą ponieść duże straty, zwłaszcza w wyniku wykonywania uderzeń przez systemy rozpoznawczo-uderzeniowe przeciwnika. Podejście więc niektórych związków taktycznych może być poważnie opóźnione, zwłaszcza jeśli nieprzyjaciel zastosuje zdalne minowanie i użyje broni precyzyjnej. Dlatego może wyniknąć konieczność dokonania zmian w ugrupowaniu operacyjnym, przede wszystkim pierwszego rzutu operacyjnego frontu. Stąd wniosek, że podczas planowania operacji obronnej należy przewidywać wiele wariantów zajmowania obrony, uwzględniając zmienność sytuacji, aktywne sposoby działania przeciwnika oraz konkretne warunki terenowe.

Zgodnie z decyzją ND ZSZ na TDW, front może wydzielić niektóre swoje związki taktyczne do wzmocnienia obrony prowadzonej przez wojska sojusznicze; może też przejąć dowodzenie tymi wojskami, zwłaszcza gdy prowadzą działania obronne na zasadniczych kierunkach rozwijania natarcia przez nieprzyjaciela w pasie operacji obronnej frontu.

W sytuacji najbardziej niekorzystnej dla wojsk sojuszniczych, działających na przedpolu, wojska frontu, przechodzące do obrony na obszarze własnego kraju, mogą się liczyć z bezpośrednim uderzeniem zgrupowań nieprzyjaciela pod koniec czwartego, a najprawdopodobniej - piątego lub szóstego dnia od chwili rozpoczęcia działań wojennych. Duży desant morski może zostać wysadzony w 3-4 dniu po rozpoczęciu działań zaczepnych przez nieprzyjaciela.

W tym czasie mogą się wyraźnie skryształizować główne kierunki uderzeń nieprzyjaciela; będzie to miało ogromne znaczenie dla racjonalnego koncentrowania sił i środków frontu, zwłaszcza armii pierwszego rzutu operacyjnego, w celu wykonania zadań najważniejszych oraz przeprowadzenia manewru na zagrożone kierunki.

Ważnym i odpowiedzialnym - w tym okresie - przedsięwzięciem dowódcy i sztabu frontu będzie uzgodnienie współdziałania z wojskami sojuszniczy-

mi, prowadzącymi działania bojowe na przedpolu. Przede wszystkim konieczne będzie ustalenie, czy będą organizowane pas przesłaniania i pozycja przednia, czy też nie, oraz określenie sposobu "wejścia" wojsk sojusznicych w pas obrony frontu, zwłaszcza zaś sposobu przekraczania przez wycofujące się wojska przedniego skraju i kierowania ich w głąb obrony do rejonów ześrodkowania. Istotnym problemem będzie również włączenie organów rozpoznawczych frontu do systemu rozpoznania wojsk sojusznicych, działających na przedpolu.

Od zorganizowanego wejścia do bitwy obronnej związków taktycznych pierwszego rzutu operacyjnego w poważnym stopniu będzie uzależnione skuteczne wykonywanie zadań przez wojska frontu w poszczególnych okresach operacji.

Bezpośrednie rozpoczęcie bitwy obronnej frontu będzie wynikiem prowadzenia działań mających na celu załamanie przygotowanego lub odparcie rozpoczynającego się natarcia zgrupowań uderzeniowych wojsk nieprzyjaciela, rozbicie desantów, zwłaszcza na poszczególnych kierunkach jego głównych uderzeń, oraz przeciwdziałanie grupom specjalnym.

Samo prowadzenie operacji obronnej frontu będzie polegało na kolejnym lub jednoczesnym staczaniu wielu walk i bitew obronnych na froncie, w głębi, powietrzu i eterze. Dowództwo frontu w tym okresie powinno skupić główną uwagę na: ustaleniu najważniejszego rejonu (obszaru) działań i podjęciu stosownych decyzji o skierowaniu tam niezbędnych sił i środków przewidzianych do zdecydowanego przeciwdziałania; odparciu zmasowanych nalotów lotnictwa nieprzyjaciela; zwalczaniu systemów rozpoznawczo-uderzeniowych i desantów nieprzyjaciela, a jednocześnie - na zapewnieniu własnym wojskom ochrony przed oddziaływaniem tych systemów oraz uderzeniami sił i środków "wojny elektronicznej".

Podstawowym celem tych początkowych walk i bitew powinno być zadanie nieprzyjacielowi jak największych strat, zwłaszcza głównemu zgrupowaniu jego wojsk, przy równoczesnym ograniczeniu do minimum strat własnych, zachowaniu odpowiednich odwodów oraz zapewnieniu ukrycia przed nieprzyjacielem faktycznego systemu obrony, ugrupowania operacyjnego wojsk frontu, a także sposobu prowadzenia bitwy obronnej. Jednocześnie sztab frontu aktywizuje działania i realizację przedsięwzięć związanych z maskowaniem operacyjnym. Tworzy też korzystne warunki do stoczenia rozstrzygającej bitwy oraz narzucenia przeciwnikowi własnej woli i sposobu działania.

Dla podejmowanej walki i bitwy obronnej powinna być charakterystyczna największa aktywność działań wojsk przechodzących do obrony, a jednocześnie - wyjątkowa skrytość tych działań. Prowadzące ofensywne działania wojska nieprzyjaciela należy bezzwłocznie skutecznie

zwalczać, aby nie mogły włamać się w obronę bezpośrednio z marszu, naruszać zawartość ich ugrupowania, uniemożliwiać łączenie się z desantem oraz wychodzenie na tyły i skrzydła.

Niebezpieczne mogą się okazać uderzenie zgrupowań nieprzyjaciela połączone z wysadzeniem desantów powietrznych na skrzydła i tyły wojsk przygotowujących obronę. W związku z powyższym konieczne jest prowadzenie rozpoznania nie tylko przed frontem, lecz także na skrzydłach i w głębi. Już w początkowym okresie bitwy obronnej trzeba się liczyć z koniecznością bezzwłocznego podejmowania walki z różnego rodzaju desantami nieprzyjaciela oraz aktywnego przeciwdziałania przenikaniu i działaniu jego grup specjalnych. Użycie ich bowiem na szeroką skalę i działanie wkalkulowane jest w realizację koncepcji "głębokich uderzeń".

Bardzo ważnym zadaniem dowództwa frontu w tym okresie będzie wykrycie i bezzwłoczne przystąpienie do zwalczania obiektów nieprzyjaciela, wytypowanych do zniszczenia w pierwszej kolejności rażenia, zwłaszcza zaś jego systemów rozpoznawczo-uderzeniowych i stanowisk dowodzenia.

Szczególną uwagę i troskę dowódca i sztab frontu poświęcają obronie przed bronią precyzyjną. Mają przy tym na względzie nie tylko fizyczne niszczenie i obezwładnienie tej broni, lecz także stosowanie innych przedsięwzięć - od racjonalnego wykorzystania właściwości terenu, przez tworzenie pułapek ogniowych, aż po elektroniczną osłonę najważniejszych obiektów ugrupowania obronnego.

W celu wprowadzenia nieprzyjaciela w błąd co do systemu obrony, część wojsk drugiego rzutu i odwodów frontu oraz niektóre związki taktyczne i oddziały WRiA, a także wojska OPL można wyprowadzać w inne zawczasu przygotowane rejony, znajdujące się z boku przewidywanego kierunku głównego uderzenia przeciwnika. Na kierunek ten wojska można wprowadzać po rozpoczęciu natarcia przez nieprzyjaciela. Niekiedy stanowiska ogniowe i strzelnicze wybiera się poza kierunkiem głównego uderzenia przeciwnika, ale tak, aby zapewnić koncentrowanie ognia na zgrupowaniach wojsk przeciwnika działającego w rejonach głównych. Taki sposób postępowania może być stosowany także w odniesieniu do drugich rzutów i odwodów. W razie utworzenia pozycji przedniej, działające tam wojska powinny dążyć do wprowadzenia nieprzyjaciela w błąd co do usytuowania przedniego skraju obrony i uniemożliwić mu wykonanie ataku z marszu.

Do działań przeciwko desantom przeciwnika można skierować własne desanty, zwłaszcza śmigłowcowe. Mogą one nie tylko rozbić zwartość desantów przeciwnika, ograniczać ich manewr, lecz także uniemożliwiać im łączenie się z nacierającymi zgrupowaniami. W podsumowaniu ćwiczenia

"Tarcza-88" minister obrony narodowej powiedział na ten temat m.in.:

"W operacji obronnej frontu początkowego okresu wojny największą wagę przywiązuje się do walki w strefie taktycznej. Należy ją prowadzić w taki sposób, aby już na początku natarcia zadać nieprzyjacielowi największe straty, nie dopuścić do głębokiego włamania jego wojsk i utraty części własnego terytorium. Z doświadczeń wojennych i wielu ćwiczeń wynika, że utracenie strefy taktycznej zagraża utrzymaniu obrony operacyjnej lub nawet je uniemożliwia. Zasadę tę docenili ćwiczący dowódcy, dając temu wyraz w swych decyzjach. Ich główną myślą przewodnią było niedopuszczenie do głębokiego włamania powietrzno-lądowych zgrupowań przeciwnika oraz skupienie wysiłku zarówno na szczycie frontu, jak i pierwszorzutowych armii - w taktycznej strefie obrony"^{22/}.

W bitwie obronnej o utrzymanie strefy taktycznej wiele uwagi poświęca się rozwijaniu inicjatywy i twórczego działania przez dowódców szczebli taktycznych, przy zachowaniu jednak ogólnej koncepcji operacji oraz postępowaniu zgodnie z zamiarami dowódców armii i frontu. Szczególnie wysoką rangę nadaje się racjonalnemu wykorzystaniu właściwości terenu dla zapewnienia trwałości i aktywności obrony.

Oczywiście trudno przewidzieć, w jakim okresie bitwy obronnej nastąpi uruchomienie potencjału jądrowego. Stąd też, prowadząc operację obronną środkami konwencjonalnymi, trzeba być w nieustannej gotowości do wykonania pierwszego uderzenia jądrowego frontu oraz rozpoczęcia realizacji przedsięwzięć, związanych z odtwarzaniem zdolności bojowej wojsk i likwidacją skutków uderzeń broni masowego rażenia.

Polecenia:

1. Uzasadnić kolejność zajmowania rejonów, rubieży i pozycji obrony przez poszczególne rodzaje wojsk frontu.
2. Przedstawić orientacyjnie scenariusz rozpoczęcia operacji obronnej frontu.
3. Omówić sposoby zwalczania broni precyzyjnej nieprzyjaciela.

7.2. Porażenie ogniowe wojsk nieprzyjaciela

Skuteczne porażenie ogniowe przeciwnika należy traktować jako jeden z najważniejszych elementów współczesnej operacji obronnej. W wymiarze operacyjnym będzie ono polegać głównie na wykonaniu zmasowanych uderzeń ogniowych (z których pierwsze będzie oddzielnym przedsięwzięciem o znaczeniu operacyjnym) oraz zmasowanych uderzeń na cele pierwszej kolejności rażenia w ramach operacji przeciwpowietrznej, przeciwdesantowej i

^{22/} Wg Omówienia ćwiczenia "Tarcza-88" przez ministra obrony narodowej gen.armii Floriana Siwickiego, Warszawa 1988 r.

przeciwuderzenia frontowego. Przez porażenie ogniowe rozumie się ciągle, skoordynowane, zorganizowane według jednolitego planu, kompleksowe i realizowane pod jednym dowództwem oddziaływanie ogniowe na nieprzyjaciela z użyciem różnorodnych środków rażenia. W wymiarze operacyjnym będzie ono polegać na wykonaniu zmasowanych uderzeń ogniowych.

Obejmuje ono:

- jednoczesne oraz kolejno po sobie wykonywane uderzenia wojsk raketowych, lotnictwa i śmigłowców bojowych;
- zmasowane, ześrodkowane i inne rodzaje ogni, artylerii;
- uderzenia śmigłowców bojowych oraz oddziaływanie ogniowe czołgów, bojowych wozów piechoty, środków ogniowych piechoty, a także środków wybuchowych, min i miotaczy ognia.

Celem pierwszego zmasowanego uderzenia ogniowego będzie zadanie nieprzyjacielowi maksymalnych strat, znacznie osłabiających jego siłę uderzeniową, oraz opóźnienie natarcia, a tym samym stworzenie korzystnych warunków do skutecznych działań obronnych wojsk frontu.

Porażenie ogniowe nieprzyjaciela wymaga zatem kompleksowego użycia wszystkich rodzajów środków ogniowego rażenia w jednolitym, spójnym i dynamicznym układzie, działającym zgodnie z wolą dowódcy frontu i dowódców poszczególnych armii w celu wywalczenia i utrzymania przewagi ogniowej nad przeciwnikiem, rozbicia go na podejściach do obrony, uniemożliwienia mu wykonania zorganizowanego ataku na poszczególnych kierunkach, a w razie włamania się w obronę - skutecznego wsparcia wojsk, zwłaszcza wykonujących kontrataki i przeciwuderzenia.

Na skuteczność (efektywność) uderzeń ogniowych wpływają różne czynniki. Najważniejszym z nich jest decyzja dowódcy frontu i armii, przekazana we właściwym czasie bezpośrednim wykonawcom, według której koordynuje się uderzenia ogniowe wszystkich rodzajów wojsk - w połączeniu ze zdecydowanym stawianiem oporu przez wojska broniące poszczególnych rejonów i punktów oporu oraz wykonywaniem kontrataków i przeciwuderzeń.

Oznacza to, że porażenie ogniowe będzie ściśle uzależnione od przyjętej przez dowódcę koncepcji przeprowadzenia operacji obronnej i zadań postawionych dowódcom dysponującym jednostkami rażenia ogniowego. Dowódca ustala również przewidywane skutki porażenia ogniowego, określając stopień porażenia danego zgrupowania nieprzyjaciela.

Przewidywany stopień porażenia ogniowego określa się głównie obliczając procent porażonych obiektów (od ogólnej ich liczby) w danym zgrupowaniu oraz procent strat zadanych temu zgrupowaniu.

Ze względu na zakładane skutki porażenia ogniowego obecnie należy dążyć do tego, aby stopień porażenia obiektów w danym zgrupowaniu nieprzyjaciela wynosił do 80%, w tym obiektów zniszczonych 50-60%, a obezwładnionych - 20-30%. Wartość ta stanowi tzw. obliczeniową operacyjno-taktyczną jednostkę stopnia porażenia nieprzyjaciela.

Przewidywany stopień strat, wyrażony w procentach lub liczbą elementarnych celów danego zgrupowania, określa się sumując straty poszczególnych obiektów, przy przewidywanym stopniu porażenia.

Czas trwania pierwszego zmasowanego uderzenia ogniowego, do którego wykonania zaangażowano maksymalną w danej sytuacji liczbę środków rażenia, może wynosić 2-3 godziny.

W celu zapewnienia określonego stopnia (procentu) porażenia obiektów w zgrupowaniu nieprzyjaciela, przy założonym stopniu zadania im strat, przewiduje się odpowiednie normy zużycia amunicji, wyrażone w jednolitych pociskach obliczeniowych, oraz normy potrzebnych środków rażenia, wyrażone liczbą jednolitych obliczeniowych środków ogniowych.

Udział poszczególnych rodzajów środków ogniowych w porażeniu ogniowym nieprzyjaciela, przy ich obecnych możliwościach, może być następujący (orientacyjnie):

- wojsk raketowych i artylerii - 60-70%;
- lotnictwa i śmigłowców bojowych - 30-40%.

Skuteczne porażenie nieprzyjaciela zależy od użycia odpowiedniej - wynikającej z potrzeb - liczby różnego rodzaju środków ogniowego rażenia. Potrzeby te przedstawia się w postaci gęstości środków rażenia, niezbędnej na 1 km frontu (odcinka), wyrażonej liczbą jednolitych obliczeniowych środków ogniowych.

W konkretnych warunkach wielkość tych potrzeb oblicza się przyjmując za podstawę aktualne siły zgrupowania nieprzyjaciela, strukturę jego ugrupowania, ważność i liczbę obiektów oraz założony stopień porażenia. Tak obliczona wielkość potrzeb, wynikająca z zakresu zadań i stopnia porażenia (z reguły za każdym razem inna), będzie stanowić o liczbie środków rażenia, które powinny być użyte, wyrażonej liczbą jednolitych obliczeniowych środków ogniowych.

Zadania porażenia ogniowego w skali frontu lub poszczególnych armii wykonuje się według zasadniczych okresów operacji obronnej.

Przed przejściem do przeciwuderzenia frontowego, strategicznego lub przeciwnatarcia zadania te są wykonywane zwykle według czterech lub tylko trzech okresów działania ogniowego, tj.:

- ogniowego zabezpieczenia podejścia wojsk przeznaczonych do wykonania przeciwuderzenia;

- ogniowego przygotowania ataku;
- ogniowego wsparcia ataku przeciwuderzających wojsk;
- ogniowego wsparcia przeciwuderzających wojsk w głębi ugrupowania nieprzyjaciela.

W zależności od sytuacji układ poszczególnych okresów może być inny. W czasie odprawy szkoleniowej z kadrą kierowniczą Armii Radzieckiej minister obrony Związku Radzieckiego powiedział m.in. na ten temat: "Niedopuszczalny jest również, jak często ma to miejsce, szablonowy układ porażenia ogniowego nieprzyjaciela, zawarty w czterech ustalonych typowych okresach. Należy opracowywać różnorodne, przede wszystkim nowe, sposoby jego wykonania, aby zapewnić gwarantowane porażenie głównych sił nieprzyjaciela przy minimalnym zużyciu amunicji^{23/}. Tak więc, szczególnie w operacji obronnej frontu, mogą mieć miejsce różne układy ogniowego porażenia.

Polecenia:

1. Omówić cel i zadania porażenia ogniowego wojsk nieprzyjaciela w operacji obronnej frontu.
2. Scharakteryzować zasady wykonywania zadań porażenia ogniowego wojsk nieprzyjaciela w operacji obronnej frontu.

7.3. Prowadzenie działań obronnych mających na celu utrzymanie taktycznej i operacyjnej armijnej strefy obrony

Przechodzące do obrony wojska frontu powinny zadać nieprzyjacielowi jak największe straty podczas zajmowania przez niego rejonów wyjściowych lub rozwijania natarcia na pierwszy pas obrony w toku bitwy o jego utrzymanie.

W tym okresie wojska lotnicze frontu, śmigłowce bojowe i oddziały WRE koncentrują swoje uderzenia przede wszystkim na głównych zgrupowaniach natarających wojsk nieprzyjaciela. Uniemożliwiają mu prowadzenie natarcia z marszu bezpośrednio za wycofującymi się wojskami osłonowymi. W sposób zdecydowany zwalczają wszelkiego rodzaju desanty, grupy specjalne i oddziały rajdowe lub oddziały, które wdarły się na tyły broniących się wojsk.

Uderzenia ogniowe łączy się ściśle z selektywnym wykonywaniem uderzeń środkami WRE. Ogień i uderzenia radioelektroniczne wykonuje się z zapasowych stanowisk ogniowych i rejonów, a uderzenia rakietami - z zapasowych stanowisk startowych. Intensyfikacja uderzeń ogniowych następuje z chwilą zakończenia przez nieprzyjaciela grupowania sił

23/ Według materiału: Osnownyje wywody iz itogow operatywno-metodического sborna rukowodiaszczewo sostawa woorozonnych sil SSSR, Moskwa 1986, s. 10.

głównych w rejonach wyjściowych lub w czasie podchodzenia do rubieży rozwinięcia (wejścia do bitwy). Wówczas można wykonać ogniowe kontrprzygotowanie. Jednocześnie ze zwalczaniem nieprzyjaciela na lądzie nie mniej aktywną walkę trzeba prowadzić z jego rozpoznaniem, lotnictwem i śmigłowcami bojowymi oraz desantami.

Jeśli istnieją po temu warunki, to wysyła się na przedpole grupy specjalne wykonujące zadania związane z rozpoznaniem nieprzyjaciela oraz działaniami dywersyjnymi, zwłaszcza do zwalczania (niszczenia) urządzeń naziemnych systemów rozpoznawczo-uderzeniowych i stanowisk dowodzenia.

Odparcie ataku nieprzyjaciela i wsparcie ogniowe broniących się wojsk wymaga pełnego wykorzystania możliwości ogniowych posiadanych sił i środków, przy czym natężenie i skuteczność ognia powinny wzrastać w miarę podchodzenia nieprzyjaciela do przedniego skraju obrony.

Rezultaty pojedynku, zwłaszcza ogniowego, w czasie zwalczania nieprzyjaciela przed przednim skrajem obrony zarówno na lądzie, jak i w powietrzu oraz skutki działania w eterze powinny być w maksymalnym stopniu wykorzystane do dalszego doskonalenia obrony i ewentualnego wprowadzenia poprawek i zmian do systemu ognia, przede wszystkim przeciwpancernego, systemu zapór, a także do sposobu użycia drugich rzutów i odwodów.

W bitwie obronnej o utrzymanie strefy taktycznej obrony najważniejszym zadaniem wojsk broniących tej strefy jest odparcie ataku nieprzyjaciela i utrzymanie pierwszego pasa obrony.

W razie włamania się czołowych oddziałów nieprzyjaciela w pierwszy pas obrony dywizja, wykorzystując swoje drugie rzuty i współdziałając z sąsiadami, wykonują zdecydowane kontrataki, niszczą włamujące się oddziały nieprzyjaciela i dążą do odtworzenia utraconych pozycji.

"Należy podkreślić, że fundamentem współczesnej obrony będzie szeroko rozumiana trwałość, żywotność i wzrastająca aktywność, wyrażająca się w racjonalnym łączeniu oporu ze zdecydowanymi kontratakami i przeciwuderzeniami, w czasie których jednostki pancerne, wsparte śmigłowcami bojowymi i lotnictwem, powinny stanowić zasadniczą siłę uderzeniową"^{24/}.

W wypadku włamania się nieprzyjaciela w głąb głównego pasa obrony, gdy wykonanie kontrataku siłami dywizji pierwszego rzutu jest niecelowe lub niemożliwe, wówczas oddziały wycofujące się i przegrupowane z odcinków nieatakowanych, drugie rzuty, odwody przeciwpancerne i oddziały zaporowe zajmują rubieże dogodnie do prowadzenia uporczywej obrony. Ogniem WRiA, czołgów, BWP i broni strzeleckiej oraz uderzeniami lotnictwa i

^{24/} Wg. omówienia ćwiczenia "Tarcza-88" przez ministra obrony narodowej gen. armii Floriana Siwickiego, Warszawa 1988 r.

śmigłowców bojowych należy zadać nieprzyjacielowi jak największe straty, ograniczyć swobodę jego manewru i stworzyć wojskom własnym warunki do rozwinięcia dywizji drugiego rzutu armii w celu wykonania przeciwuderzenia armijnego.

Jeżeli siły główne pierwszego rzutu operacyjnego frontu zostały rozwinięte na drugim pasie lub na jednej z armijnych rubieży obrony, to broniące głównego pasa obrony dywizje pierwszego rzutu armii zadają nieprzyjacielowi maksymalne straty, uniemożliwiają rozprzestrzenianie się jego wojsk w stronę skrzydeł, wiążą działaniem jego siły, zmuszają go do przedwczesnego wykorzystania odwodów i w ten sposób zabezpieczają działanie sił głównych armii. Armia, broniąca drugiego pasa lub armijnych pasów obrony, po utraceniu głównego pasa obrony, może wykonać przeciwuderzenie w celu odtworzenia przedniego skraju lub uporczywie bronić poszczególnych rubieży obronnych, tworząc dogodne warunki do wykonania przeciwuderzenia siłami drugiego rzutu frontu. Wojska, które broniły głównego pasa, wyprowadza się zwykle do drugiego rzutu (odvodu) armii w celu zajęcia obrony na drugim pasie armijnych rubieży obrony i pozycjach ryglowych. Niekiedy nakazuje się im prowadzenie walki nawet w okrążeniu, zwłaszcza wówczas, gdy na danym kierunku przewiduje się wykonanie przeciwuderzenia armijnego lub frontowego. Walkę w okrążeniu należy traktować jako jeden z bardzo istotnych elementów osiągania celu bitwy obronnej.

W razie włamania się w obronę znacznych sił nieprzyjaciela, w warunkach użycia konwencjonalnych środków rażenia, niszczy się je, wyhamowuje i zatrzymuje ich natarcie uderzeniami lotnictwa i śmigłowców bojowych, ogniem WRiA i odwodów przeciwpancernych, a także przez wykonanie zapór i niszczeń oraz obsadzanie odpowiednich rubieży obronnych i pozycji ryglowych. Ponadto uniemożliwia się zgrupowaniu nieprzyjaciela, uzyskującemu największe powodzenie połączenie z desantami powietrznymi, a na kierunku nadmorskim - morskimi.

Odwoły przeciwdesantowe zwalczają desanty, ograniczają swobodę ich manewru i przeciwdziałają połączeniu się z nacierającymi wojskami. W celu szybkiego rozbicia desantów powietrznych przeciwnika może być wysadzany kontrdesant (przeciwdesant).

Działające w głębi obrony zgrupowania wojsk i oddziały rajdowe nieprzyjaciela blokuje się i niszczy uderzeniami lotnictwa i śmigłowców bojowych oraz kontratakami odwodów. W takiej sytuacji szczególnie ważne jest odcięcie oddziałów nieprzyjaciela działających w głębi od sił głównych oraz uniemożliwienie zaopatrywania ich drogą powietrzną.

Główny wysiłek wojsk (lotnictwa, WRiA, odwodów), będących bezpośrednio w dyspozycji dowódcy frontu, skierowuje się przede wszystkim na ten kierunek, na którym nieprzyjaciel uzyska największe powodzenie. Dąży się przy tym do zwalczania głównie broni precyzyjnej, stanowisk dowodzenia i odwodów nieprzyjaciela oraz szczególnie dokładnie przygotowuje przeciwuderzenie wykonywane siłami drugiego rzutu frontu.

Podczas prowadzenia bitwy obronnej w głębi operacyjnej należy dążyć do odtworzenia wykorzystanych odwodów i drugich rzutów, intensyfikować WRE w celu dezorganizacji dowodzenia oraz osłaniać od uderzeń z powietrza główne zgrupowanie wojsk frontu. Na pierwszej frontowej rubieży obrony organizuje się obronę na podobnych zasadach jak obronę głównego pasa obrony w strefie taktycznej.

Na kierunku nadmorskim natarcie nieprzyjaciela na lądowym odcinku obrony odpierają wojska armii pierwszego rzutu operacyjnego frontu. Natomiast desanty powietrzne i morskie są zwalczane przez dywizje z drugiego rzutu lub odwodu ogólnowojskowego ściśle współdziałające z marynarką wojenną.

W sytuacji gdy nieprzyjaciel jednocześnie wykonuje uderzenia na odcinku lądowym obrony i wysadza desant morski, można rozbić jego zgrupowania jednocześnie lub kolejno. Główny wysiłek obrony skupia się na rozbięciu tego zgrupowania wojsk, które stanowi największe zagrożenie dla trwałości obrony frontu. W tym celu front może wykonać przeciwuderzenie zarówno na lądowym odcinku obrony, jak i na kierunku wysadzenia desantu morskiego o charakterze operacyjnym.

Polecenia:

1. Przedstawić sposób odparcia pierwszego uderzenia (ataku) przeciwnika w pasie obrony frontu.
2. Scharakteryzować działania wojsk frontu w wypadku włamania się przeciwnika w głąb głównego pasa obrony.
3. Omówić sposoby zwalczania desantów przeciwnika w operacji obronnej frontu.

7.4. Wykonanie przeciwuderzenia frontowego

Osiągnięcie celu operacji obronnej frontu w poważnej mierze uzależnione będzie od umiejętnego łączenia zdecydowanego oporu wojsk, uporczywej obrony ze zdecydowanymi kontratakami i przeciwuderzeniami - armijnymi i frontowymi.

Istota przeciwuderzenia polega na wykonaniu przez lotnictwo, śmigłowce bojowe, WRiA i siły oraz środki WRE ześrodkowanych uderzeń na zasadnicze

obiekty głównego zgrupowania uderzeniowego nieprzyjaciela, połączonych z uporczywym utrzymywaniem rubieży i rejonów, maksymalną aktywnością wojsk walczących w bezpośredniej styczności z przeciwnikiem oraz wykonaniem na jednym lub dwóch kierunkach zwrotu zaczepnego siłami drugiego rzutu operacyjnego frontu i nie wykorzystanymi dotychczas siłami drugich rzutów i odwodów armii dla osiągnięcia celu przeciwuderzenia.

Przeciwuderzenie jest zatem działaniem zaczepnym, do którego wojska przechodzą z ugrupowania obronnego.

W współczesnych warunkach przeciwuderzenie, odpowiednio przygotowane i zabezpieczone, powinno doprowadzić do radykalnej zmiany sytuacji operacyjnej na korzyść broniących się wojsk i stworzyć dogodne warunki przejścia do przeciwnatarcia. Celem więc przeciwuderzenia w operacji obronnej frontu może być zniszczenie zgrupowania uderzeniowego wojsk nieprzyjaciela, które wdarły się w głąb ugrupowania operacyjnego, odtworzenie w całości lub części pierwotnego położenia, a w sprzyjającej sytuacji - przejście do przeciwnatarcia.

W warunkach niekorzystnych dla wojsk frontu cel przeciwuderzenia może być ograniczony; na przykład może nim być tylko zadanie nieprzyjacielowi maksymalnych strat, zatrzymanie jego natarcia i stworzenie warunków do organizacji obrony w głębi lub do przejścia odwodów strategicznych ND ZSZ na TDW do przeciwuderzenia strategicznego lub przeciwnatarcia.

W zależności od konkretnej sytuacji celem przeciwuderzenia drugiego rzutu frontu może być odblokowanie okrążonych wojsk pierwszego rzutu operacyjnego lub rozbitcie lądującego i rozwijającego natarcie desantu powietrzno-morskiego nieprzyjaciela.

W każdej sytuacji o skuteczności przeciwuderzenia w znacznym stopniu będą decydować:

- realność celu stawianego wojskom drugiego rzutu i odwodom frontu, przeznaczonym do wykonania przeciwuderzenia;
- osłona przeciwuderzających wojsk od uderzeń z powietrza;
- wszechstronne ogniowe zabezpieczenie rozwinięcia wojsk wykonujących przeciwuderzenie, ich ogniowe wsparcie, zwłaszcza skuteczne niszczenie obiektów pierwszej kolejności rażenia oraz uzyskanie zdecydowanej przewagi na kierunku wykonywanego przeciwuderzenia;
- uzyskanie zaskoczenia przez wprowadzenie nieprzyjaciela w błąd co do czasu, rubieży i kierunku oraz siły wykonywanego przeciwuderzenia;
- maksymalne wykorzystanie wojsk będących w bezpośredniej styczności do stawiania oporu nacierającym zgrupowaniom przeciwnika, zwłaszcza w czasie rozwijania drugiego rzutu operacyjnego do wykonania przeciwuderzenia, a następnie - wzięcia udziału wspólnie z nim w jego wykonaniu;

- sprawna organizacja dowodzenia, w tym współdziałania wojsk uczestniczących w przeciwuderzeniu z wojskami zabezpieczającymi jego wykonanie;
- izolacja pola walki, zwłaszcza skuteczne zwalczanie podchodzących z głębi odwodów oraz unemożliwianie zaopatrywania walczących (rozwijających natarcie) wojsk przeciwnika;
- racjonalne wykorzystanie warunków terenowych.

Przeciwuderzenie frontowe wykonuje się wówczas, gdy ogólnie jest zachowana trwałość systemu obrony, część sił pierwszego rzutu operacyjnego broni strefy taktycznej, a nieprzyjaciel podchodzi do pierwszego armijnego pasa obrony lub na kierunku głównego uderzenia wiaśnie się w ten pas.

Najodpowiedniejszy do rozpoczęcia przeciwuderzenia będzie okres, w którym nieprzyjaciel przechodzi pewien kryzys, a do dalszego rozwijania natarcia potrzebny jest mu czas na przegrupowanie i uzupełnienie środków materiałowych. Ważne więc miejsce w przygotowaniu przeciwuderzenia zajmuje wybór odpowiedniego czasu jego wykonania.

Przeciwuderzenia siłami frontu nie można wykonywać ani za wcześnie, ani za późno. Wykonanie przeciwuderzenia za wcześnie może doprowadzić do tego, że nieprzyjaciel nie tylko zdoła je odeprzeć, lecz także zyska możliwość skuteczniejszego rozwijania natarcia w głąb ugrupowania operacyjnego. Poza tym front, wykonując przeciwuderzenie przedwcześnie, pozbywa się swojego drugiego rzutu, stanowiącego główną siłę uderzeniową wówczas, gdy wojska nieprzyjaciela nie zostały dostatecznie wyczerpane i zdezorganizowane. Wykonanie przeciwuderzenia za późno jest również niebezpieczne, gdyż po przetrwaniu sytuacji krytycznej nieprzyjaciel może dokonać niezbędnych przegrupowań, wprowadzić do bitwy drugie rzuty i odwody, rozwinąć natarcie z większą siłą na dotychczasowym lub nowym kierunku. W każdej sytuacji powinno się dążyć do wykonania przeciwuderzenia w takich warunkach, aby stanowiło ono zaskoczenie dla przeciwnika.

Uzyskanie zaskoczenia w wykonaniu przeciwuderzenia jest trudne, można jednak je osiągnąć przez:

- wprowadzenie nieprzyjaciela w błąd co do czasu i kierunku rozpoczęcia przeciwuderzenia, sił wykorzystanych do wykonania bezpośredniego zwrotu zaczepnego i rubieży rozwinięcia;
- rozpoczęcie przeciwuderzenia w warunkach nocnych i na kierunku, na którym nieprzyjaciel najmniej się go spodziewa;
- wykonanie przeciwuderzenia częścią sił frontu, w tym również drugich rzutów i odwodów armii pierwszego rzutu operacyjnego na innym kierunku, najczęściej zbliżnym, stwarzając pozory, że jest to kierunek główny.

Rozpoczęcie przeciwuderzenia w nocy sprzyja uzyskaniu zaskoczenia, łatwiej bowiem wprowadzić nieprzyjaciela w błąd. Wojska wykonujące przeciwuderzenie w nocy mają również tę przewagę nad nieprzyjacielem, że działają na własnym - uprzednio rozpoznanym i odpowiednio przygotowanym - terenie. Oczywiście podejmując decyzję o wykonaniu przeciwuderzenia w warunkach nocnych, całość związanych z nim problemów organizacyjnych i przygotowawczych powinno się rozstrzygnąć w warunkach dziennych.

Podczas wykonywania przeciwuderzenia dużą wagą należy przywiązywać do właściwego wyboru kierunku głównego uderzenia. Wybór tego kierunku będzie uzależniony od sytuacji operacyjnej, głębokości oraz sił, które włamały się w obronę frontu. Jeżeli rozwój bitwy obronnej jest zgodny z przewidywaniami, to najbardziej celowo jest zachować kierunek uderzenia i rubież rozwinięcia ustalone w planie operacji. Każda bowiem ich zmiana pociąga za sobą konieczność wykonania dodatkowych prac organizacyjnych i zabezpieczających. Nie można jednak wykluczyć sytuacji, w której przeciwuderzenie zostanie wykonane z zupełnie nieprzewidzianej rubieży i na innym - niż planowano - kierunku. Sytuacja taka najczęściej wynika nie z konieczności wykonania siłami drugiego rzutu frontu przeciwuderzenia przeciwko desantowi powietrzno-morskiemu, którego rejon lądowania trudno jest z góry przewidzieć. Należy zakładać, że czas na organizację i przeprowadzenie manewru drugim rzutem - w celu wykonania przeciwuderzenia z rubieży nie przygotowanej - może być dwukrotnie dłuższy niż z rubieży przygotowanej. Przy wyborze kierunku przeciwuderzenia należy również uwzględnić możliwości wojsk własnych, które prowadzą walkę w okrążeniu, w dużych miastach lub na pozycjach ryglowych.

Przeciwuderzenie front wykonuje zwykle na jednym kierunku. Celowe jest wszakże utworzenie zgrupowania wojsk do wykonania przeciwuderzenia także na drugim kierunku, najczęściej zbieżnym z kierunkiem, na którym wykonują przeciwuderzenie siły główne. Do wojsk wykonujących uderzenie na drugim kierunku mogą być włączone związki i oddziały wojsk sojusznicych, które prowadziły bitwę graniczną i po wycofaniu znajdują się w nasie frontu, oraz dywizje będące w odwodzie frontu.

Jeżeli na obszarze kraju broni się front wojsk sojusznicych, to wówczas kierunek i czas wykonania przeciwuderzenia frontu mogą być zbieżne z kierunkami i czasem, w którym przeciwuderzenie wykonuje sąsiad.

Główne uderzenie przeciwuderzające wojska powinny wykonać w najsłabsze miejsca ugrupowania operacyjnego nieprzyjaciela, zwykle na skrzydła, ale wyprowadzające na tyły jego głównego zgrupowania uderzeniowego. W razie wykonywania przeciwuderzenia przeciwko powietrzno-morskiemu desantowi nieprzyjaciela główne uderzenie najczęściej powinno być wykonywane wzdłuż wybrzeża morskiego w celu odcięcia desantu od rejonu lądowania i wsparcia marynarki wojennej.

Jednocześnie z przejściem do wykonania przeciwuderzenia zwiększa się aktywność wojsk zarówno pozostających w okrążeniu, jak i prowadzących walkę na skrzydłach nacierających zgrupowań przeciwnika.

W warunkach użycia broni jądrowej lub skutecznego obezwładnienia głównego zgrupowania uderzeniowego nieprzyjaciela ogniem WRiA oraz uderzeniami lotnictwa i śmigłowców bojowych, przy równoczesnym organizowaniu operacji desantowoszturmowej, przeciwuderzenie można wykonać czołowo.

Wykonując główne uderzenie w skrzydło nacierających wojsk nieprzyjaciela lub czołowo, należy dążyć do jak najszybszego wyjścia na jego tyły, w rejon rozmieszczenia środków napadu jądrowego, broni precyzyjnej, SD i urządzeń logistycznych. Jeżeli warunki i sytuacja na to pozwalają, to równocześnie z rozpoczęciem przeciwuderzenia front może wysłać na tyły nieprzyjaciela OR, zwłaszcza gdy wysadza się desant powietrzny. Mogą one wejść do działań na innym kierunku, niż wykonywane jest przeciwuderzenie. Celem działania OR będzie utworzenie na tyłach przeciwnika swobodnego drugiego frontu. Koncentrują one swoje główne uderzenie na niszczeniu SD, urządzeń naziemnych systemów rozpoznawczo-uderzeniowych, urządzeń logistycznych, lotnisk, ograniczaniu swobody manewru odwodów oraz izolacji pola walki.

W wykonywaniu przeciwuderzenia frontowego biorą udział wszystkie możliwe do wykorzystania siły frontu. Jeżeli są po temu możliwości, to dywizje, prowadzące działania obronne na skrzydłach zgrupowania przeciwuderzającego, również przechodzą do natarcia. Należy dążyć do wykonania jak najsilniejszego początkowego uderzenia, wymagającego maksymalnego natężenia sił fizycznych i psychicznych. Siła początkowego uderzenia i szybkość rozwijania natarcia powinny także stanowić zaskoczenie dla nieprzyjaciela. Podczas wykonywania przeciwuderzenia ważną rolę powinny spełniać środki walki radioelektronicznej. W tym czasie walka ta powinna zapewnić blokadę radioelektroniczną wojsk nieprzyjaciela, które włamały się w głąb obrony, skuteczną dezinformację oraz osłonę własnych systemów radioelektronicznych i wojsk. Walkę radioelektroniczną intensyfikuje się z chwilą podania sygnału do rozpoczęcia wychodzenia wojsk drugiego rzutu z rejonów wyjściowych.

Wszelkie przedsięwzięcia organizacyjne, związane z wykonaniem przeciwuderzenia, muszą być realizowane w ograniczonym czasie, a zadania - z dużą dokładnością przekazywane bezpośrednim wykonawcom. Dlatego też wypracowanie nowej decyzji o wykonaniu przeciwuderzenia lub uściślenie (dokonanie niezbędnych korekt i zmian) decyzji powziętej w czasie organizacji obrony odbywa się w skrajnie ograniczonym czasie.

Przed wykonaniem przeciwuderzenia dowódca frontu konkretyzuje jego cel i ocenia sytuację. Oceniając nieprzyjaciela ustala: skład i możliwości rozwijania przez niego działań zaczepnych na poszczególnych kierunkach, w tym kierunek główny jego uderzenia; możliwości podejścia i wykorzystania przez nieprzyjaciela odwodów oraz wysadzenia desantów powietrznych, a na kierunku nadmorskim - morskich; możliwości rozmieszczenia i użycia broni precyzyjnej; możliwości działania lotnictwa.

Po dokonaniu oceny aktualnej sytuacji ocenia możliwości wojsk własnych i określa: możliwości porażenia jądrowego i ogniowego głównego zgrupowania wojsk nieprzyjaciela; możliwości wojsk frontu, które mogą być wykorzystane do stawiania oporu i wykonania przeciuderzenia; czas niezbędny na przemarsz i rozwinięcie drugiego rzutu frontu do wykonania przeciwuderzenia; siły i środki, które mogą i muszą zabezpieczać jego wykonanie.

W decyzji dotyczącej wykonania przeciwuderzenia dowódca frontu ujmuje:

- krótkie wnioski z oceny możliwości nieprzyjaciela;
- cel i zamiar wykonania przeciwuderzenia;
- zgrupowanie wojsk nieprzyjaciela, które zostanie obezwładnione, zniszczone lub rozbite uderzeniem zgrupowania przeciwuderzającego;
- skład, zadania, rubieże rozwinięcia i kierunki uderzeń wojsk wykonujących przeciwuderzenie, obiekty oraz czas wykonania uderzeń;
- zadania lotnictwa i śmigłowców bojowych;
- zadania WRiA, sposób ogniowego przygotowania i wsparcia przeciwuderzających wojsk;
- zadania wojsk OPL;
- zadania desantów powietrznych i ewentualnie OGM frontu;
- zadanie odwodów;
- przedsięwzięcia z zakresu zabezpieczenia operacyjnego działań;
- zasadnicze problemy współdziałania i dowodzenia.

W wypadku wykonywania przeciwuderzenia wzdłuż wybrzeża morskiego przestrzega się zasady ścisłego uzgodnienia współdziałania z marynarką wojenną.

Po powzięciu (uściśleniu) przez dowódcę frontu decyzji sztab powinien jak najszybciej przekazać zadania wykonawcom. Przeciwuderzenie rozpoczyna się zwykle niespodziewanym wykonaniem ogniowego porażenia, zwykle według kilku okresów. Do jego wykonania gromadzi się artylerię w liczbie 50-80 dział i moździerzy na 1 km frontu. Czas trwania ogniowego przygotowania może wynosić 30-40 minut. Niekiedy w ciągu 15-20 minut można uzyskać oczekiwane rezultaty, czyli zniszczyć (obezwładnić) nieprzyjaciela. Do wsparcia przeciwuderzających wojsk wykorzystuje się maksymalną ilość lotnictwa i śmigłowców bojowych. W warunkach użycia broni jądrowej

przeciwuderzenie rozpoczyna się zwykle w ślad za uderzeniami jądrowymi, lotnictwa, śmigłowców bojowych i artylerii.

Wojska podchodzące do rubieży rozwinięcia rozwijają się z marszu i wykonują gwałtowne, bardzo silne uderzenie. W niektórych sytuacjach przeciwuderzenie może rozpocząć się nawiązaniem bojów spotkaniowych lub bitwy spotkaniowej. W tym wypadku szczególnie zacięta będzie walka o ujęcie przez przeciwuderzające wojska inicjatywy i narzucenie przeciwnikowi swojej woli i sposobu działania.

Szybkość, skuteczność porażenia ogniowego, silne i zdecydowane początkowe uderzenie oraz aktywne oddziaływanie na głębokie tyły nieprzyjaciela, wzbranianie podejścia do rejonu działań jego odwołów w znacznym stopniu będą decydować zarówno o ujęciu inicjatywy, jak i rozwinięciu wojsk do przeciwuderzenia.

Podczas wychodzenia wojsk na rubież rozwinięcia i ich rozwijania się do przeciwuderzenia nieprzyjaciel może wykonać na nie uderzenia jądrowe, wysadzić desant powietrzny lub obezwładnić je, wykorzystując w tym celu systemy rozpoznawczo-uderzeniowe. W tych warunkach ocalałe i zachowujące zdolność bojową wojska nie przerywają marszu lub rozwijania się, wchodzą do bitwy i wykonują uprzednio postawione im zadania. Dowódca i sztab bezzwłocznie organizują dowodzenie i likwidację skutków uderzeń ogniowych, dokonują niezbędnych przegrupowań lub manewru w celu wzmocnienia siły uderzenia wojsk, które przeszły do przeciwuderzenia.

Podczas rozwijania natarcia przez przeciwuderzające wojska dowódca i sztab frontu śledzą uważnie rozwój sytuacji, wykorzystując powodzenie do szybkiego wyjścia na skrzydła i tyły nieprzyjaciela. Jeżeli jest to konieczne, dokonują manewru dla spotęgowania siły uderzenia na tych kierunkach, które będą sprzyjać osiągnięciu celu przeciwuderzenia. Podczas kierowania przeciwuderzeniem należy z uwagą śledzić sytuację na innych kierunkach, zwłaszcza na kierunku głównego uderzenia nieprzyjaciela, który może skoncentrować swoje siły i wykonać uderzenie w skrzydło przeciwuderzającego zgrupowania wojsk. Dlatego też, rozwijając natarcie w głąb ugrupowania nieprzyjaciela, równocześnie ubezpiecza się skrzydła wojsk wykonujących przeciwuderzenie oraz porządkuje i umacnia obronę na "ostrzu" uderzenia nieprzyjaciela, a także intensyfikuje niszczenie jego desantów.

W zależności od uzyskanych wyników przeciwuderzenie może zostać zakończone przejściem wykonujących je wojsk do działań mających na celu utrzymanie odtworzonego położenia lub do przeciwnatarcia; przeciwuderzenie wykonuje się wspólnie z wojskami sojuszniczymi podchodzącymi z głębi.

Jeżeli drugi rzut operacyjny frontu, który wykonywał przedwuderzenie, przechodzi na osiągniętej rubieży do obrony, to wówczas bezzwłocznie odtwarza się silny odwód ogólnowojskowy, a niekiedy - nawet drugi rzut operacyjny. Obronę organizuje się w ekrajnie ograniczonym czasie, licząc się z możliwością wzmocnienia przez nieprzyjaciela natarcia.

Polecenia:

1. Przedstawić warunki i sytuacje, w których dowódca frontu może powziąć decyzje o wykonaniu przeciwuderzenia frontowego.
2. Scharakteryzować cel przeciwuderzenia frontowego.
3. Omówić sposoby wykonywania przeciwuderzenia frontowego.
4. Uzasadnić celowość wykonywania przeciwuderzenia frontowego w warunkach nocnych.

B. ZAKOŃCZENIE

Studiując problematykę dotyczącą operacji obronnej frontu należy:

- po pierwsze, dokonywać głębokiej oceny potencjału militarnego przeciwnika, który w określonych warunkach może zapewnić mu urzeczywistnienie koncepcji strategicznej Stanów Zjednoczonych "powietrzno-lądowych operacji (bitwy) - 2000", zmodyfikowanej w NATO jako koncepcja "głębokich uderzeń";

- po drugie, oceniając potencjał militarny przeciwnika w okresie pokoju, wszechstronnie rozpatrywać jego możliwości w dziedzinie mobilizacyjnego rozwijania oraz - o czym niekiedy się zapomina - możliwości przedstawienia przemysłu z produkcji pokojowej na produkcję konieczną dla zaspokojenia potrzeb sił zbrojnych przed rozpoczęciem działań wojennych, w czasie ich trwania oraz po ich zakończeniu;

- po trzecie, przestrzegać założeń polskiej i koalicyjnej doktryny obronnej oraz uwzględniać w rozpatrywanej problematyce przygotowania i prowadzenia obrony restrukturyzację sił zbrojnych PRL, zwłaszcza zaś strukturę organizacyjną i możliwości taktyczno-ogniowe zunifikowanej OZ;

- po czwarte, brać pod uwagę specyfikę obszaru kraju, w tym 500-kilometrowego wybrzeża morskiego, rozpatrując ją zarówno z punktu widzenia systemu obrony frontu, jak i prowadzenia operacji obronnej.

Współcześnie bowiem, jak w żadnym innym okresie historycznym, jakościowe zmiany w środkach walki, technice wojennej, wyposażeniu bojowym i strukturach organizacyjnych wojsk następują w sposób skokowy (niekiedy są one dość istotne), wywierając zasadniczy wpływ na zmiany w przygotowaniu i prowadzeniu operacji obronnej, zwłaszcza frontu, w której jak w soczewce ogniskują się typowe działania obronne i działania zaczepne, dialektycznie ze sobą powiązane i wzajemnie uwarunkowane.

Broń precyzyjna, zwłaszcza systemy rozpoznawczo-uderzeniowe, pozwolą w coraz większym stopniu materializować nowe koncepcje strategiczne zarówno USA, jak i NATO; w koncepcjach tych czynnik zaskoczenia zajmuje i zajmować będzie pierwszorzędne, jeżeli nie zasadnicze miejsce.

Wyposażenie wojsk przeciwnika w systemy broni precyzyjnej należy łączyć z intensyfikacją wprowadzania do ich uzbrojenia nowych generacji sprzętu bojowego i amunicji o wysokich parametrach oddziaływania ogniowego i uderzeniowego, powodujących zacieranie się granicy podziału między bronią konwencjonalną a bronią masowego rażenia. Przewidywać należy, że przeciwnik będzie nieustannie doskonalił istniejące systemy broni; szczególnie niebezpieczne jest prowadzenie przez niego intensywnych badań nad sztuczną inteligencją oraz robotyzacją sprzętu bojowego, a także możliwością ich upowszechnienia w siłach zbrojnych. W rezultacie tego następować będą istotne zmiany w taktycznym i operacyjnym działaniu wojsk oraz w pracy dowódczo-sztabowej.

Nadal też przeciwnik dysponuje potężnym potencjałem broni jądrowej i chemicznej. Ta ostatnia wprowadzona jest do uzbrojenia jego wojsk jako broń binarna. Nie zawaha się on użyć tej broni, jeżeli uzna to za konieczne, co również przewiduje obowiązująca koncepcja "głębokich uderzeń"; mówią o tym oficjalnie zarówno politycy, jak i wojskowi Zachodu.

Oto co pisał na ten temat 16 lipca 1988 r. w dzienniku "Die Welt" minister obrony RFN: "...bezpieczeństwo Europy zagwarantowane może być tylko wyważoną kombinacją broni jądrowej i konwencjonalnej". Podobnego zdania jest minister obrony Norwegii, który w grudniu 1988 r. w Sztabie Generalnym WP powiedział m.in.: "W dającej się przewidzieć przyszłości strategia NATO, polegająca na obronie i odstraszeniu, oparta będzie na środkach nuklearnych i konwencjonalnych w odpowiednich proporcjach".

Oczywiście takie poglądy mogą i powinny budzić uzasadniony niepokój, gdyż zamiast poprzeć deklarację Doradczego Komitetu Politycznego Państw-Stron Układu Warszawskiego z posiedzenia, które odbyło się 15 i 16 lipca 1988 r. w Warszawie, proponuje się "wyważoną kombinację broni jądrowej i konwencjonalnej", materializuje się koncepcję "głębokich uderzeń".

Badania dowodzą, że potencjalny przeciwnik ma odpowiednie możliwości ogólnowe i uderzeniowe, aby wykonać początkowe uderzenie przez zaskoczenie, przenosząc działania wojenne na terytorium państw-stron Układu Warszawskiego. Obok broni precyzyjnej, będącej w posiadaniu wojsk lądowych, sił powietrznych i marynarki wojennej, poważne miejsce w wykonaniu początkowego uderzenia zajmują siły i środki "wojny elektronicznej" i "wojny psychologicznej".

Dlatego, zgodnie z założeniami obronnej doktryny wojennej PRL, myślą przewodnią operacji obronnej frontu w początkowym okresie wojny jest prowadzenie takich działań, które zapewnią zwiększenie możliwości wojsk odparcia niespodziewanej napaści przeciwnika przez:

- uniemożliwienie mu wykonania pierwszego uderzenia przez zaskoczenie;

- uniknięcie bądź też maksymalne zmniejszenie strat powstających w wyniku początkowego uderzenia, zwłaszcza broni precyzyjnej;

- przygotowanie i prowadzenie takiej operacji obronnej frontu, w czasie której zapewni się, wspólnie z siłami zbrojnymi państw-stron Układu Warszawskiego, skuteczne odparcie agresji przeciwnika i rozgromienie jego głównych zgrupowań uderzeniowych, które włamały się w głąb obrony.

Przygotowując i prowadząc operację obronną frontu należy unikać szablonu. Nieszablonowe rozwiązania systemu obrony były bowiem nośnikami wspieranych historycznych zwycięstw. Przechodząc do operacji obronnej frontu trzeba dążyć do stworzenia warunków zapewnienia przewagi nad przeciwnikiem nie tylko w kategoriach wymiernych, lecz również takich m.in., jak: zaskoczenie, nieoczekiwane, ale skuteczne wykonanie i koncentrowanie ognia na obiektach najważniejszych, racjonalne wsparcie walczących wojsk uderzeniami lotnictwa i śmigłowców bojowych, wykonanie uderzenia w naj-słabsze miejsca przeciwnika, wprowadzające jednak na skrzydła i tyły jego najsilniejszego zgrupowania, manewr z kierunków nieatakowanych na zagrożone.

W systemie obrony frontu, organizowanej w początkowym okresie wojny, szczególne znaczenie będzie miała skuteczna obrona ponad 500-kilometrowego naszego wybrzeża morskiego zarówno w wymiarze powietrznym, jak i lądowym. Konieczne jest zorganizowanie takiego systemu obrony, który by uniemożliwił lądowanie desantu morskiego i powietrznego, a w razie wylądowania zapewnił skuteczne jego rozgromienie. Nadal fundamentem operacji obronnej frontu powinna być trwałość, aktywność i odporność broniących się wojsk, wyrażająca się w umiejętnym łączeniu zdecydowanego oporu, w oparciu o odpowiednią rozbudowę inżynierską rejonów i punktów oporu, ze śmiałymi, zaskakującymi przeciwnika kontratakami i przeciwuderzeniami oraz tworzeniu warunków przejścia do przeciwnatarcia. Jednakże kontrataki i przeciwuderzenia mogą być skuteczne tylko wówczas, gdy zostaną wszechstronnie przygotowane i zabezpieczone oraz gdy będą wykonane przez zaskoczenie. Trzeba pamiętać, że wykonywanie zwrotów zaczepnych w obronie nie może być celem samym w sobie. W razie włamania się w obronę znacznych sił nieprzyjaciela główny wysiłek wojsk, pozostających bezpośrednio w dyspozycji dowódcy frontu, skierowuje się przede wszystkim na ten kierunek, na którym nieprzyjaciel uzyskuje największe powodzenie. Dąży się przy tym do zwalczania obiektów pierwszej kolejności rażenia, szczególnie systemów rozpoznawczo-uderzeniowych, stanowisk dowodzenia i kierowania bronią precyzyjną. Jednocześnie dowódcy wszystkich szczebli wykonują uderzenia ogniowe oraz intensyfikują działania wojsk, w tym także wojsk pozostających w okrążeniu. Mogą być również wysadzane desanty po-

wietrzne lub prowadzone działania desantowoszturmowe w celu izolacji pola walki od dopływu świeżych sił w rejon włamania przeciwnika.

W operacji obronnej frontu szczególne miejsce zajmuje właściwe określanie głównego wysiłku w obronie oraz rejonów i okresów bitwy obronnej, decydujących o rozstrzygnięciu i osiągnięciu celów, a także wykonaniu zadań przy minimalnych stratach własnych.

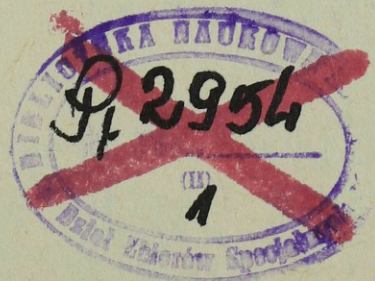
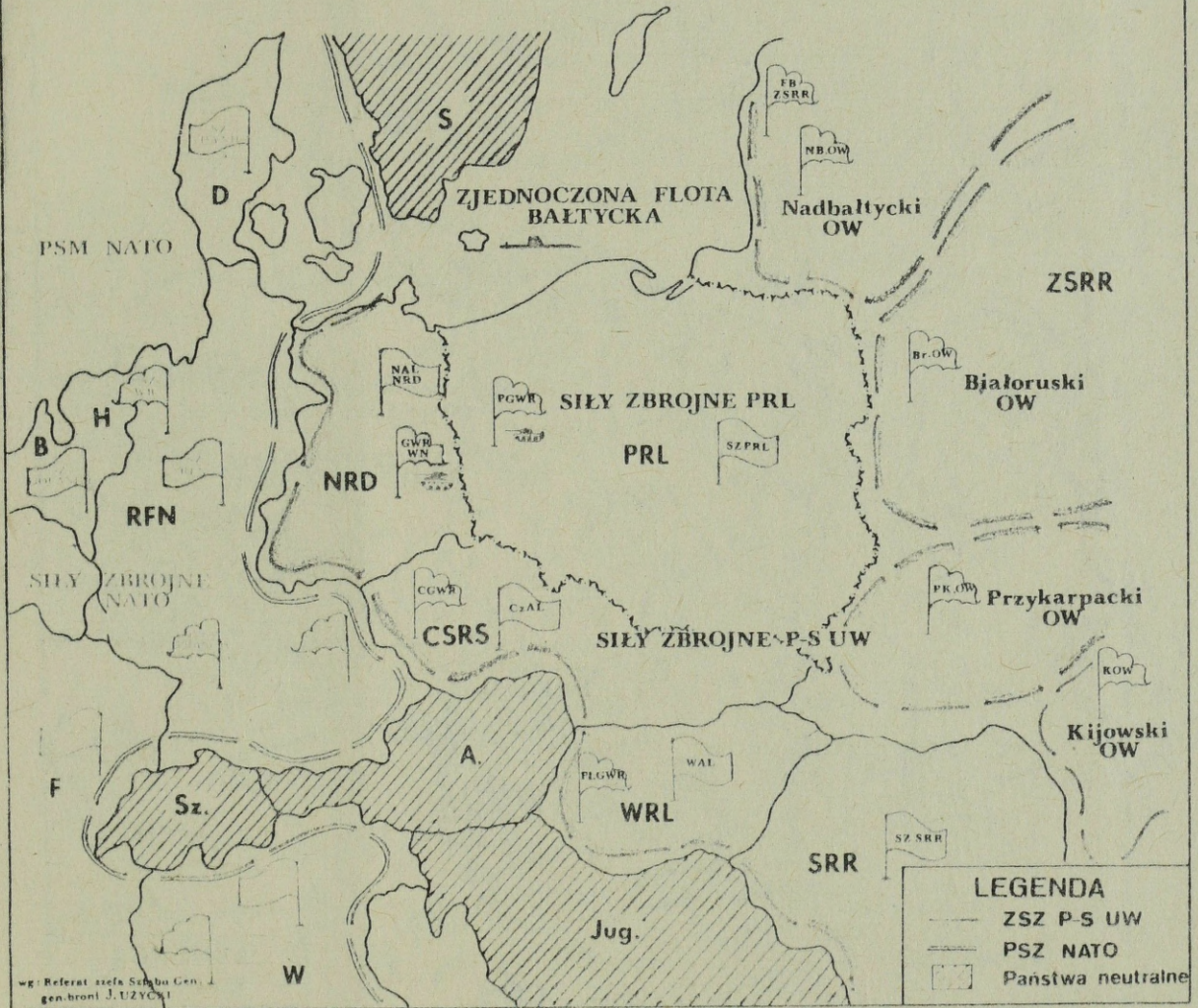
Mimo pozornej, ciągle wzrastającej samodzielności rodzajów wojsk i sił zbrojnych w operacji obronnej frontu istnieje między nimi coraz większa zależność i współzależność. Coraz częściej - i to na każdym szczeblu dowodzenia - wynikać będzie konieczność integrowania ("scalania") działań na lądzie z działaniami w powietrzu oraz z selektywnie wykonywanymi uderzeniami sił i środków WRE. Wymagane jest więc ściśle współdziałanie rodzajów wojsk i sił zbrojnych oraz elementów ugrupowania operacyjnego i bojowego, a także współdziałanie w układzie koalicyjnym. Jednakże punkt ciężkości współdziałania w operacji obronnej frontu wyraźnie przesuwa się z okresu przygotowawczego na okres prowadzenia operacji i walki. Właściwe jego zorganizowanie i zachowanie ciągłości będzie wielką sztuką w działalności dowódczo-sztabowej oraz w bojowym przygotowaniu wojsk. Kunszt w dowodzeniu na każdym szczeblu organizacyjnym wyrazi się w wysokich umiejętnościach dowódczych i sztabowych oficerów, ich głębokiej i wszechstronnej wiedzy oraz rozwiniętej wyobraźni operacyjno-taktycznej, a także poczuciu pełnej odpowiedzialności za powzięte decyzje, dokonane oceny i przedstawiane meldunki.

Bardzo poważną rolę w organizowaniu i prowadzeniu trwałej i aktywnej obrony odgrywać będą sztaby (oficerowie sztabów) wszystkich szczebli organizacyjnych, których liczba najprawdopodobniej będzie ulegać zmniejszeniu, co z kolei wpłynie na zwiększenie wymagań dotyczących powszechnego stosowania zamienności funkcji. Nie liczebność bowiem sztabów decyduje o ich sprawności operacyjno-taktycznej i organizacyjnej, lecz przeciwnie: od sprawności pracy sztabowej, erudycji operacyjnej i umiejętności organizatorskich, energii, samodzielności i odwagi intelektualnej oficerów sztabu w dużej mierze zależeć będzie wynik bitwy i operacji obronnej. Wzrastają zatem i wzrastać będą - i to nieustannie - wymagania w stosunku do kwalifikacji i umiejętności fachowych zarówno dowódców, jak i oficerów sztabu, zwłaszcza oficerów dyplomowanych.

Wydrukowano w 120 egz.

Egz. nr 1-120 - Bibl.Nauk.DZS
Wyk. płk prof.dr Nozko
Druk MK
Druk ASG WP nr pf 320/pf 1597/WW
Kor. 53.

GEOGRAFICZNO-STRATEGICZNE POŁOŻENIE POLSKI

ZASADNICZE ZADANIA SIŁ ZBROJNYCH PRL

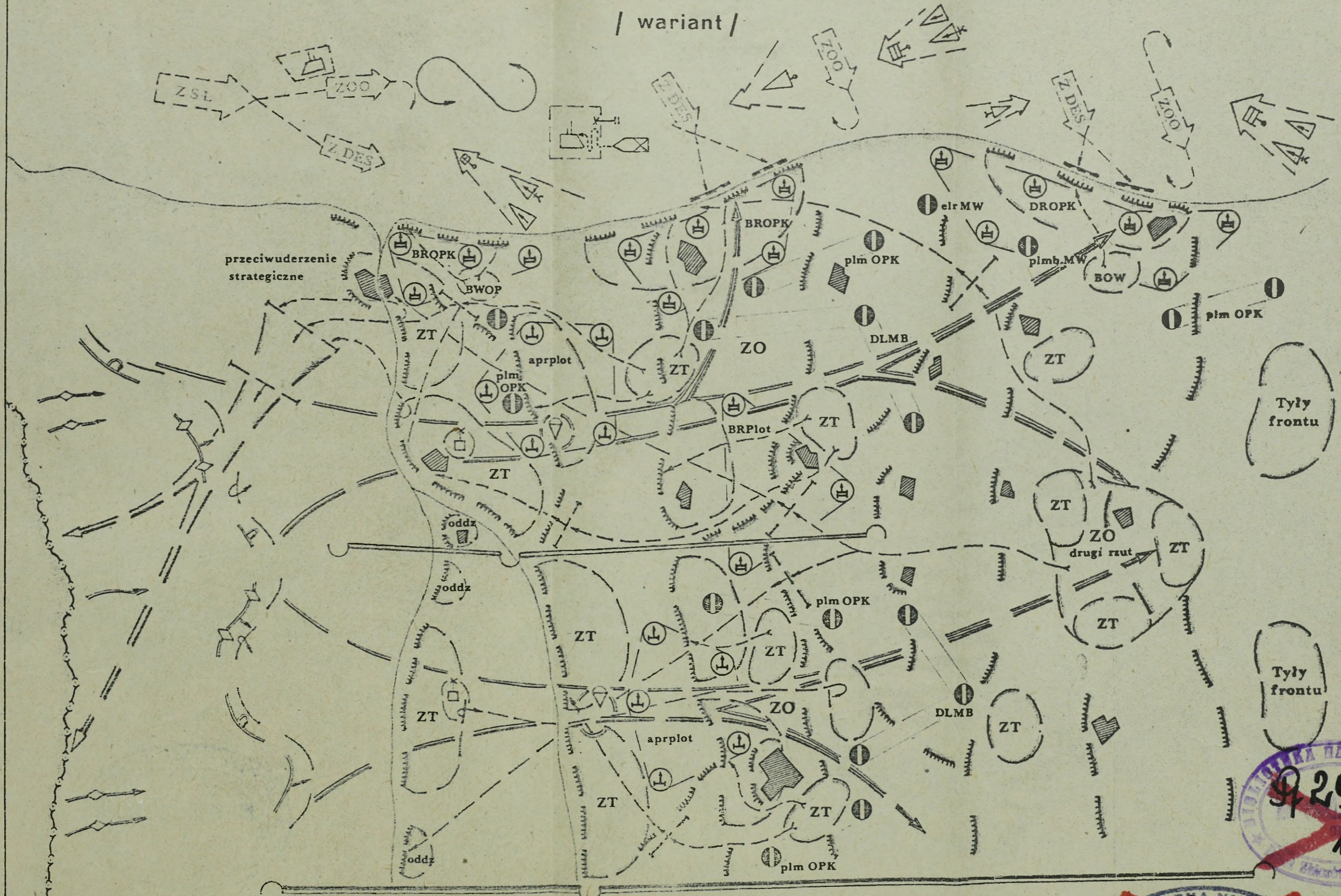
Schemat 2

IDEOWY SCHEMAT OPERACJI OBRONNEJ FRONTU

Schemat 3

/ wariant /

wojska sojusznicze

Strefa ubezpieczeń

Strefa taktyczna

Strefa operacyjna

armijna

frontowa

Wyk. płk K. NOZKO

~~92956~~
1

~~99-1215~~
Akademii Obrony Narodowej

~~1785~~

~~1785~~

